

<36606910790012

<36606910790012

Bayer. Staatsbibliothek

vid. Act. Litterar. 1708. pag. 216
Biblioth. Thorne I. III. p. 71.

Journal des Sçavans. t. XXXIII. p. 51.

et p. 710 ubi epistola, in quo, Clerici
de hoc libello, et de auctoribus Ephe-
meri-
dum.

A. Cal. b. 965.

JAC. PERIZONII
Q. CURTIUS
RUFUS,

Restitutus in integrum , &
VINDICATUS

Per modum Speciminis

A Variis Accusationibus , & Immo-
dica atque Acerba nimis Crisi

Viri Celeberrimi ,

JOHANNIS CLERICI.

LUGDVNI IN BATAVIS,

Apud HENRICUM TEERING, è regione
Academiae, M. DCCIII.

U. S. DEPT. OF AGRICULTURE

Q. CURTIS

24 FEB 2

Resistant to water, 3

VINDICATUS

27. 10. 1902

A. Vitis Acculatioibus & Immo-
dica munda Acculatio munda

The Celebration

JOHANNES GLEICH

LEGDAMI IN EATNAPIS,

Academy, M. D. C. L. I.

Bayerische
Staatsbibliothek
München

*Clarissimo & Consultissi-
mo Viro*

CORNELIO ECKIO,

*J. V. D. & PROFESSORI
ERUDITISSIMO,*

Olim in Franequerana, nunc
Ultrajectina in Academia,

S. P. D.

JAC. PERIZONIUS.

UAS scripsi Curtii
Vindicias, ad Te
potissimum mittere
volui, optimum sci-
licet & Peritissimum hujus con-
troversiae Arbitrum. Etenim
ipse quoque Veterem maxime
dis-

DEDICATIO.

disciplinam, Jurisprudentiam
Vetusti Romanorum Imperii,
colis, eamque in docendo pu-
blice ac privatim ex assidua
Antiquorum Lectione feliciter
illustras. Et tamen simul ho-
rum etiam temporum in usum
convertis, multosque ideo, cum
Judices, tum Reos, consilio
tuo juvas & doctrina. Neque
ergo fastidis Veteris ævi, ne-
que aspernaris Nostri Monu-
menta, sed omnia cognoscis
& evolvis diligenter, cujus-
cunque sint Auctoris, modo
Tibi, Tuæque arti & scien-
tiæ, cujus fines quam latissi-
me semper propagare studui-
sti, inservire posse putes. Ne-
que vero à me id agitur tu-
endo Curtio, ut Priscos Græ-
ciæ

D E D I C A T I O.

ciæ aut Latii Scriptores supra
 Nostros extollam, sed obviam
 ut eam infanis quorundam
 conatibus, qui illos, licet non
 intelligant satis, vellicant ta-
 men semper & irrident, at-
 que infra suum, sui que tem-
 poris ingenium, facultatem,
 scientiam, longe abjiciunt, inepte
 Gloriosi. Exstare etiam volui
 perennem, si fieri possit, mu-
 tuæ inter nos voluntatis & ex-
 istimationis memoriam. Fui-
 mus Collegæ, & familiariter
 viximus Franequeræ in Fri-
 siis. Inde pariter eodem de-
 cessimus anno, Tu Ultraje-
 ctinam, Ego Lugdunensem
 in Academiam. Constituta istic
 amicitia hoc corporum disci-
 dio in animis nostris nullam

DEDICATIO.

in partem est imminuta, sed confirmata potius sanctissimo illo hospitii jure, & frequenti literarum commercio. Accipe ergo hoc, publicum jam, mei in Te animi, seu pignus, seu tesseram, ac magno Rei Literariæ tuæque Jurisprudentiæ bono diu salvus & incolumis age, ac longum Vale. Lugduni in Batavis a. d. III. Nonas Sextileis clō Io cciii.

SUM-

S U M M A
R E R U M C A P I T A ,

Quæ hac Dissertatione
continentur.

Iniquitas Clerici in Cur-
tium , cui nihil prorsus
relinquit boni, Pag. 1. 2.
Curtius fuit Rhetor ille ,
in Catalogo Clarorum Rhe-
torum Suetonii memoratus. Pag. 3.
Vixit & scripsit tempore Imp. Tibe-
rii. Pag. 4. Explicatur. Pag. 4. 5.
6. 7. Forsan fuit etiam ille Consula-
ris Vir sub Tiberio apud Tacitum
Pag. 8. Oratorio usus est stylo, & hy-
perbolicis aliquando locutionibus vel
descriptionibus. Peccavit etiam ali-
quando in Geographicis. In plerisque
tamen defendi facile potest. Pag. 9.
Iniquitas Clerici in Grammaticos &
Criticos in univversum. Pag. 11, 12. 13.
Frustra prætexit veritatis studium ,
quod præferunt etiam maledicentissimi
quique. Pag. 13. 14. Accusat illos in-
hu-

S U M M A

humanitatis, sed quæ longe major in ipso reperitur. Pag. 17. 18. Magisterium exercet in omnes disciplinas, quod in aliis ipse reprehendit. Pag. 19. 20. 21. Lites habuit cum omnis Gentis & Generis Eruditis, easque acerrime exercuit. Pag. 22. 23. Qui inter Criticos in rixas sunt proclives, forent iidem, etiamsi aliis se dedissent disciplinis. pag. 24. Unus istius indolis turbare potest solus suam Academiam, suamque disciplinam. Talis erat Huberus in Frisia. Pag. 24. 25. Ejus Historiæ Civilis Primus Tomus plus quam centum locis in Nova Editione emendatus ex meo est Specimine, quum reliqui Tomi sint repetiti cum suis erroribus Pag. 25. 26. Quod Critici & Philologi pluribus distrahuntur litibus, id oritur ex eo, quod amplissima habent rerum suarum spatia, quum reliquæ discipline in artius fere jam sint redactæ Systema: & quod ideo illi plura fere scribunt & edunt, quam alii, Pag. 27. 28. Nec tamen inter eos solos lites nunc exoriuntur.

DISSERTATIONIS:

untur. Pag. 29. de Academia Francica
 pag. 30. de importunis Censoribus pag.
 31. Acerbitas nova Clerici in Gram-
 maticos pag. 31. Ratio & Judicium sunt
 omnium disciplinarum communia: ori-
 untur ab natura, sed excoluntur do-
 ctrina & usu. pag. 32. 33. Quilibet fe-
 re res suas maxime amant. pag. 34. 35.
 Nequaquam omnes Critici vitia Anti-
 quitatis defendunt. pag. 36. 37. Mihi
 omnium minime id erat exprobrandum.
 pag. 37. 38. Curtium non esse per om-
 nia imitandum, ultro agnoscitur pag.
 39. Sed neque alius quisquam talis fa-
 cile à Clerico proferetur pag. 40. de
 Dionysio Halicarnasseo, Polybio, Guic-
 ciardino, & Thuanò, pag. 41. 42. 43.
 Iniquum studium Gallorum quorundam
 in Veteres, & ineptum certamen de
 laude ingenii sui, pag. 45. 46. Liberales
 disciplinæ plurimum debent Veteribus
 pag. 47. Non ita facile quilibet nunc
 judicare potest, de elegantia & stylo Ve-
 terum. pag. 48. 49. Scriptores si sequun-
 tur publica sui sæculi judicia, in eo re-
 prehendi ita temere non debent pag. 50.

51. 52. Aristophanis comædiæ non recte
 intelliguntur ab illis, qui ignorant Histo-
 riam Hominum in iis memoratorum.
 pag. 53. Summa inscitia illorum, qui fin-
 xerunt nuper & laudarunt supposita
 Petronio Supplementa. pag. 53. 54. E-
 quites R. non fuerunt Nobiles. pag. 55.
 In Castellis neutiquam habitabant Ro-
 mani Nobiles. pag. 55. 56. Maxima Pe-
 ralti imperitia Linguae Græcæ & Lati-
 næ. pag. 57. Locus Ciceronis pessime ab
 eo expositus pag. 58. 59. ut & Plinii
 pag. 59. 60. Defensio loci & locutionis
 Curtianæ ix. 7. vel maxime ad rem fa-
 cit. Pag. 62. 63. Virtus Virium recte
 & sine ἀκωρολογία dicitur pag. 64. 65.
 Virtus quid proprie notet. pag. 66. 67.
 Dicitur etiam de Corpore, ut Ἀρετὴ a-
 pud Græcos. Pag. 67. 68. 69. 70. Ni-
 hil prorsus vitii vel minimi in illa locu-
 tione, Virtus Virium, inest. Pag. 71.
 72. Multæ phrasæ tantum semel oc-
 currunt, vel certe non possunt semper
 aliis in locis ostendi. pag. 73. 74. 75.
 Nihil in illo Curtii loco mutandum. pag.
 76. Rectius emendaretur Curtius V. i.
 Pag.

DISSERTATIONIS.

Pag. 77. 78. 79. Imperium etiam Du-
 etui opponitur, & de Absente Duce di-
 citur. pag. 79. 80. Curtius VIII. 13.
 defenditur. pag. 81. 82. &c. Nubes &
 Nebulæ quid differant; sæpe tamen
 confunduntur. pag. 82. 83. 84. Regia
 recte etiam dicitur de Tentorio, An-
 tro, & alia re, quam domo Re-
 gis. Pag. 85. &c. Sicuti Prætorium et-
 iam de alia re, quam de Tabernaculo
 Summi Ducis. pag. 89. 90. Distinguen-
 dum inter Historias & Commentarios.
 Pag. 92. In Historiis Orationes non ex-
 hibendæ integræ, nec stylo eorum, qui eas
 dixerunt. pag. 92. 93. Orationes Poli-
 ticæ in Historiis ex probabili compositæ
 à Scriptoribus, olim magnum, nunc
 minorem habent usum. pag. 94. 95. Or-
 sinis responsum de Bagoa apud Curtium
 purgatur ab absurditatis crimine pag.
 97. &c. Aliorum similia dicta & re-
 sponsa. pag. 100. Defenditur Curtius
 pag. 105. 106. Septiremes in Euphrate
 ab Thapsaco Babylonem demitti facile
 poterant. pag. 107. &c. Curtius ex-
 plicatur pag. 111. &c. defenditur pag.
 115.

115. *Curtius non est Scriptor Novæ
 Historiæ, sed Veteris & Alienæ Inter-
 pres.* pag. 117. 118. *Neutiquam nimis
 credulus fuit, neque credidit omnia,
 quæ scripsit.* pag. 118. 119. *Longe plu-
 res olim in præliis cæsi, quam nunc.* pag.
 120. 121. 122. *De Paropamisadis
 scripsit Curtius non alia, quam quæ
 Græci omnes, nec alia scribere potuit.*
 pag. 123. &c. *Mensores Itinerum A-
 lexandri incassum memorantur contra
 Curtium, quum nihil eorum supersit,
 & tamen favisse eos Curtianæ Histo-
 riæ, ex Strabone colligitur.* pag. 128.
 129. 130. *De Paropamisadis Curtio
 potius credendum, quam conjecturis
 Clerici.* Pag. 131. 132. *Habitarunt illi
 in montibus.* pag. 133. 134. *Curtius ma-
 le exponitur à Clerico.* pag. 134. 135.
*Montes istius climatis à Nive traxe-
 runt nomen.* pag. 137. *Simile frigus in
 Alpibus & Apennino.* pag. 138. 139.
*Grave frigus sæpe in Septentrionali la-
 tere montis unius sentitur, at in Meri-
 diano æstus.* Pag. 140. 141. *In Sogdia-
 norum campis desertis citra Oxum æ-
 stas*

DISSERTATIONIS.

stas potuit esse fervida. pag. 142. 143. Curtii locus de Hammonis sede defenditur. pag. 144. Multa sunt loca mitioris cæli & uberis soli, quæ circumdantur sterilibus arenis, inprimis in Africa. pag. 145. Error Clerici in assignando Hammonis sedi Vigesimo Gradu pag. 146. 147. Veteres minus exploratos habuerunt situs locorum à Mari Mediterraneo longius remotorum. pag. 148. 149. Maxime autem interiora Africae fuerunt Veteribus incerta, & ideo sæpe confusa. pag. 151. 152. Clerici error in exponendo Diodoro. pag. 152. 153. Nasamonum regio. pag. 154. 155. Paropamisus neutiquam videtur per adulationem Alexandri dictus Caucasus, sed per corruptionem veri Nominis, quod erat Graucalus. pag. 156. 157. Tanais videtur commune fuisse Nomen ingentium fluviorum in Scythia. pag. 158. 159. Descriptiones rerum antiquarum raro adeo sunt planæ & perspicuæ, ut liquidam earum figuram menti lectorum continuo præstent. Pag. 162. Locus Curtii de Curribus Falcatis explicatur, certe

SUMMA DISSERTATIONIS.

nihil in eo sibi contrarium reperiri ostenditur. pag. 163. &c. Opposita Clerici argumenta repelluntur. pag. 165. &c. Schefferi interpretatio & Figuræ arguuntur. pag. 166. & 168. Diodorus ex Curtio explicandus est. pag. 167. 169. 170. Curtii descriptio probatur, pag. 171. 172. Figurâ exhibetur, pag. 175. Curtius IV. 9. defenditur & juvatur. pag. 176. &c. Currus Falcati requirebant solum prorsus æquabile. pag. 179. 180. Quæ Clericus in Curtio primus notavit, non magni sunt momenti, vel Curtio non propria. pag. 183. 184. Crisis illius nimis est acerba. pag. 185. 186. Paria negligentiae cujusdam aut inscitiae documenta reperiuntur in ejus scriptis. pag. 186. 187. Summa ejus negligentia in Sirio castigando. pag. 188. 189. Epilogus pag. 190. &c.

JAC. PERIZONII
Q. CURTIUS

Restitutus in integrum, & Vin-
dicatus à Variis Ac-
cusationibus

Viri Celeberrimi

JOHANNIS CLERICI.

UUM legerem Doctissimi
Viri, Joh. Clerici, *Ar-*
tem Criticam, &, quod
subjicitur Arti, *Judicium*
de Q. Curtio, non nega-
bo, visum id mihi neutiquam vero
consentaneum, sed iniquum prorsus,
& acerbum nimis, atque adeo unum
hoc velle, ut Auctor iste loco suo
& ordine moveatur, ac manibus a-
dolescentium penitus excutiat. Eo
enim studio omnia isti detrahit Vir
Clarissimus, nulla usus clementiâ,
A quo

quo Oratores solent, quos laudant, ita extollere, ut nihil in iis vitii vel minimi agnoscant, at in quos invehuntur, ita vituperare & abjicere, ut nihil iis relinquant boni. Quid enim Curtio reliquum erit dotis, qua se commendet, si præter *imperitiam disciplinarum, quæ Historico plane sunt necessariae*, insuper in omnes tres partes Orationis graviter peccaverit, h. e. *in rerum delectum*, seu Inventionem, tum *in Dispositionem*, ac tandem in *Elocutionem*, cujus itidem *vitia se descripturum* promittit Vir Doctissimus cap. i. Qua ergo ratione quis tandem adductus, quum tot alia sint legenda, etiam talem leget Scriptorem, qui nulla adeo rerum peritia, nullo prorsus judicio, ac delectu, locutionibus impropriis & tumidis, *fabulosa, repugnantia, & inutilia*, potissimum tradiderit? Manifestum est, eum, qui hæc ita ex professo, ita extra ordinem, sibi probanda sumpsit, voluisse vel Aucto-

ctorem hunc lectione indignum declarare, vel saltem ingenii & iudicii sui vim demonstrare, qua possit, simulac lubeat, quemquem Auctorem secundæ existimationis, inveteratæ jam licet, ornamentis exuere.

Sed tamen humani quid passum aliquando Curtium, præsertim in Geographicis, nequaquam diffiteor, & ad posteriorem Æliani locum (de quibus locis deinceps) diserte agnovi. Sed & Rhetoricis rerum descriptionibus delectatum censeo, & magis forsan, quam gravem deceat Historicum; immo & Rhetorem fuisse, & hanc potissimum ex antiquis selegisse autumo Historiam, quam Latinò exsequeretur sermone, quia sublimi stylo & oratoriis narrationibus videbatur maxime oportuna. Nam, quin fuerit ille Rhetor, qui in Catalogo Rhetorum in MStis Suetoniani libelli *de claris Rhetoribus* hoc nostri Auctoris nomine commemoratus occurrit, nullus dubito, quum

Stylus manifeste prodat Rhetorem, Nomen porro *Q. Curtii Rufi* in utrumque conveniat, denique & Ætas. Etenim Rhetor ille nominatur proxime post eos, qui sub Augusto floruerunt, & longe ante Quinctilianum, ut adeo ad tempora Tiberii videatur omnino referendus. Ad quæ tempora etiam hunc Scriptorem, quem V. Cl. *Judicii* sui cap. 7. sub Vespasiano floruisse credit, retulerim, cum propter stylum istis temporibus congruentem, tum maxime propter celeberrima illius verba, quibus suam ætatem declaravit lib. x. cap. 9. ubi ait, *quod imperium* (Macedonicum) *sub Uno stare potuisset, dum à Pluribus sustinetur, ruit. Proinde jure meritoque Populum R. salutem se Principi suo debere profitetur, cui noctis, quam pene supremam habuimus, novum sidus illuxit. Hujus hercule, non Solis, ortus lucem caliganti reddidit mundo, quum sine suo capite discordia membra tre-*
pi-

*pidarent. Quot ille tum exstinxit fa-
ces? quot condidit gladios? quantam
tempestatem subita serenitate discus-
sit? Non ergo revirescit solum, sed
etiam floret imperium. Absit modo
invidia, excipiet hujus sæculi tempo-
ra ejusdem domus, utinam perpetua,
certe diuturna posteritas. Hisce de-
signari Augusti mortem, & novum
Principatum Tiberii, qui filios ha-
bebat & nepotes, atque ita spem
diuturnæ posteritatis, prorsus mihi
persuadeo, & ideo sequor Popmam
& Raderum potius, quam tot alios,
diversæ tamen & ipsos sententiæ,
qui ad tempora Claudii, vel Vespasi-
ani, vel etiam Trajani, hæc refe-
runt. Præcipua erroris causa est in
Doctissimis ceteroque Viris, quod
putant intelligendum hic Principem
vere Egregium, & merito laudatum,
nec cogitant, Scriptores, si quem
memorant vivum tunc Principem,
eum, qualiscunque sit, laudare ta-
men semper, & malle dicta quædam*

perdere, quam caput & fortunas. Ita hunc ipsum Tiberium extulerunt immodicis laudibus Vellejus Paterculus & Valerius Maximus, Claudium & Neronem Seneca, Domitianum Frontinus, Alii Alios. Altera causa est, quod credunt bellum aut saltem discordiam civilem jam plane excitatam istic describi, quum sensus Curtii sit, imperium potuisse tantum sub Uno stare, non à Pluribus sustineri, atque ideo, quum Tiberius aliquandiu recusarer Principatum, *discordia Reip. membra sine suo Capite*, jam *trepidasse*, & nisi ille eum recepisset, certe exstiturum fuisse bellum civile post mortem Augusti, æque ac exstiterat post mortem Cæsaris, cujus belli gladios certo stringendos ille præveniens condiderit, & ita lucem caliganti jam mundo reddiderit suo ortu, seu Principatu, quem suscepit. *Nox* videtur intelligenda vel de tempore inter mortem Augusti & principatum à Tiberio receptum

tum elapso, vel de nocte, quæ intercessit inter mortem Augusti, qui mortuus hora diei nona, h. e. circa vesperam, & Principatum Tiberii, cujus in verba mox, seu sequenti die, jurabatur Romæ, & qui, licet apud Senatum stulta simulatione recusaret Principatum, re ipsa tamen eum receperat. Neque vel minimum huic sententiæ adversantur verba Curtii iv, 4. extr. de Tyro, quæ *post excidium renata, nunc longa pace cuncta refovente sub tutela Romanæ mansuetudinis acquiescit.* Nec enim istuc designatur *longa Pax in re Romana*, ut censet Lipsius, hoc argumento ab ætate Augusti removens Curtium, sed pax Tyriæ Civitatis, quam illa post mortem Alexandri tandem restituta, & simul αὐτονομίαν, sub tutela alieni imperii, Regum Syriæ primum, ac dein Romanorum, habuit tempore Curtii vel Tiberii plane jam longam.

Rhetor ergo iste Suetonii fuit haud dubie hic Curtius, forsitan & Confu-

laris ille ac Triumphalis Vir sub Tiberio, quem memorat nobis Tacitus Ann. xi. 21. quum iterum conveniat plane Nomen, dein Ætas, denique tenuis & humilis origo. Rhetores ante Blandum, Equitem Romanum, Senecæ ferme æqualem, *libertini* erant, quod tradit Seneca *Controv.* lib. ii. in præfat. addens, aliis *turpe habitum docere, quod honestum erat discere.* Ejus ergo generis probabile est etiam Curtium Rhetorem fuisse. Consularem vero illum Tiberius *ex se natum* dixit, h. e. nihil debere parentibus suis, vilissimis quippe & ignotissimis: eique ideo Tacitus d. l. ut *acre* tribuit *ingenium*, ita & *dedecus natalium.* Nihil ergo obstare videtur, quo minus habeantur iidem, nisi forte, quod Tacitus diserte id non affirmaverit.

Ceterum illud Rhetorices studium nimis forsan, ut dixi, elucet undique in Historico Curtii stylo: unde reperias passim Oratorias descriptiones & αὐ-

ἔκθεσις, immo Orationes disertissimas Operi plurifariam insertas. Ab hoc non adeo gravi vitio, & altero Geographiæ remotissimarum in Orientem terrarum non fatis exploratæ, licet in his Geographicis plerumque antiquiores habeat præeuntes, si discesserimus, reliqua fere à Viro Doctissimo notata defendi pleraque sic fatis queant. Voluissem ideo, exortus esset aliquis, qui causam Curtii contra tam celebrem Adversarium egisset. Mihi non vacabat, nec lubebat, novis me ultro implicare litibus, quæ nec opinanti plus quam vellem obveniunt. Neque nunc materiam disputationis hujus nimis ampliabo, aut in omnia spargam Curtii loca. Potissimum duo illa, quæ ad Ælianum, ubi de iis agere debebam, explicui & probare studui, tuebor contra exceptiones illius in Præfatione ad Pedonem Albinovanum repositas, aliaque addam, sed pauca, & quorum illa mihi præbebunt

occasionem, quum id tantum mihi propositum hic habeam, ut ostendam, Crisin illam Cl. Clerici esse immodicam, & sæpe iniquam prorsus.

Neque id sequius aut indignius accipiet, opinor, Vir Doctissimus, qui ut summam sibi sumit libertatem sententiæ in quodvis genus hominum, Oratores, Poetas, Grammaticos, Criticos, Professores Literarum, Historiarum Scriptores, Philosophos, Theologos, sine circuitione ulla passim dicendæ, ita aliis vicissim modicam haud dubie concedet. Certe ægre ferre non debet, si Grammatici & Critici, quorum vitia inclementer adeo increpare nunquam cessat, & quos proinde res suas sibi habere solis velle videtur, ipsius ergo dicta suis in rebus, tanquam alieno in foro jus dicentis aut exercentis imperium, pro edictis aut legibus non accipiant, quibus refragari non liceat. Ceteroquin Ego Viri Celeber-

berrimi incredibilem diligentiam, variam eruditionem, judicium insigne, & stylum perspicuum, lubens & ex animi sententia agnosco, nec invidéo illius tam præclaris dotibus aut existimationi publicæ. Sed vellem ipse sibi in iis minus paulo placeret. Ita enim modestius haud dubie sentiret & loqueretur de aliis, non tantum singulis Viris suo merito illustrissimis, quos indignis sæpe tractat modis, sed & integris hominum Ordinibus, integrisque Gentibus, quibus neque ipsis parcit. Sola Viri Parrhasiana declarant abunde, verum esse, quicquid dixi. Lipsius istic est *Magnus* quidem *Criticus*, sed *Homo* *judicii* *prorsus* *exigui* *in* *omni* *alia* *re*. In qua tamen ipsa Censura Ego Judicium Clerici desiderem. Nam qui tam exiguo est iudicio omnibus in rebus præditus, ille neque in sua Arte unquam erit Magnus, nedum in Critica, quæ tota est iudicii. Certe in re literariâ Criticus demum quis est, qua

qua judicium exercet, Grammaticus vero vel Polyhistor, qua exponit Priscos Auctores & Antiquitates docet. Critici, qui judicio carent, semper fuerunt infelicissimi. Verum quum tam abjecte sentiat de *Magno Critico*, nihil mirum, reliquos, utpote vulgares & minorum Gentium, à Viro Doctissimo fastidiose prorsus excipi, veluti *Homines*, qui consenescant in *Nugis Grammaticis*: qui admirentur potius vitia *Antiquitatis*, quam egregia ejus loca, quoniam animo plerumque nullas habeant certas veri aut falsi, probandi aut improbandi, notas: qui quando dicere volunt, quod sentiunt, proferunt plerumque nihil, nisi confusam congeriem eruditionis male digestæ, quam difficulter in ordinem qualemcunque redigas, & quæ plena est falsis ratiociniis. Ita Celeberrimum Virum, Gerh. Joh. Vossium, in scribendo sæpe magis usum ait lectione sua, quam judicio, quod sit vitium commune hominum

num istius generis. Criticos plerumque vitia Antiquitatis admirari, dum non excolant nisi memoriam, & præcepta Logices ut plurimum ignorent. Immo in hac Præfatione ad Pedonem Albinov. Grammaticos in Veterum Monumentis nihil ait quærere, nisi frigidam Verborum & Historiæ cognitionem. Hæc & similia, quæ passim occurrunt, ut iniquissima sunt, ita præferunt nescio quam insolentiam, certe immodicum censuræ in alios exercendæ studium. Quid enim protervius, quam propter vitia singulorum continuo ipsum increpare ordinem, h. e. communiter omnes, qui artem quandam profitentur, quasi vitium ipsius esset Artis, non Hominum.

Prætexit quidem Vir Acutissimus præcipuum Veritatis studium, cui nihil præferat, cui omnia submittat. Sed ignoscat mihi, si dixerò, etiam maledicentissimum quemque illud præ se ferre, nec ullo alio unquam nomine suam velare obtrectationem.

Quid

Quid enim aliud dixerit Zoilus olim, quid Socratis Accusatores, quid infames illi Delatores sub Tyrannis, Tiberio, Nerone, Domitiano, quam solo se veritatis & utilitatis publicæ studio duci ad alios ita palam increpandos & accusandos? Sed &, si maxime vera sint pleraque, quæ quis in aliis ita exagitat, neque sic à maledicentiæ vitio immunis plane habebitur, qui ita lubens in quosvis incurrit. Ut omnibus in rebus, ita & in Vero dicendo, servandus est aliquis modus. Si quis hodie, ut olim Cynici, per publicas incederet vias, & omnibus obviis sua ingereret mala, utcunque vera, nullum est dubium, quin ille nunc, æque ac isti olim, invisus esset omnibus, & pro maledicentissimo rejiceretur. Non eo homines ingenio sumus, ut ab Uno, tanquam Communi omnium Tutore aut Magistro, reliquos objurgari identidem palam & inclementer adeo, æquis feramus animis. Neque

que etiam vera semper sunt, quæ
Censor quis vera putat aut dicit.
Nulla autem in re major est sollicitu-
do vel cautio adhibenda, quam in
reprehendendo, ne quid temere fiat,
quod certe istic merito est odiosissi-
mum. Decorum quidem est, libe-
ram de quaque re sententiam dicere,
at inhumanum, homines ipsos cujus-
que generis exagitare, & singulorum
vitia continuo omnibus ejusdem stu-
dii consortibus generatim impingere.
Qui id agit libris ex professo eam in
rem scriptis, is enim vero queri non
debet, multos se nancisci adversari-
os. Atque ideo mirari satis non po-
tui judicium Viri Doctissimi, quan-
do in illis ipsis Parrhasianis, in qui-
bus tam acriter depectit omne Eru-
ditorum genus, præter JCtos & Me-
dicos, ad quos studia illius non per-
tinent, vidi Eum post longam suæ
diligentiæ & operum, quæ edidit,
commemorationem, subjicere hoc ip-
sum, dubitari utique non posse, quin
homo

homo ita occupatus ut illustret Scripturam S. & inserviat publico, mereatur saltem illud, (qu'on le laissât en paix.) ut ne inquietetur ab aliis. Nihil Ego hic dicam de Theologis, qui suas habebunt rationes, vel suam agent causam, si eum inquietarunt adeo. At quid tandem peccarunt Grammatici, quid Critici tantum meruerunt mali, ut ita acerbe ubivis ab illo exagitentur? Quis eorum unquam illum inquietavit, aut lacessivit Prior? Nullus, ut arbitror, ne Gronovius quidem, qui utique, licet, quum de Notis Davidis Clerici ad Ciceronem sequius judicasset, acriter vicissim à Viro Doctissimo fuerit exceptus & repulsus, tamen silentio rem obliteravit.

Nihilo tamen minus Vir Eximius ita illos passim incessens, erga se certe hætenus innocuos, eos ipsos accusare sustinet etiam inhumanitatis, proterviæ, arrogantiaë, quæ in omnes imperium exercere velit. *Homines,*
ait,

ait, istius notæ, & illorum præcipui, seu minime vulgares, ratiocinantur sæpe miserabili modo, neque ullam in partem sciunt sensus suos commodo exprimere ordine, ingerunt memoriæ suæ immensum vocabulorum numerum, at rerum nihil: pleni sunt superbia ridicula, quæ facit, ut omnia decidant supercilio Magistri, quod intolerabile est Viris haud inscitis: mordent omnes alios, litigant inter se de nugis, & dicunt sibi invicem convicia infimæ plebis. Sed & in Biblioth. Selecta, quum recensuisset suam ipsius operam in Pedonem, addit: Si morosi aliquot Critici, qui non probant, nisi quod ipsi faciunt, nec loquuntur nisi ex plebejo utilitatis studio, velint contradicere, id sine dubio non valde mirabitur Gorallus, h. e. Clericus. Perversa hæc est consuetudo, quæ ab antiquissimo jam tempore inter Grammaticos invaluit. Conveniant hæc in quosdam forsan Grammaticos, non utique in omnes,

non certe in Illustrem Grævium, qui patienter tulit etiam Viri Clarissimi Insultationem in Memoriis Domben-sibus. Sed si quisquam est, in quem hæc conveniant, conveniunt certe pleraque in Cl. Clericum. Nam quis mortalium nunc est, qui ita Magistrali supercilio decidit omnia in omni studiorum genere, quæ vel obiter attigit? Philologicis utique nostris nunquam dissimulat se tantum per quandam animi remissionem attendere. Et manifestum est, ea non negligere quidem penitus, sed neque dignari ipsum tanta olei & operæ impensa, quanta tamen requirebatur ad recte de singulis judicandum. Et tamen decernit de omnibus, idque in sequiorem potius partem, quam clementiorem, licet longe diligentius cognovisse causam & longe magis certi esse debeamus in damnando, quam in absolvendo aut probando.

Neque vero omnia possumus omnes. In uno aut altero si quis excellat,

cellat, & multum reip. literariæ præstet, reliquis recte uti sciat ad ornandas instruendasque, quas præcipue coluit, disciplinas, ille enimvero, quisquis est, bene rem gessit. Casaubonum ipse, pro modestia sua, censet male fecisse, quod scripserit *contra Baronium*, quia scribendum illi erat de rebus, quas non satis intellexerit, & ad quas in ætate pro-
 vecta, ut addisceret, non satis illi temporis superesset. Poiretum quoque dicit, si nolit Criticæ attendere, quam se contemnere simulet, non debere ergo loqui de re, quam non intelligat. Alium ait suas ad Hammondum animadversiones carpisse, sed linguæ Græcæ & Hebraicæ, Humaniorumque Literarum, imperitum, sine quarum tamen modica cognitione talia tentari non possint sine ludibrio Lectorum. Sed & summi Viri, Scaliger, Salmasius, Aliique ejus Notæ, infeliciores vulgo existimantur, quando alias publice tractarunt di-

sciplinas, quam quibus præcipuam ætatis suæ partem consecrarant.

Neque aliter, opinor, finxit Natura Virum Clarissimum, quem multa scire, agnoscimus ultro, non tamen ideo credimus, eum, qui potissimum vult Philosophus haberi & Theologus, in Grammaticis disciplinis, quas infra seriæ suæ diligentiaæ honorem abjicit, & quarum pleraque disputationes *Nugas* (*Bagatelles*) vocat, idoneum, qui omnia istic curva corrigat, omnia pro auctoritate emendet, Poesin Latinam hujus temporis plane explodat, Auctores Priscos ordine & gradu, quem dudum tenuerunt, depellat, Grammaticis præscribat leges, omnia illorum Scripta, Notas, Controversias, Thesauros, increpet, ipsos denique, ut homines nullius judicii, & tamen ridiculæ superbiæ, ubivis castiget, vel potius proscindat. Ego sane nescio, quid sit *decidere omnia supercilio Magistri, mordere alios quos-*

quoscunque , nihil probare , nisi quod ipse facias , si hoc non est. Id vero quum ipse non ferendum pronunciet Viris haud plane infulsis , non est ergo quod *morosos (chagrin)* putet Grammaticos , si qui hæc minus æquis accipiant animis, inprimis, quum pauci adeo , ut nunc est , existant , ad quos hæ increpationes pertineant, (pertinent enim ad illos solos , qui quid publice scripserunt , Auctoresve five Græcos five Latinos ediderunt , qui utique sunt paucissimi) atque adeo nullus sit inter paucissimos, qui non illas increpationes , tam varias & tam acerbis , si non integras & omnes, saltem magna ex parte , ut in se quoque dictas , accipere debeat.

Neque vero credideram , Virum Doctissimum Grammaticis objecturum lites nimis crebras , easque inhumane & indecore adeo exercitas. Etenim nullum ego istius generis nunc novi , qui pluribus fuerit implicitus , quam ipse est , si ab uno discedam

Gronovio, qui itidem invadit quos libet, quando *vult*. Et tamen multos ille respondere ausos, præsertim si hisce in terris minus essent celebres, dissimulavit tacitus, vel certe usque post mortem illorum distulit. At V.D. cum Germanis, Gallis, Anglicis, Batavis, cum Catholicis, ut se appellant, cum Jesuitis, cum Benedictinis, cum Lutheranis, cum Presbyteris Anglicani Cleri, cum Nostri denique Theologis non unius sectæ, acerrime confligit, vel saltem quosdam eorum fastidioso plane contemptu publice, ut responsi sui honore indignos, rejecit. Neque acrimonia styli vel minimum concedit Grammaticis. Consideret modo elogia, quibus Celeberr. Waeyenium, *Ventidii* nomine, depexum lacertumque dimisit. Sed & si contra Coccejanum quendam lis illi est oborta, omnes Coccejanos pariter incessit, & ipsum Coccejum cum Antonia Burignonia comparat: si cum
Lu-

Lutherano quopiam, mox eorum integram cohortem affirmat ne uni quidem Poireto posse resistere: si cum Germano, mox Erasmus & Grotium plus habuisse ingenii, scientiæ, pietatis, & virtutis, quam omnes pariter totius Germaniæ Theologos. Si cum aliis quibuscunque Theologis, testatur continuo, pluris se facere iudicium Anglicanæ Gentis, cui unice blanditur, ut liberæ & eruditæ, quam omnium Theologorum ex omni reliqua Europa, servilium & parum diligentium. Hæc si humana sunt & modesta in Stylo Viri Doctissimi, tum vero nescio, quæ sint inhumana illa in Criticis. Si paria sunt, vel tanto maiora, quanto magis sparguntur in integras gentes & sectas, tum vero alios oporteret talia Criticis objicere potius quam Cl. Clericum.

Nolim tamen omnes excusare Criticos, neque nego in iis esse homines ejus generis, qui in disputando

in convicia continuo erumpant. Verum ii eodem agerent modo, five Philologiæ se dedissent, five Philosophiæ, five cuicunque disciplinæ. Ars non reddit eos tam feroces, sed ingenium ferox applicuerunt ad hanc artem, quæ non magis emollire potuit eorum mores, quam Philosophia omnes Philosophos solet præstare sapientes.

Sed & Fortuna quædam in his quoque regnat. Si enim forte quadam unus & alter istius indolis animum ad aliquam pariter appulerunt disciplinam, satis superque idonei illi sunt ad eam rixis & litibus continuis turbendam. Unus in Frisia Huberus, non Criticus, sed Criticorum inimicus, & Jctus, totam, quum viveret, variis contentionibus exercuit Academiam, Theologos, Jctos, Philosophos, & Philologos. Absque eo fuisset, pacata istic & tranquilla fuissent fere omnia. Nunc unus iste modo hos, modo illos, impetebat, in

in eosque adversantes & reluctantes
mox opprobriis sæviebat gravissimis,
licet ab iis sæpe multum juvaretur:
Id quod ipse, quum ei magnum er-
rorum numerum in uno Historiæ e-
jus Civilis Tomo ostendissem, fa-
teri fuit coactus, ut qui festinanter scri-
bere solitus experiretur lubens inimi-
corum magis quam amicorum judicia,
eorumque reprehensiones in suam rem
verteret. Et sane ex meo *Specimine*
Errorum illius Tomi, licet in id in-
vectus sit acerbissime, & litibus in-
decedentem Frisia, injuriarum nomi-
ne intentatis, sit ultus, plusquam cen-
tum emendatos reperi in posteriori
Editione. Et tamen etiam istic illa
Speciminis admonitio, cujus veritas
tot in locis est agnita, *Malignitatis*
nomine notatur. Sed certum est lon-
ge emendatius proditurum nunc tan-
dem fuisse hoc Historiæ Civilis opus,
si simile tunc castigationis specimen
fuisset editum in reliquos Tomos,
seu Partes, ubi vitia quæ fuerunt

prioris editionis gravissima, probe repetita exhibentur, adeo ut etiam unus idemque error de Carolo Simplicis *occiso* Peronæ ab Heriberto Vermanduo meo monitu correctus sit in prima Parte, at in Sécunda, ubi per occasionem Ludovici XI. a Carolo Audace itidem Peronam abducti denuo occurrebat, sit relictus, quia de reliquis Tomis in illo Specimine non egi. Ita ergo Unus facile omnem potest Academiam, unus suam cuiusque disciplinam, quæcunque illa sit, rixis & jurgiis continuis in ora hominum mittere, quum, talis qui sunt ingenii, potissimum petant eos, quos reperiunt sibi proximos, h. e. Collegas, aut ejusdem Studii consortes, quibus longe doctiores haberi, & pro auctoritate suas sententias præscribere volunt.

Ceterum si maxime pluribus hodie litibus Philologi distraherentur, quam alii, & præsertim Philosophi, in promptu & ejus rei foret ratio.

Sci-

Scilicet amplissima sunt Philologiæ principia & spatia, Linguae & Historiæ Veteres, omnia Græcorum Romanorumque Scripta, & singula eorum Loca sæpe & Phrases. Quapropter non potest aliter se res istic habere, quin novæ identidem exoriantur controversiæ, nec ullus in infinita adeo materia earum sit futurus finis. At reliqui (solos excipio Theologos) suam scientiam fere in arctissimum redegerunt Systema, in quod singuli suas potissimum sententias & controversias contulerunt, ut adeo jam vix ullæ istic Novæ oriantur Quæstiones, & Veteres toties jam disceptatæ sint ab utraque parte, ut vix nova amplius argumenta proferri queant. Accedit altera ratio, prior quasi connexa, quod, quia tam ampla habent Philologi studiorum spatia, ideo illi, æque ac Theologi, plura nunc edant & commententur, quam reliquarum faciunt disciplinarum Antistites. Semper autem,

tem, qui multa scripserunt, multis etiam exerciti & districti fuerunt disputationibus. Non opus, ut memorem hic Scaligerum, Salmasium, & similes Criticos, compluribus simul operibus & controversiis illustres, quum ipse Vir Doctiss. tradat, Erasmus & Grotium, Viros non eruditione tantum, sed & multitudine librorum ab se confectorum celeberrimos, *tot habuisse Adversarios*, eosque non tam Philologos, quam reliquarum artium doctores, *ut, si breviter respondere voluissent omnibus, ingentia volumina maximæ formæ debuissent explere.* Quæ quum ita sint, neminem mirari par est, plures forte controversias nunc agitari inter Philologos, quam inter Juristas & Philosophos, quamvis neque illi tamen agant plane à litibus immunes, ut ex eorum libris etiam novissime editis constat.

Si jam minus decore aliquando à Grammaticis tractentur controversiæ,
vitium

vitium id est non omnium communi-
ter, sed paucorum, qui alios tra-
hunt invitos sæpe in arenam, eosque
adigunt tandem ad par pari reponen-
dum, quia aliter importunitatem illo-
rum reprimere nequeunt. Sed an so-
li iterum Grammatici sunt, qui in li-
tibus exercendis excefferunt modum?
Nolo nunc odium commemorare
Theologicum, neque jurgia JCto-
rum in judiciis, adeo istic solita, ut
etiam tranquillo animo gravissima si-
bi invicem dicant convicia. Neque
ad partes vocabo rixas Philosopho-
rum, quæ si nunc paululum conti-
cuerunt, quia vix ulla amplius, ut
dixi, litium datur materia, at illæ
superioribus sæculis tanto majoribus
ubique insonuerunt motibus inter
Thomistas primum & Scotistas, dein
inter Reales & Nominales, mox in-
ter Ramistas & Aristotelicos, deni-
que inter Cartesianos & eorum Ad-
versarios. Quid vero polita illa om-
nis elegantia Magistra Academia
Fran-

Francica? Si audimus Abbatem Furterium, qui arcana ejus norat, & vulgavit, *Facto* 2. p. 43. *Ils decident en Souverains, & s'injurient en crocheteurs.* Ne vero quis putet temere hæc ita jaci, subjicit jurgia Carpentarii & Quinaltii, dein Carpentarii & Tallemantii, an. 1683. 2. Octobris, quando in ipsa Lupara, & Regio conclavi, à conviciis res devenit ad tela Codicum ingentium, quos alter alteri in os & caput impegit. Et tamen hi sunt, certe Carpentarius is est, qui Veteres, & maxime Ciceronem, incusat in libro *de Excellencia Linguae Francicæ* pag. 614. &c. quod indecoras & acerbis nimis medio in Senatu invectivas sæpe dixerit in Catilinam, Clodium, Antonium, &c. immo illam Veterum acerbitatem inde ad hodiernos ait Grammaticos descendisse, quasi scilicet & ipse, & sui sæculi ac linguae homines, modestissime semper egerint, aut in Democratia Græca & Romana, si

vixif-

vixissent, fuissent acturi. Sed ea nunc degimus tempora, quibus censorio plane supercilio acerrime accusantur alii ab iis maxime, qui vitiis iisdem longe magis sunt inquinati, immo plane cooperti. Ita *Rabiem* & *Scelerata bella*, *Tribunicium furorem*, & *Pestem sæculi* execrantur Poetæ, ii potissimum, qui ferociam militarem ipsi quæta Musarum in sacra intulerunt, & famosis ac maledicis carminibus libellisque in quoslibet sparsis modo hos, modo illos, ultro lacerant, omniaque agere non desinant, ut lites diu quæsitæ tandem inveniant. Verum hi non Rufi sunt, sed Nigri, quos utinam Romanæ cavissent, & ab se longum prohibuissent Literæ. Certe literaria Respubl. tam maculosis non egebat Censoribus.

Quod vero Vir Doctissimus passim etiam omnem Grammaticis negat judicandi & ratiocinandi facultatem, quod increpat, eos excolere
[can-]

tantum memoriam, at præcepta Logices ignorare, & similia, quæ supra exhibui, id vero tam inhumanum est & arrogans, ut nihil inhumanius & arrogantius possit dici. Quid enim aliud hoc est, quam stultos plane esse & dementes? Ego vero putem, judicium & rationem esse omnium hominum omniumque disciplinarum communem, non unius ordinis aut disciplinæ propriam, & longe plus tribuerim Homini, qui nullam Philosophiæ partem attigit, sed qui ita formatus est ab natura, ut studium, curam, prudentiam quandam rebus suis adhibere, & sollicite omnia perpendere soleat, antequam quid pronunciet aut decidat, quam Philosopho tali, quem natura ad affirmandum quid temere & decernendum finxit proclivem. Immo, si verum volumus, vis ingenii & judicii elucet sæpe longe major in homine Indocto, quam in Docto, quamcunque is coluerit scientiam. Plus
istic

istic valet Natura, quam Doctrina, ea-
que ipsa inter Doctos solo etiam usu ra-
tiocinandi ac disputandi melius, quam
multis Logices præceptis, adjuva-
tur. Quid ergo? Reperiuntur sane
inter Criticos & Philologos nullius
vel exigui prorsus iudicii Homines,
sed reperiuntur æque inter aliarum
disciplinarum cultores. Vitia habentur
ubique omnibus in Ordinibus &
Sectis. Ingenium vero & iudicium
naturæ sunt dona, sed quæ multum
juvantur & instruuntur usu & doctri-
nâ. Sed tædet hisce immorari, quippe
quæ unice tendunt ad Eruditos, & Eru-
ditionem ipsam contemptui & ludi-
brio etiam magis exponendam apud
rerum imperitos, & ex malignis ru-
moribus de quaque re iudicium fer-
re solitos. Certe melius longe age-
retur communibus cum studiis, si,
qui ea sectantur, minus alteri alteris
detraherent, & minus inepte sibi ex-
istimationem, principatum, & magi-
sterium ex aliorum obtrectatione &

fastidio quærerent, quod faciunt, qui ita proterve, nulla propria sibi causa aut occasione, acerbis in omnes alicujus disciplinæ cultores Satyras conscribunt, omnemque aliis, præter se, suæque sectæ socios, judicii & ingenii copiam denegant.

Sed præcipuum Criticorum crimen est, quod *admirantur vitia Antiquitatis*, h. e. ut opinor, quod omnia Antiquitatis, in qua potissimum explicanda versantur, bona, mala, probant & laudant. At vero neque illud Criticis est proprium. Perlustremus, quæso, populos ab nostris dissidentes sacris; Reperiemus ibi Theologos & Philosophos, antiquitatem unice sectantes & acerrime tuentes. Sed & commune plurimorum est vitium, ut se & res suas nimium ipsi ament, suam ergo Vitæ & Studiorum sectam, quam ceperunt, & cui ætatem, curam, operam præcipuam impenderunt, ceteris præferant. Longa profecto foret disputatio, & quæ plus quam

quam unum eximeret diem, si Theologum, Jurisconsultum, Medicum, Philosophum, Philologum, immo & Poetam, ac Mathematicum, de præstantia & utilitate suæ cujusque artis præcipua in certamen committeres. Neque est, quod Eruditos hac in parte irrideant, qui aliud genus vitæ colunt, quum & inter eos eadem reperiantur rerum suarum studia. Quisque suam habet Helenam, in qua sibi mirifice placet, & quam præ ceteris amore dignam putat. Criticos certe longe exsuperant hac in parte Philosophi, Viro Clariss. similes, ut qui solos se Rationem possidere & excolere autumant, ceteros omnes præ se despiciunt, & maxime Philologos, quippe quos judicio carere, miserabili modo ratiocinari, in Nugis Grammaticis consenescere, memoriam onerare vocabulis, &c. jactantem illum vidimus.

Præterea falsum est, Criticos communiter ita admirari Antiquitatem, ut etiam vitia ejus arripiant ac tue-

antur. Qui Satyras Parrhasianas tam lubenter conscribunt, & invectivas grandi spiritu intonant, deberent vitia paucorum non ita toti confestim aspergere & affricare ordini. Exsistunt inter Criticos homines inepti, æque ac inter Alios. Hi si quem edunt Auctorem, miris eum laudibus extollunt, quasi nihîl in eo humanæ imbecillitatis agnoscerent. Verum ita faciunt multi etiam ex illis, cujuscunque tandem sint disciplinæ, qui Scriptorem quendam superioris proximæ ætatis denuo edunt. At neutiquam Critici ita agunt, qui emunctæ sunt nativis. Illustrem Grævium nihil dissimulasse in Floro, quod vitiosum esset, nihil etiam in Plinio & Solino, ab se curatis, Salmasium, fateri cogitur Vir Doctissimus. Longe plures possent hanc in partem citari. Ex ipsis Curtii Interpretibus errores illius annotare non neglexerunt Gla-reanus, Raderus, Freinshemius, Cellarius, adeo ut ex iis plures & certio-

tiores colligere possit studiosus Adolescens, quam Vir Cl. in suo *Judicio* partim ex iis ipsis, partim de suo, protulit. Sed nemini minus, quam mihi, opponi debebat nimia illa Antiquitatis admiratio, per quam fiat, ut vitia Auctorum Veterum neque ipse agnoscam, neque ab aliis demonstrari velim, quum non tantum Æliani nuper à me editi errores liberrime in Notis notaverim, idque in Præfatione diserte sim professus, his verbis: (*Neque in ejus commendationem ut pluribus digrediar, fert animus, ut faciunt multi, qui quum alicui ex Veteribus suas impenderunt curas, ita rem gerunt, quasi id tunc negotii sibi simul esset datum, ut eum summis laudibus in cælum tollant. Homines fuerunt Veteres illi, & humane incuriæ erroribus æque ac nos obnoxii, à quibus neque Ælianum fuisse liberum meæ declarabunt Notæ.*) sed & integrum scripserim Librum *Animadversionum Historicarum* in

Veteres rerum Romanarum Scriptores, cujus Capite Primo itidem me alienissimum ostendi ab illis, qui *omnia Auctorum errata, quasi his casibus minime subjecti, aut humana conditione fuissent majores, quocumque modo velant & prorsus tollunt inepta interpretatione aut violenta crisi*: perque totum Librum certissima ἀμαρτήματα à Veteribus, eorumque *Præstantissimis etiam ac Doctissimis, in scribendo nimis memoriæ suæ confisis, admissa* declaravi: immo Cap. Quinto Historiam de Trecentis Fabiis, ad Cremeram cæsis, qui omnes fuerint Patricii, unius gentis homines, licet ita uno consensu ab omnibus traditam, ex professo variis rationibus confutatam dedi. Qui ita sentit, ita publice scribit, eum ergo dixisse usquam, *se nescire, cui bono reprehendantur Aliquando Delicta Veterum*, ut verum non est, ita neque ullam habet veri speciem. Dixi ad Æl. x. 22. *me non intelligere, cui bono*

bono talia fiant, nempe, qualia fecit Cl. Clericus, qui captando etiam minutissima quæque, Curtium ita extra ordinem & ex professo invasit, ut nihil illi relinquat boni, eaque gratia investigavit acerbo plane studio plures, quam revera existunt Errores. Talia, ignorare me fateor, cui bono fiant, quum nullum, ut nunc est, sit juventuti periculum ab anxia nimix lectionis diligentia.

Ceteroquin enim neque Curtium credere me erroris expertem, non magis quam alios Scriptores, cum Antiquos, tum Hodiernos, ipse jam tunc ad Æliani alterum locum XII. 37. ultro sum testatus. Quapropter, si Vir Eruditus nihil aliud spectat, quam Curtianam Historiam non esse pro consummato exemplari scribentibus proponendam, aut non esse in Historia scribenda per OMNIA imitandam, ut ait Cap. 7. init. & cap. 8. extr. nec me, nec quemquam, ut opinor, alium, habebit sibi refragantem:

tem: neque opus ad id probandum fuisset, tanta mole extraordinariæ accusationis, tantaque investigatione *immanium errorum*, quorum tamen plerique non sunt errores. Sed & valde scire desiderem, quem tandem Vir Doctus, siue ex Veteribus, siue ex Recentioribus, *per omnia imitandum* nobis esset propositurus. Nam si bene Viri iudicium, quod de omnibus Aliis ferre solet, ex scriptis ejus cognovi, & si hoc extra controversiæ casum (nam in eo casu, in primis, quando quis nimium ab aliis habetur proclivis ad quidvis reprehendendum, tum sane quilibet ad effugiendam hanc invidiam aliquem utcunque laudaret) quæreretur, ac bona fide & ex animi sententia respondere vellet: neminem ille talem proferret, maxime, si eo animo & studio, quo Curtii, Reliquorum quoque vitia investigasset: diceretque tandem forsan, hunc aut illum esse præstantiorem Reliquis, at nullum, opinor, *per omnia imi-*

imitandum. Video quidem Eum in Præfat. ad Pedonem laudare, & Curtio opponere, ex Veteribus Dionysium Halic. & Polybium, ex Recentioribus Guicciardinum & Thuanum. Sed certus sum, Virum Doctum non legisse illos eo modo & animo, quo Curtium se legisse ait. Etenim *Judicii sui cap. 1. §. 2. & 3. testatus, non satis esse, nos semel atque iterum libros Auctoris alicujus legisse, aliud agentes, aut eo duntaxat animo, ut cognoscamus, qua de re agat, immo quamvis attente Scriptorem legerimus, nunquam satis accurate nos de eo judicare posse, nisi aliquoties nostra relegerimus vestigia: se proinde addit, non semel legisse Q. Curtii Historiam, antequam in eo animadvertisset pleraque: Sed cum postea Curtium EO ANIMO legisset, non ut ea cognosceret, quæ jam sibi sat nota erant, sed ut, quicquid habet, exigeret ad severas Historiæ leges, & veri immutabilem normam,*

*tum demum in eo se animadvertisse, quæ nunc sit memoraturus. Hunc Animum si ad illorum quoque repetitam toties insuper lectionem attulisset, tum vero neque eos per omnia imitandos nobis proponeret, omnium minime, ut opinor, Dionysium Halic. ubique assentantem Romanis, & longis insuper ac mutuis Orationibus, quarum nulla superesse poterat memoria, ferme dixerim tædiosum. In Curtio ridet, quod Alexandrum inducat in morte Uxoris Darii flentem & ipsum inter mulierum propinquare lachrymas, licet id testentur alii quoque Scriptores, & licet ab ingenio Alexandri, in quo nihil erat modicum in omnem affectuum partem, id nimine abhorreret, quum ejus ingenii homines facile in lachrymas se effundant. At Dionysius inducit nobis identidem integrum Senatum flentem & ejulantem muliebriter. In Polybio notavi *Animadvers. Hist. cap. 1. historica quædam, veluti inter**

ter alia, quod M. Atilium Regulum
 Consularem prælio Cannensi cecidisse
 tradit, qui secundo post id præli-
 um anno Censor fuit, ut vel ex Ma-
 gistratum Fastis constabat. Præ-
 terea frequentissimæ ejus digressiones
 ac disputationes Politicæ, æque
 prorsus prolixæ, non formarunt,
 opinor, nè ipsi quidem Clerico, ex-
 emplar Historici hisce temporibus,
 in tanta Librorum cujusque generis
 copia, *per Omnia imitandum*. Quid
 in Guicciardino, præter crebras O-
 rationes, & longas exilium sæpe re-
 rum descriptiones, desideraverint
 Galli, non ignorat, credo, Vir Doctus,
 neque forsan, quam gravem Gerh.
 Joh. Vossius, in præf. ad *Historicos
 Latinos*, in Thuano notaverit erro-
 rem, qui Francisco Junio, focero
 Vossii, tribuit, quod Hugonis erat Do-
 nelli: scilicet Lugduno eum ob rerum
 novarum suspensionem ab Ordinibus
 ejectum, abiisse Altorffium, & ibi
 mortuum, quum in hac Urbe Junius,

ut fatis est functus, ita & sepultus jaceat. Verum non ita excusatum volo Curtium, ut ideo accusandos mihi sumam illius in honorem alios Historiarum Scriptores, seu Veteres, seu Recentiores. Tantum id ostendere volui, nihil rerum humanarum per omnia dari consummatum, non Curtii, non cujusvis alterius Opus. Utrum autem illi, quos memorat, Curtio melius partes suas egerint, id vero non multum refert reip. literariæ, nec poterit à Viro Docto recte & liquido judicari, nisi postquam *eadem animo* & studio toties eos legerit, quo illum se legisse profiteatur.

Neque tamen ego Auctorem illum in omnibus defendo, nedum reliquis præfero, sed tantum immodicam hanc & acerbam nimis Crisin, professo fere studio plures investigantem errores, quam revera existunt, ab illo amoliri cupio. Et sicut V. C. Criticos communiter, sed parum vere,
re-

reprehendit, quod antiquos Auctores nimis admirentur, atque ipsa eorum vitia probent, sic nobis, opinor, vitio dare nemo poterit, si à notis & accusationibus falsis Perpetui Grammaticorum & Criticorum Censoris innocentes illos Auctores tueamur. Neque enim ita male meriti sunt de Liberalibus Disciplinis, ut inauditi & indefensi damnari & ordine suo moveri debeant. Invaluit ab aliquo jam tempore inter Gallicos maxime Scriptores mirificum studium Veteres accusandi, & infra suam elegantiam, ingenium, stylum, peritiam, longe abjiciendi. Quod studium ut inane prorsus & ineptum, ita & iniquum est plane. Nam quid boni ex hoc cum Antiquis certamine deveniet tandem ad liberales scientias, nisi forsan id agatur, ut illæ penitus paulatim extinguantur denuo, sicut extinctæ fuerunt funditus, quum neglectum jaceret illud Antiquitatis studium? Quid porro ineptius, quid im-

immo arrogantius, quam litigare ultro cum aliis de laude ingenii & peritiæ suæ, seu contendere se aliis ea parte præferendos? id quod tamen faciunt hodierni Antiquitatis Oppugnatores, quando tantopere id disputant, ut suæ ætatis Scriptores, inter quos & ipsi sunt, supra Antiquos extollant. Peraltus ideo non male in Præfat. *Parallelorum* paciscitur sibi favorem *Recentiorum*, quia *in eos ipsos redundatura sit*, & singulos quidem, pars honoris, quem asserat suo Sæculo supra Veteres. At si tale quid facerent Grammatici, Pedanticum id extra controversiam continuo diceretur. Sed Gallici Auctores, quicquid agunt, ideo ipso, scilicet, est elegans. Oritur etiam hæc oppugnatio sæpissime ex vanissima præcipuæ cujusdam Sapientiæ ostentatione, quam in eo sitam potissimum illi putant, si supra communem sensum, aut publicum judicium, sapere videantur. Hinc audias eos, quicquid laudabile
inter

inter homines vulgo habetur, aut ingenio excellens, id maxime impetere, carpere, obtreſtare, ut ita credantur acutius ceteris cernere, etiam vitia, quæ recondita ſunt interiore angulo, & ideo ab aliis non animadvertuntur. Sed maxime iniquum eſt illud vellicandæ Antiquitatis ſtudium, quia omnes diſciplinæ liberales, omnes ſcientiæ hujus temporis, in longe meliorem faciem ſunt redactæ, poſtquam Antiquæ Linguae & Literæ è tenebris denuo emergere cœperunt. Recognoscat ipſa Gallia ſuum prioris temporis publicum ſaporem in Menoti, Maillardi, & ſimilium concionibus, cum applauſu tunc auditis, & cum privilegio editis. Quin, ſi quæ nunc incrementa fecerunt artes & ſcientiæ liberales ſupra Veterum Doctrinam, ea ipſa tamen incrementa illis debent initiis, quæ ex Antiquitate nuper ſunt repetita, & à quibus facilior dabatur progreſſus ad artium ſingularum majorem jam perfectiorem.

nem. Sed & Cenfores illi deprehenduntur plerumque imperitiffimi rerum, quas damnant & contemnunt, vel certe non diligentem satis Auctoribus, quos perlustrarunt festinantes, & tantum, ut sciant leviter, quid illi narrent, intelligendis dedisse operam. Neque enim tam facili negotio rectum de Auctore quopiam, & ejus virtutibus ac vitiis, ferri potest judicium, ut ipsum audivimus modo Clericum *Judicii* sui cap. i. censentem. Neque aliter To. x. Bibl. Univ. p. 375. *Il ne faut pas s'imaginer, qu'il soit si facile d'entendre les Livres des Anciens, & si l'on n'y veut pas prendre de la peine, il faut s'appliquer à autre chose.* Quin immo vernacula sibi in Linguâ, difficile est plerorumque consensu, recte & scite judicare de venustate & vi ingenii, atque ideo videas passim, quod unus festivum, elegans, argutum pronunciat, id ab alio ut frigidum & jejunum rejici. Peraltus
To.

To. 2. *Parallel.* p. 161. & seqq. multis exponit, quomodo communiter Parisiis explosa & exhibitata fuerint Quinaltii & Capellani Poemata, Conciones etiam Abbatum Continii & Cassanei, quum tamen utraque suo in genere essent præstantissima, idque tandem publice fuerit agnitum. Ea vero occasione dicit, paucissimos esse, qui possint recte judicare nominatim *de elegantia carminis Epici.* Nam *præter eos, qui ipsi tale carmen fecerint, & prorsus paucos, qui talia intelligant, (le reste du monde n'est point en droit, n'y en estat d'en juger, comme il faut)* reliqui neque jus habent, neque facultatem judicandi, ut oportet. Si ita se res habet etiam vernaculis in Linguis, quanto major, necesse est, oboriatur hominibus censendi recte difficultas in Lingua extraria, immo Vetusta, & tantum in Libris nunc superstite: ut adeo ejus Linguae Auctores non ita temere damnare deberent, ii certe,
D qui

qui nec sermonis ipsius satis sunt periti, nec satis cognoscunt mores, ritus, Historias vetusti temporis, neque vero satis attente ipsos legerunt Auctores, nec priora cum posterioribus contulerunt, ut nexum & vim disputationis perciperent. Cui vel unum deest istorum, ille vero ad judicandum de Antiquis illis Auctoribus est ineptissimus. Et tamen qui legerunt cursim quosdam ex iis, nec satis vel res vel verba intellexerunt, illi non suo, sed Auctoris, id vitio tribuentes, eum igitur inscitiae continuo & stultitiae insimulare non verentur.

Judicant etiam de rebus priscis ex sui temporis moribus, quo nihil est insulsius, quum singulae Gentes, singula etiam earundem Gentium saecula, proprios habeant mores, eosque praeter extraneis aut antiquis & desitis singuli tunc homines sequi debeant, plane ut mutatam subinde vestium formam, licet aliquando improbemus, recipimus tamen & ipsi, volentes, nolentes.

Ni-

Nihil itaque absurdius, quam Auctoris iudicium explodere, quia sequitur receptos sui temporis & populi mores, aut quia pro virtutibus aut vitiis eadem, quæ pariter tum reliqui omnes, etiam ipse habet. Olim quia Veteres Civitates fere ad arma potius & armorum usum, quam ad pacem, erant formatæ, nihil ergo gloriosius tunc habebatur, quam in bello fortiter rem gerere, populos debellare, & in provinciæ formam redigere, quod illi *pacare* dicebant. Eo nomine laudabantur vulgo Cyrus, Alexander, Romani ipsi, Gentium victores inde dicti, inque iis Pompejus maxime, & Cæsar. Paucissimi forsan, & vix alii, quam Philosophi, aliter tunc loquebantur aut sentiebant. Nonne ergo iniquum est, accusare Curtium, qui non Philosophum, sed Historicum popularem, agebat, eo etiam crimine, quod ille Alexandri fortitudinem, ambitionem, & gloriæ per hæc bella comparan-

dæ studium laudaverit potius, quam vituperaverit? ut facit Vir Doctus cap. 9. *Judicii*. Quin immo nonne etiam nunc multa utrimque in bello fiunt? quæ si Theologice aut Philosophice tantum consideres, probari nequeant, veluti, quum innocentium rusticorum villæ & pagi incenduntur, quum aquæ in terras immittuntur extra ultimæ necessitatis casum, quum, quicquid delirarunt Reges, plectuntur Achivi, culpæ omnis exsortes. An ergo Historicus talia narrans, ubique rigidum semper Censorem agere debebit, ut aliorum Censuram ipse effugiat? Non putem.

Maxime tamen peccatur ab illis, qui Veteres ita lubenter vellicant & carpunt, imperitiâ Linguæ, tum rerum & Historiarum, de quibus agunt Scriptores, & sine quarum cognitione intelligi non possunt. Aristophanis ex. gr. facetias & sales percipiet nemo, nisi qui Hominum, quos suis

in Comœdiis nominat & sugillat, Historiam habeat, quantum fieri potest, exploratam: plane uti & hodie frigere nobis videntur, certe jam nunc non satis percipiuntur argutiæ epigrammatum aut Satyrarum, quæ in varios homines ante quinquaginta aut amplius annos his ipsis in terris Lingua Vernacula sunt compositæ, nisi illorum Vitam, tum facta & dicta singulorum, ad quæ istic alluditur, noverimus. Præcipuam autem in Gallicis istis Cenforibus deprehendimus rerum antiquarum imperitiam, id quod vel ex uno illo Petroniani Satyrici supplemento constare potest. Confinxit, certe protulit id Nodotius, qui & Gallice mox vertit, Notisque instruxit: commendavit vero Carpentarius, celebrisille Linguae Latinæ Adversarius, cujus exquisitam eruditionem, & magnam Græcorum Latinorumque Scriptorum peritiam etiam hisce in regionibus, sed Gallice, laudatam vidimus. Et tamen nullum po-

test dari certius summæ imperitiæ documentum, quam in illo Supplemento dederunt isti Homines. Si fucum facere volebant Orbi Erudito, debuissent melius intellexisse Linguam & Mores Romanos, ut saltem speciem quandam suis addere offuciis, & suppositum Petronio fetum naturalibus ornare lineamentis potuissent, ne fraus ita undique pelluceret. Nunc nihil fecerunt aliud, nisi quod Latine doctis & Criticis, quibus illudere voluit Nodotius, ludibrio & derisui exposuerint se ipsi, nec inscitiam tantum suam prodiderint, sed & miserandam judicii inopiam, dum pueriliter conati sunt illos fallere in negotio, cujus nihil intelligebant. Etenim innumeri in illo Supplemento & manifesti occurrunt Gallicismi, Barbarismi, Solæcismi prorsus flagitiosi. Videas illic passim *Quod* pro *Ut* positum, *Ut* cum Indicativo constructum, & similis notæ complura. Sed omnem superat stultitiam, quod obtrudunt
no-

nobis istic p. 42. *Equitem Romanum in Castello (chateau) habitantem.* Crediderunt boni Viri, Homines Equestris Ordinis Romæ fuisse Nobiles, & vertunt ideo Equitem R. *Chevalier Romain*, cum nihil minus fuerint, immo Nobilitati Ordo illorum opponi, vel certe infra eam abjici, soleat. Sed nihili hoc est præ eo, quod putarunt, siue Equites, siue Nobiles Romanos, ruri habuisse *castella* vel arces munitas, habitationi suæ seu secessui destinatas, ut nunc fere ubique Nobiles habent. At vero falsissimum illud est, nec ullo probabitur exemplo. Sed neque ratio Reip. aut Imperii Romani id patiebatur. Quod hodie tot etiamdum reperimus privatorum Hominum Arces validissimas, id ortum ex eo, quod Septentrionalium Populorum minus adstrictum & minus despoticum fuit olim imperium, quodque ideo Nobiles singuli, immo & Urbes, sub Regibus habuerunt priva-

tim jus belli, id quod etiam usque ad duo abhinc sæcula ubique fere exercuerunt. Accedit quod superioribus sæculis frequentissimæ fuerint excursiones Normannorum, Aliorumque Populorum, contra quos Opulenti & Nobiles Viri talibus castellis se muniverunt. At longe aliter se res habuit in Imperio Romano, quod neutiquam suis civibus privatim concedebat jus belli aut munimentorum, sicuti neque nunc, quando Regna & Imperia evaserunt tandem magis absoluta, cuiquam privato permittitur nova sibi & idonea exstruere munimenta. Ut adeo Error iste non tantum sit Grammaticus, h. e. summam Auctoris sui declaret inscitiam, sed & in Naturam rei & rectam Rationem incurrat, cujusmodi errores longe alteris graviores censet Cl. Clericus.

Neque minor est linguæ ac rerum imperitia, judiciique inopia, in Peralto, acerrimo illo Veterum Accu-
sa-

fatore. Etenim, quando specimen aliquod ex Græcis Auctoribus in Gallicam Linguam confert, sequitur, ut in Præfatione ad Ælium jam monui, non Græcum Sermonem, sed Versionem Latinam, ejusque non modo vitia clarissima, etiam quæ *Omissionis* dicuntur, repræsentat suis lectoribus, sed & si quando ambiguus in ea sensus occurrit, recipit sæpe eum, qui a Græcis Auctorum verbis quam longissime recedit: certo indicio, quod ex iis genuinum ergo Versionis sensum in locutionibus ambiguis eruere & constituere non potuerit. Videantur, & cum Græco Textu conferantur, quas ille dedit, Versiones Gallicæ Orationum Isocratis & Lyfiæ, *Parall.* Tomo primo adjectæ, & res erit clarissima. Sed neque peritior Latinæ fuit Linguae, ut quamplurimis posset doceri exemplis. Inficetum certe est omnem in partem, quod ambiguum Siculorum jocus apud Ciceronem Verr. i. cap. 46. Sa-

*cerdotem execrabantur, qui Verrem tam nequam reliquisset, interpretatur primum, maudissoient le Prestre, qui laissoit vivre Verres, qui estoit si mechant, addens, ce qui signifie dans le sens equivoque: qu'ils maudissoient le Magistrat, nommè le Prêtre, qui laissoit vivre un si mechant verrat. Ubi notandus est illius interpretandi stupor, quod priore in sensu, ubi Sacerdotis nomen habet pro Appellativo, in eo Verris nomen accipit & exponit tanquam Proprium, quum eodem Utrumque modo esset accipendum. At vero in altero sensu, quem *equivocum* dicit, sed qui maxime ab Siculis spectabatur, nihil intellexit, nihil vidit. Ratio dicti ex Historia est petenda, quæ hæc fuit: Sacerdos, quod hic Proprium est Nomen, Prætor fuit Siciliæ, & ex ea decedens successorem accepit & reliquit Verrem. Neutiquam ergo reliquit hic notat laissoit vivre, sed reliquit successorem sibi in Sicilia. Sic sæpius Cicero*

cero, Veluti Famil. 11. 15. Si Fratrem reliquisssem, (scil. meas excipientem vices in Cilicia) omnia timerem &c. Multo etiam minus τὸ Verres in illo æquivoco, ut ait, sensu, in quo Sacerdos nomen est Proprium, de Animalierat interpretandum, quum in illo sensu Utrumque Nomen, tanquam Proprium, de diversis Viris æque esset accipiendum. Sed non opus, ut ad singularia Auctorum loca, quæ perperam ille interpretatus est, adhærescam, quum, quid valeat in intelligendis & vertendis Latinis Auctoribus, declaraverit abunde, quando in eodem Tomo Gallice expositam dedit Plinii Epistolam 11, 27. in qua quamplurimos admisit etiam gravissimos Errores. Eos inter *Aream* (une Cour) nobis memorat ex corruptissima editione (nam sicut communis sensus istic *Aream* respuit, sic nullæ edd. post Catanæum eam habent) quæ *Aquilonem* inhibeat submoveatque, si-

*sistat Africum, diversissimos ventos frangat ac finiat, xystum & gestationes proximas umbra sua temperet, quæ omnia Plinius de Cryptoporticu dixit. Qui si de Area plana & humili talia scripsisset, tum vero recte de eo potuisset affirmari, quod Perraltus To. 1. p. 398. de omnibus Antiquis ait, (ne sçavoient la plus-part ce, qu'ils disoient) nescivisse Eum, quid diceret. Quam vero jam de tali sententiam feremus Interprete? Scilicet hic ille est, qui vitia Veterum scite eruat, & in lucem protrahat, qui Auctorum dubia loca explicet, & ineptos sensus demonstret, qui perite judicet, quid bene, quid male, ab illis sit traditum, & qui asseveret, ut facit d. 1. *Recentiorum infimum plus scire, quam Celeberrimos Eruditæ Antiquitatis.* Sed ut serio loquamur, videmus ex hisce exemplis, quam parum docti & idonei sint hi Priscorum Censores, quam non intelligant eos, quos tanto tamen*

men accusant & damnant studio, sed quod oritur plerumque vel ex tacito quodam literarum Græcarum Latinarumque odio, vel ex infana doctrinæ & sapientiæ, quæ plerumque in iis sunt nullæ, ostentatione, qua sibi & suæ gloriæ nimium quantum velificantur.

Quid Cl. Clericum, longe illis doctiorem, moveat, ut ubique ita in Antiquos invehatur, meum non est definire, nec facile possim. Hoc certum est mihi, illum quoque ea in re quam longissime excedere modum, & carpere sæpissime ea ac prorsus abjicere, quæ nihil habebant vitii, nec satis ipse consideraverat. Talia sunt pleraque ab illo in Curtio notata, ut jam supra monuimus. Ejusque rei tantum specimen quoddam dedi ad Ælianum duobus ex Curtii locis, de quibus mihi istic agendum erat. Prior est, quem excussi ad Æl. x. 22. ubi æque ac apud Curtium ix. 7. Dio-xippi certamen cum Macedonico Mi-

Milite memoratur. Sed negat Vir Cl. hoc exemplum quidquam ad rem facere, & ideo *præstare* ait, *diutius quæsisse* & *aptius protulisse exemplum*. Ratio illius est, quia in eo quidem ab Accusando Curtio deflexit ad Crisin, & ita ex Auctore expungere voluit phrasin, quam in eo accusabat. Res sic se habet. Capite viii. *Judicii sui*, non contentus exagitando Curtii Stylo, ut nimis Grandi, Hyperbolico, & Rhetorico, adeo ut fere nescias, quid sibi Curtius velit, subjicit §. 9. tales Scriptores *ut plurimum incidere frequenter in ἀκυεα*, qualia in Curtio plura animadvertit, ex quibus pauca sit prolaturus. Profert autem quatuor, inter quæ est hoc ipsum, de quo agimus, & de quo dicit §. 12. *Sed nulla esset ἀκυεολογία minus tolerabilis, si locus esset sanus, quam quæ est Curtii d. l.* Jam vero, quando Ego nunc ostendo, nullum esse istic ἀκυεον, h. e. improprie & prave dictum contra

ana-

analogiam & usum Linguae, quæ unica fuit illi causa dubitandi de *sanitate loci*, & Crisin contra Codicum consensum exercendi; seu quando doceo Latinam prorsus esse phrasin, quam ille ut ἀκυρολογία omnium *minime tolerabilem* inter reliqua Curtii ἀκύρα explodit, atque ita, ut etiam ab illo Curtio, in quo ceteroqui talia complura animadverterit, eam tamen non putet profectam: tum vero exemplum hocce an nihil ad rem facit? Immo vero an ex eo non liquebit, si recte id probem, temere ergo illud, quod vere Curtii est, à Viro Cl. damnatum, tanquam maxime ἀκύρον, & præcipuum omnis ἀκυρολογίας Curtianæ exemplum? Denique an illud specimen tam temerariæ accusationis eo in genere non justum nobis dabit præjudicium contra reliquas τὰ ἀκύρων in Curtio accusationes? Nec enim controversum adeo inter nos est, utrum Cl. Clericus recte emendaverit hunc locum, sed an vere ἀκύρα sint, quæ
il.

ille ut talia in Curtii lectione animadvertit.

Rem autem ipsam jam videamus. Verba Curtii sunt ix. 7. *Pugil nobilis, & ob eximiam virtutem virium Regi pernotus & gratus.* Vir Doctus ἀ-
κυρολογία^ν intolerabilem dicit, *virtu-*
tem virium, & neminem sic locu-
tum censet. Ego vero, quia nus-
quam poterat esse hæsitatio, nisi in vo-
ce *Virtutem*, quum vox *Virium* pro-
prio maxime sumatur sensu: & quia
neque in illa Voce ullam videbam
causam istius judicii, nisi Vir Do-
ctus existimavisset, *Virtutem* notare
proprie & unice præstantiam quandam
Animi, & ideo Corpori non debere
tribui; ostendi ergo primum, ety-
mologiam vocis esse talem, ut æque
illius significatio ad Corpus referri
possit, ac ad Animum, utque videatur
significare proprie Viri Vim seu Præ-
stantiam supra Feminam, quæ Vis in
Corpore viri æque ac in Animo repe-
ritur. Deinde vero probavi in illa Vo-
ce

ce etiam usum Significationis, quæ in hunc Curtii locum probe conveniat. Plautum enim dicere *Mostell. III. I. 17. Virtute Formæ id evenit, te ut deceat, quicquid habeas.* Sallustium etiam in *Jug. cap. 4. De cujus (Historiæ) virtute quia multi dixerunt, prætereundum puto.* Sed ait Vir Cl. *me habere de significatione vocis VIR-TUS, quæ nemo nescit: Et locum Plauti nihil habere simile.* Quid vero an nihil simile est in eo loco, ex quo utique liquet clarissimum in modum, Vocem *Virtus* habere significationem, quæ convenit verbis Curtii? Quid immo dissimile est inter *Virtutem Formæ*, & *Virtutem Virium*? Utrumque notat Præstantiam & Vim Formæ vel Virium. Quæ itaque dari potest ratio, quare, si recte dicatur, *Virtute formæ evenit, ut omnia te deceant*, intolerabile sit, ob eximiam *Virtutem virium* Regi notus? Similiter quid est *Virtus Historiæ*, quam ejus Præstantia, quæ multum

E tum

tum boni præstet Lectoribus suis.
Sic & Cæsar epigrammate in Teren-
tium apud Suetonium in Vita Teren-
tii,

*Lenibus atque utinam scriptis con-
juncta foret vis*

*Comica, ut equato Virtus polleret
honore*

Cum Græcis.

Ubi manifeste etiam *Virtus* Comœ-
diarum Terentii ponitur pro Præ-
stantia earum in universum, quæ ta-
men non possit æquari cum Græcis,
quia Terentio ex sententia Cæsaris
deerat una *Vis Comica*, quam vide-
tur collocasse in acutis dictariis, in sali-
bus, & jocis argutis, dum è contrario
nimis *lenem* illi tribuit elocutionem.
Nempe *Virtutem* accepisse nomen su-
um à *Viris* ait Cicero, & proprie no-
tare affectionem animi rectam, quæ Vi-
ro propria est. Verba ejus sunt Tus-
cul. II. 18. *Vide, ne, cum omnes re-
ctæ animi affectiones VIRTUTES
appellentur, non sit hoc Proprium
No-*

Nomen omnium, sed ab ea, quæ Una cæteris excellebat, omnes nominatæ sint. Appellata enim est ex Viro VIR- TUS: Viri autem propria maxime est Fortitudo. Utendum igitur ea, si Virtutis compotes, vel potius, si Vi- ri volumus esse, quoniam à Viris Vir- tus nomen est mutuata. Hinc porro idem Cicero in universum cujusque rei Virtutem exponit per ejus naturæ Præstantiam & Perfectionem, de Legg. 1. 8. Est autem Virtus nihil aliud, quam in se perfecta & ad summum perducta natura, h. e. perfectio cu- jusque rei, seu recta affectio, quæ non aliunde additur, sed oritur ex ipsius Rei Natura, vel breviter, perfectio rei in sese & sua natura. Ergo Virtutes ani- mi sunt rectæ ejus affectiones ex sua na- tura ad summum perductæ. Idem sunt Virtutes corporis, & rerum singularum ad corpus pertinentium. Suetonius Calig 3. Germanico tribuit omnes cor- poris animique virtutes, & ad cor- poris virtutem refert formam egre-

E 2 *giam.*

giam. Sic & apud Græcos Ἀρετὴ, quæ vox notat itidem id potissimum & frequentissime, quod apud Latinos *Virtus*, etiam Corpori diserte & sæpius tribuitur à Platone in Gorgia, Pag. 499. de cibo & potu, αἱ μὲν ὑγίαιαν ποιεῖσαι ἐν τῷ σώματι, ἢ ἰσχυρὴν, ἢ ἄλλησιν πινὰ Ἀρετὴν τῷ σώματι, quæ efficiunt sanitatem in corpore, aut robur, aut aliam quandam corporis Virtutem. Similiter pag. 504. Sed disertius etiam pag. 506. Boni sumus, nos, & omnes aliæ res, quæ Bonæ dicuntur, Ἀρετῆς τινὲς παραγενομένης, quando Virtus quædam accessit. Ἀλλὰ μὲν δὴ ἦγε Ἀρετὴ ἐκάστω, καὶ σκεύους, καὶ σώματι, καὶ ψυχῇ, αὐτὴ καὶ ζῶν παντός, ἔχ' ἑταίρως εἰκὴ κάλλιστα ποιεῖται, ἀλλὰ τάξιν καὶ ὀρθότητι, καὶ τέχνῃ, ἥτις ἐκάστω ὑποδέδοται αὐτῶν, At vero Virtus quidem uniuscujusque Hominis, & Vasis, & Corporis, & Animi, etiam omnis Animantis, non ita temere accedit optime, sed ordine, & rectitudine, & arte, quæ unicuique istarum rerum

ab

ab natura sua *data est*. Ita videmus
Αρετην, *Virtutem*, quæ prorsus ejus-
dem sunt significationis, dari non
homini tantum, sed & ζώοις, *animan-*
tibus, nec *Animo* tantum, sed &
Corpori, immo & *Vasi* seu *instrumen-*
to. Sed nos Corpus nunc maxime
considerabimus, cujus præcipuæ sunt
affectiones, Forma, & Vires, quæ
bene se habentes constituunt Virtu-
tem Corporis, & ipsæ suam quoque
habent Virtutem, h. e. perfectionem,
præstantiam, vim, in uno corpore
majorem, minorem in alio. Qua ergo
analogia, ratione, significatione, di-
citur *Virtus Formæ* Corporis, eadem
dicitur *Virtus Virium* Corporis.
Formæ Virtus seu Præstantia consistit
in Pulchritudine, qua facile alios ca-
pit, at Virium Virtus in Firmitate &
Robore, quo obvium quidvis facile
dejicit, prostermit, superat. Con-
trarium enim ejus est *Infirmitas Vi-*
rium, quæ Feminis tribuitur apud
Cæsarem B. Gall. vii. 26. Sed &

quando Auctor B. Afric. cap. 72. refert, Cæsarem ex Italia Elephantos transportari jussisse, *quo miles suus speciemque & Virtutem Bestiæ cognosceret*, quæ, quæso, est istic Virtus Elephanti, nisi Robur ejus, & quicquid præstare poterat? Denique Glossarium Labbæi, *Virtutem* exponit diserte Græcis vocibus ἰσχύον, δύναμιν, δένεον, ῥώμην, quæ omnia *robur & vim* proprie notant. Accedit his omnibus, quod nullus Doctissimorum & Linguae certe Latinæ Peritissimorum Interpretum, vel minimum duri, improprii, nedum ἀκυρολογίαν intolerabilem, in ea phrasi invenerit, aut quidquam ad eam annotaverit, non Raderus, non Freinshemius, non Tellerius, non Cellarius, non Pitiscus. Unus est Vir Cl. qui ex Philosophia sua ostendit Grammaticis *intolerabilem* illam in Lingua Latina ἀκυρολογίαν, quam illorum nemo nec animadvertit, nec animadvertisset unquam.

Quid vero? nihilne ista omnia ad
rem

rem faciunt? Nihilne habent simile cum phrasi Curtiana? Dicet id Vir Cl. etiamdum haud dubie. Nec enim philosophica illius virtus patietur, ut remittat quidquam de sua sententia, aut concedat alienis rationibus. Ignominiosum enim id foret isti arti & scientiæ, si ejus antistites unquam errarent, & ipsi non ab initio statim viderent, quid optimum sit & verissimum. Certe nihil agnosceret simile, nisi si ipsum illud *Virtus virium* etiam apud alios ei ostendam Auctores: sed quo postulato nihil est iniquius, nihil absurdius. Quid enim? An nulla phrasis erit Latina, & commoda satis, nisi eadem apud plures reperiat Auctores, licet per singulas voces considerata nihil habeat vitii vel minimi? Talis utique hæc est. Aut qua in re consistit tandem illud *intolerabile* hujus phraseos? Constructio est Grammatica & usitatissima. Neque in ipsis Vocabulis quidquam est, quare conjungi nequeant. Cicero Pa-

rad. 2. ait, *nescis, quantas vires virtus habeat*. Potuisset eodem sensu dixisse, *nescis, quantæ sint vires virtutis*. Alia istic est, fateor, significatio vocum, quum *Virtus* Animi intelligatur, & *Vires* notent ejus vim, efficaciam, potentiam. Sed Conjunctionis ratio est eadem, ut & in eo, quod Curtius ipse vii, 3, 4. Macedonum VI, & Græcorum V. millia vocat *haud dubie robur omnium Virium Regis*. Quid tantum differunt *Robur Virium Regis*, & *Virtus Virium Dioxippi*? Nihil utique. Significatio autem Vocum, huic phrasi & loco opportunissima, quando satis est probata, quid tunc desiderari amplius potest? De sensu *Virium* nulla hic est hæsitatio. Quod *Virtus* notet præstantiam, potentiam, & perfectionem, seu rectam affectionem cujusque rei, satis, ni fallor, declaratum est. Sed & Vir Cl. postquam liquido probatum id fuerat, *neminem hoc nescire* ait. Quod autem hæc significatio
huic

huic locutioni & loco Curtii conveniat, per se patet. Si vel sic phrasin hanc minime tolerabilem pronunciare quis velit, quia forsan alibi & apud alios eadem plane non reperitur, ille vero eadem ratione & jure quamplurimas alias, prorsus Latinas, commodas, elegantes, damnare tamen & explodere debebit. Certe si quis postularet, ut *Virtutem Formæ* alibi, quam apud Plautum, (qui bis ea est usus, non modo in Mostell. d. 1. sed & in Mil. Glor. iv. 5, 12.) ostenderem, vel Ego, vel Cl. Clericus, aqua nobis, ut opinor, hæreret. Quid vero? An ergo rejicimus hanc quoque phrasin, & minime tolerabilis eam ἀκυρολογίας dam-nabimus, aut ipsum nostris conjecturis tentabimus continuo Plautum? Non putem. Sed & video Cl. Clericum in nupero Spudæi Dialogo accusari, quod verba Pedonis v. 40. *indignas, Livia, solve comas*, minus recte ita exposuerit, *quæ indignæ erant,*

quæ solverentur, h. e. ut opinor,
quæ non debuerant ita solvi. Nihil
 hic Virum Cl. juvabit, si modo ipse
 in se admittat id juris & rationis,
 quod ab aliis exigit, ostendisse, sæ-
 pissime ita de rebus quibuscunque,
 quæ fieri deberent vel non deberent,
 adhiberi voces *Dignus & Indignus*.
 Ita dici apud Ovidium *Metam. x. 723.*
Indignis percussit pectora palmis, h.
 e. quæ non debuerant ad tale offi-
 cium adhiberi, vel ad id adigi, ut
 suum ipsarum pectus percuterent.
 Nepotem *Phoc. cap. 4.* *O quam in-*
digna perpeteris, Phocion? h. e. quæ
 non eras meritis, quæ non debuisses
 perpeti. *Plautum Curcul. iv, 2, 27.*
Indignis maledicere, h. e. qui non
 meriti id erant. *Ciceronem vel Cœ-*
lium Famil. viii. 2. *Nihil unquam,*
tam quod videretur omnibus indignum,
accidit, h. e. quod non debuisset ac-
 cidere. *xii. 15.* *Post Trebonii indi-*
gnissimam cædem. Alios passim, *In-*
dignum facinus, Indignis modis, In-
di-

dignissime, Indignitates. Nihil ejus expositionem ista, inquam, juvabunt. Dicit Spudæus neminem hæc nescire, nihil simile in iis haberi, ostendendum ipsi, apud quem alium reperiantur *indignæ comæ*, sicut ipse postulat ex alio etiam Auctore proferri & probari *Virtutem virium.* Sed quid plura? Certissimum hoc est malæ vel desperatæ causæ indicium. Nam ut in Bello, sic in Disceptatione rei literariæ, qui partibus suis & viribus diffidunt, in arctissimas se cogunt angustias, unde non ita facile depelli se posse sperent. Nullam illi admittunt probationem, nihil agnoscunt simile, volunt illud ipsum, quod temere damnaverant, sibi disertissime eodem modo positum commonstrari.

Ego vero satis jam tandem probatum putem, nullam in Curtiana phrasi esse ἀκυρολογία, nullamque adeo esse rationem rejiciendi eam & delendi penitus, quod unica ista *intolerabilis*

lis ἀκυρολογίας ratione facere voluit Vir Celeberrimus præter consensum Codicum, qui omnes vulgatum tuerentur, excepto uno, in quo legitur *virium magnitudinem*. Sed, quod ipsum si maxime pari numero exhiberent Codices, satis certum vel sic foret, hoc potius, quam illud, ex glossa & interpretatione veræ & paulo rarioris locutionis esse ortum. Nunc quum unus modo id nobis ingerat, reliqui *virtutem* hic præferant, certissimum est, illam *virtutem virium* à Curtio, non à librariis, profectam.

Si Vir Cl. voluisset quidem Curtium Critica juvare emendatione potius, quam exagitare ejus imperitiam, præstare id debuisset in primo ἀκυρολογίας Curtianæ exemplo ab se allato. Accusatur istic Curtius inscitia, quæ, si vera esset, foret summa. Nam quæ major esse potest, quam si Scriptor in re vulgari ignoret constantem & analogicum plane suæ Linguae usum, aut usitatissimi, istic vocabuli significati-
onem.

onem? Ipse V. C. ait omnes, *qui Latine sciunt, hoc nosse.* Sed Curtius, ille Rhetor Romanus, ille Historiæ Scriptor, qui ex ipsius Viri Cl. sententia, magis Stylo attendit, quam rerum delectui, & qui unice forsan Styli, ubique perspicui & plus satis floridi, ostentandi gratia, Historiam scripsit; ille ergo id ignoravit scilicet. Ne simus, quæso, tam iniqui in Veteres, ut Eos suæ ipsorum Linguae vulgatissima quæque minus intellexisse censeamus, quam hodie primos Tirones. Horum certe nemo est, quin vitio illi verteretur, si Alexandri in Asia absentis auspiciis gestas in Europa ab aliis Ducibus res, diceret Alexandri ipsius *ductu* gestas, quippe quod non esset *ἀκυρον*, sed mera inscitia, nec improprie, sed prorsus vitiose, foret dictum. Hoc tamen Curtio exprobratur à Viro Cl. quia lib. v. cap. i. init. legimus, *Quæ interim ductu imperioque Alexandri, vel in Græcia, vel in Illyriis ac Thracia, gesta*

gesta sunt, si quæque suis temporibus reddere voluero, interrumpendæ sunt res Asiæ. Certissimum est, dum Alexander res in media Asia gerebat, nihil ipsius ductu potuisse geri in Europa. Ductus enim à Latinis non adhibetur, nisi de Duce exercitum ducente, ut vel ex ipso patet Curtio VI. 3. quorum alia ductu meo, alia imperio auspicioque, perdomui. Adeo ille non ignoravit, quod nec ignorare poterat, ductum ab imperio & auspicio esse diversum quid! Viderunt ergo in prioribus verbis manifestum satis vitium Tan. Faber, Tellierius, Cellarius, Pitiscus, qui omnes non Curtio id imputarunt, ut facit Vir Cl. sed librariis, legendumque censuerunt, ductu imperioque Antipatri, quem in Europa reliquit Alexander rebus suis præfectum. Ex conjectura, fateor, sed quæ probabilis est plane, quum alterum ferri nequeat, & in Nominibus Propriis, quæ non semper omnibus perscri-

scribebantur literis, facilis fuerit error. Si tamen alicui nimia hæc videatur forsan mutatio, legat ille, *jussu imperioque Alexandri*. Nam quod Vir Cl. etiam *imperio* accusat utroque in Curtii loco, quasi neque illud, nisi de præsentente Duce, possit dici, in eo ipse errat. Notat enim illa vox proprie ipsam potestatem & jus summi Ducis, sive ille præsens sit, sive absens. Hinc *Cum imperio esse* dicebantur, quibus *nominatim à Populo datum erat imperium*, teste Festo. Sed disertius quod est in hanc rem, jungitur *imperium auspicio*, & opponitur *ductui*, non tantum apud Curtium, sed & apud Valer. Max. II. 8. 2. ubi lis exponitur de Triumpho inter Consulem, qui jacuerat ægrotus, quum pugnaretur contra Pœnos, & Prætorem, cujus *ductu* victoria erat parta: sed Triumphus assignatur Consuli, quia ejus in istoc bello *imperium* erat & *auspicium*, faciente Prætore. Sed & ita, plane ut hic

Du-

Ductus & Imperium, ita *Dux & Imperator* opponuntur apud Cicer. de Offic. iii. 27. ubi Regulum ex insidiis captum ait, *Duce Xanthippo, Imperatore Hamilcare*. Quod quid est aliud, quam ductu Xanthippi, at imperio Hamilcaris rem gestam. Denique sub Cæsaribus ideo, victoriis ductu quorumcunque Ducum partis, non illi Duces, sed ipsi Cæsares, à militibus appellabantur *Imperatores*, quia eorum imperio & auspicio, licet absentium, bellum gerebatur. Tacitus Ann. ii. 18. *Miles in loco prælii Tiberium Imperatorem salutavit* : quum Germanici ductu victi essent hostes, & Tiberius Romæ ageret. Adde xiii. 41. Verum etiam si non ea esset in re militari significatio Vocis *Imperii*, vel sic nullus erat in iis verbis Curtium accusandi locus, siquidem sæpissime eadem vocabula, modo laxiore & populari sensu accipiuntur, modo peculiari & certæ arti proprio. Ipsi Scriptores

res

res Sacri traduntur non semper locutionibus ex physica rerum natura, sed aliquando etiam ex opinione publica, formatis uti. Jcti itidem modo populariter, modo ex arte sua loquuntur, quod Viri Doctissimi jam dudum monuerunt diligenter in iis interpretandis observandum. Ita ergo & hic, certe in priore Curtii loco, (v. 1.) *Imperium* non illo militiæ proprio, sed vulgari sensu, pro mandato & jussu exposuerim: ut apud Corn. Nepotem in Datame, cap. 4. *Imperio Regis non parebat*. Tacitum Histor. II. 11. *motis ad imperium ejus* (absentis) *è Dalmatia Pannoniaque exercitibus*. Et alibi passim.

Neque vero inanis est hæc observatio, quum & Secundum ἀκυρολογία Curtianæ Exemplum apud Virum Cl. in eandem incidat animadversio-
nem. Etenim quando Curtius VIII. 13. 24. dicit, *momento temporis repressus est imber*. Ceterum adeo spissæ intende-
F runt

runt se Nubes, ut conderent lucem, vixque colloquentium inter ipsos facies noscitarentur: adversus ea notat Vir Doctissimus: Proprie dicendum fuit Nebulas: nam Nubes altiores sunt. Scio à Poetis hæc misceri, sed non sine ἀκυρολογία, quæ Historico minus licita est. Scilicet vult Vir Doctiss. Historicum debere non loqui cum populo, nec fatis habere, si usitatis loquendi modis rem quamque perspicue fatis declaret, sed loqui semper cum Doctis cujusque artis, seu ex ejus interiore doctrina formare phrases. Concedit itaque Poetis istam quam vocat ἀκυρολογίαν, at Historicis nec licitam, nec usitatam, putat. Ego vero inter Nubem & Nebulam ita distinxerim, ut Nubes significet in universum, omne illud, sive humile, sive altum, quod cœlum tegit, & ejus lucem nobis adimit: Nebula vero sit potissimum humida & humilis. Hinc pulvere excito & per proximum nobis aërem
mo-

moto, non dicitur *Nebula pulveris*, sed *Nubes pulveris*. Sic apud Curtium IV, 15. Et V, 13. *Prospectum ademerat pulveris nubes*. Sed & aliarum rerum est *Nubes*. Veluti apud Livium XLII. 2. *Promptinum omne veluti nubibus locustarum coopertum*. Et cap. 10. *Locustarum tantæ nubes à mari vento repente in Apuliam illatæ sunt, ut examinibus suis agros late operirent*. Tacit. Hist. III. 56. *Concionanti tantum fædarum volucrum supervolitavit, ut nube atra diem obtenderent*. Videmus hic *nubes* satis humiles, minime certe *altas*, & unice sic dictas, quod cœlum obnubant. Hinc jam *Nubes Urbem coopergentes & prospectum adimentes* reperias apud Eundem Ann. XIII. 41. de Urbe, Artaxatis, *Cuncta extra, tectis tenus, Sole illustra fuisse: quod mœnibus cingebatur, repente atra nube coopertum*. Et Ann. II. 23. *Mox atro nubium globo effusa grando simul variis undique procellis*

incerti fluctus prospectum adimere.
Nihil vero propius & similis Cur-
tiano loco, quod ad sensus & verba,
potest dari, quam hicce Livii, xxxiii.
7. *Tertio die primo Nimbus effusus,*
dein caligo Noctis simillima Romanos
metu insidiarum tenuit. Philippus ma-
turandi itineris causa, post IM-
BREM, NUBIBUS in Terram
demissis, nihil deterritus signa ferri
jussit. Sed tam densa CALIGO
obcæcaverat diem, ut neque signife-
ri viam, nec signa milites cernerent:
agmen ad incertos clamores vagum
velut errore nocturno turbaretur.
Vides hic, ut apud Curtium, primo
Imbrem, dein Nubes in Terram de-
missas, & Diem plane obscæcantes.
Quid enim discriminis, quod ad vo-
cem *Nubes*, inter utrumque est lo-
cum? Quid immo aliud istic sunt
Nubes, quam *Nebulae*? De quo ne
dubites, ipse Livius eodem loco ait,
Fam juga montium detexerat Nebula.
Sed & ipse Seneca de Nubibus phi-
loso-

lofophice agens *Nat. Quæst. II. 30.*
Nubem tam arida, quam humida, con-
ferunt. Est autem Nubes spissitudo
aëris crassi. Sine distinctione, utrum
 in alto sint aëre, an humili. Hæc ergo
 etiam accusare debebit Cl. Clericus,
 si Curtio & Historicis concedere no-
 lit promiscuum horum vocabulorum
 usum. Sed & emendare eadem ope-
 ra poterit Linguam, decernendo, ut
 ne deinceps quis cum Veteribus
Nubem pulveris, locustarum, &c. sed
 ut *Nebulam* semper dicat. Verum ea
 in re sibi obsequentes non habebit
 Grammaticos, qui vim & significa-
 tionem vocabulorum ex ipso Linguae
 usu simul & analogia constituunt.

Superest tertium ἀκυρολογία Curtia-
 næ Exemplum Viri Cl. quo *Regia pro*
Tentorio Regis dicatur, quum certum
sit subintelligi Domum. Fateor fane,
 primitus *Regiam* maxime dictam de
 Domo Regia, sed pernego *Do-*
mun semper intelligi. Passim enim
 etiam de Tota dicitur Urbe, in qua

Rex habitat. Immo & de Insula :
 Ovid. *Heroid. Epist. 6. Nec senis Ae-*
etæ Regia Lemnos erat. h. e. Aee-
 tas non erat Rex Lemni, non habi-
 tabat in insula Lemno, seu insula
 Lemnos non erat ipsius regia sedes.
 Sed & apud Poetas passim Diis,
 veluti Jovi, & Plutoni, *Regia* tribui-
 tur. Sic *Regia cæli* apud Petronium.
 Et de totis Inferis apud Ovid. *He-*
roid. Ep. 2. Et pulsata nigri Regia
cæca Dei. Sed duo propiora ex O-
 vidio adferemus. Etenim ille *A-*
mor. III. 6. Tiberinum Fluvium in-
ducit loquentem ad Iliam, tibi Re-
gia nostra patebit. Quæ illa *Regia*
 in aquis & flumine? Nempe qualif-
 cunque locus, in quo Tiberinus
 fingitur agere, vel sedem fixisse.
 Disertius etiam de Antro apud Eun-
 dem *Metam. XII. 210.*

Duxerat Hippodamen audaci Ixio-
ne natus, h. e. Pirithous,
Nubigenasque feros, positis ex or-
dine mensis,

Ar-

Arboribus tecto discumbere jusserrat ANTRO.

Hæmonii Proceres aderant, aderamus & ipsi,

Festaque confusâ resonabat REGIA turba.

Vides hic Antrum clarissime vocari *Regiam*. Sed dicet V. C. Poetis talia concedi posse, non Historicis. At vero etiam apud Hos *Regia* absolute occurrit passim sine ulla ad Domum aut Locum certum relatione. Tacitus Ann. xi. 29. *Callistus prioris quoque Regiæ peritus*, h. e. qui cognoverat quoque Aulam Caligulæ, & ejus Aulæ artes. Et xiv. 13. *deterimus quisque, quorum non alia Regia fecundior exstitit*, scil. quam Neronis. Livius xxxv. 18. *Philippi quondam amicus, nuper relicto eo secutus opulentiorē Regiam Antiochi*. Sic ergo, ubicunque Alexander moras agebat, sive in stativis castris, sive in tabernaculo ubicunque exstructo, sive in oppidis,

ibi erat *Regia Alexandri*, tanto magis, quia nullum utique in Asia certum habebat Regiæ locum, vel sedem perpetuam. Sed ut liqueat disertius, neque è Castris & Tabernaculis Usum Linguae aut Optimos Auctores, non magis quam Curtium, exclusisse *Regiam*, Livius 11. 12. ad Porfennam in Castris, quum obsideret Romam, ex persona Mucii Scaevolæ: *Proinde in hoc discrimen, si juvat, accingere, ut in singulas horas capite dimices tuo, ferrum hostemque in vestibulo habeas Regiæ.* Nempe sicuti ipse in Castris occidere eum voluerat Mucius, sic trecentos ait conjuravisse juvenes, ut in illum eadem hac via grassarentur. Quid ergo aliud istic est *Regia*, quam Tentorium Regis, quod in Curtio tantopere ut ἀνυγον notatur? Sed quid, dices, intelligitur sub *Regia* istoc sensu? Potest enim vero intelligi *Aula*, quæ est, ubicunque Rex est, vel *Sedes*. Sed neque opus, ut intellecti Sub-

stan-

stantivi tanta istic habeatur ratio ,
quum talia Adjectiva per continuam
fere Ellipsin Substantivi sui acce-
perint ipsa paulatim Substantivi spe-
ciem & usum , atque ideo , æque
ac vera Substantiva , varia recipiant
Epitheta, ut quum dicitur , *Regia di-
ves , regia prior*, &c. Sed & patet
hujus rei veritas ex illa ipsa Voce ,
quam V. C. mallet *Regiæ* substitu-
tam. *Præstitisset ergo* , ait , *dicere
semper Prætorium*. Dixit ita plus
semel Curtius , sed neque altera ,
quæ magis decebat Alexandrum ,
Regem quippe & plus quam Præto-
rem , abstinuit. Certum autem , es-
se illam quoque Adjectivam. Notis-
sima sunt, *Prætorius Vir , Prætoria
cohors , navis , porta : Prætorium
jus , tabernaculum* , &c. Certum e-
tiam est , *Prætorium* absolute posi-
tum notare *Tabernaculum* Prætoris
seu summi Ducis , & hoc sub illa vo-
ce intelligi. Sed vel sic, quum acce-
pisset speciem Substantivi , cœpit

adhiberi etiam de rebus a Tabernaculo prorsus discrepantibus, nempe de Domo in Urbibus Provincialibus, in qua Prætor Provinciæ habitabat, quæ tunc non *Prætoria* absolute, sed *Prætorium*, vel *Domus Prætoria*, dicebatur. Sic Cicero Verrina v. cap. 12. & cap. 35. *Affertur nuncius Syracusas, curritur in Prætorium, quo istum (Verrem) è convivio reduxerant paulo ante mulieres.* Sed & ruri Villæ, seu Secessus rustici illustrium Hominum, passim item *Prætoria*, ut notum est, vocantur. Quapropter sicuti in his nulla habetur ratio *Tabernaculi*, unde tamen ortus ille *Prætorii*, tanquam Substantivi, usus, sic recte *Regia* etiam de Antro, immo & de Tentorio Regis dicitur, quum esset Rēgibus pro Regia domo.

Ita vero excussa sunt omnia, quæ V. C. protulit ἀκυρολογίας Curtianæ exempla, quæ quam nihil ab Ufu Linguae, & Optimorum ejus Auctorum

rum abhorreant, atque adeo quam temere & inique illo etiam nomine notatus fuerit Curtius, nemo non, ut opinor, liquido jam videt. Nonne ergo verum est, quod dixi, immodicam hanc esse Censuram, & nimio reprehendendi Veteres studio investigari vitia, quæ nihil habent vitiosi? Illud vero studium magis etiam elucet ex iis, quæ in eod. Cap. *Judicii* istius sequuntur. Nam, ut omnia V.C. in Curtio notet, quæ ad suum arbitrium & judicium illud vere morosum, minus conformata reperit, increpat dein eum illa quoque ratione, quod nimius sit in Sententiis seu Gnomis ex re gesta eliciendis, ut & quod Orationes Historiæ suæ inferuerit, licet id Veteres communiter fecisse non ignoret. Verum ipse id tamen improbat, & maxime eo nomine, quod Orationes illæ ejusdem semper sint styli, elegantix, & eloquentiæ, quo nihil absurdius, ineptius, putidius, fingi posse ait. Sed
V.

V. C. non distinguit satis inter Historias , & Commentarios , seu A-
ctorum Collectiones , quæ nudam
rem , ipsasque variorum Hominum ,
& Varii idcirco etiam Styli, Oratio-
nes , Epistolas , Decreta, lectoribus
suis exhibent , quasi materiam, unde
alii deinceps Veræ Historiæ cor-
pus exædificent : quum Historici
munus sit, omnia in unum Historiæ
corpus redigere , & ita omnia uno
etiam exprimere stylo , ne corpus il-
lud evadat monstrosum , aut inæ-
qualitate sua deforme. Ea de causa
Scriptores , etiam quum illa integra
& genuina habere possent, non ta-
men ita Historiis inseruerunt : ut
vel ex Sallustio liquet , apud quem
Orationes Cæsaris & Catonis, Epi-
stola etiam Catilinæ , eodem prorsus
& Sallustiano exponuntur stylo , li-
cet etiam Orationes istæ tunc publi-
ce exstarent , à notariis exceptæ.
Unde & ait, illos , non *hæc ipsa* , sed
hujusmodi verba locutos. Nempe
Ora-

Orationes plerumque nimis erant
prolixæ, quam ut integræ possent
satis commode in Historias immitti.
Metuendum enim erat, ne ipsa Histo-
ria fieret ita, ut eleganter ait Dio-
dorus Siculus, *μεγαλύνει τὴν Ἀντιπαρθεσίαν*,
appendix Orationis. Præterea Ora-
tiones ita memoriter, & ex tempo-
re magnam partem dictæ, sæpe re-
petebant priora, sæpe etiam minus
concinno ordine ac elocutione omnia
exponebant. Quapropter credebant
Historici, minime ineptos, absurdos,
aut putidos se fore, sed suo se offi-
cio abunde satisfacere, si eas, super-
vacuis recisis, contraherent, & in ju-
stum redigerent ordinem ac stylum,
nec tamen quidquam rerum aut ar-
gumentorum prætermitterent. Etiam
hodie Sacræ Theologorum Concio-
nes vernaculi sermonis rarissime per
omnia ita eduntur, ut pronunciatae
sunt, licet, quando eduntur, edantur
seorsim & extra contextum alterius
argumenti, secus ac illæ Historicæ,
de quibus agimus. Quod

Quod ad Orationes vero, ab *ipsis* Historicis ex probabili compositas de rebus laudandis aut vituperandis, suadendis aut dissuadendis, &c. si meum quoque licebit interponere iudicium, eos Ego in Veteribus, si non sint immodicæ aut nimis crebræ, ferre possum & excusare, at in Nostris Scriptoribus minus probaverim. Alia enim Illorum, alia Horum est ratio. Veteres illi, Græci & Romani, non tantum Liberis plane scribebant Populis, sed & maximam partem Democraticis: apud quos frequentissimi usus erant Orationes ad Populum, aut ad Senatum aliquot centenorum Hominum, de rebus Politicis. Illi ergo Scriptores communi consensu & recepto more duo pariter in Historiis scribendis spectare & præstare solebant: alterum, quod præcipuum Historici agnosco, ut res gestas bona fide enarrarent, alterum ut simul quendam Historiarum fructum in ipsis suis Hi-

Historiis Lectori exhiberent, non solum præeundo illi ad observationes civiles & morales ex iis elicendas, sed & instruendo eum variis speciminibus Politicarum Orationum, unde quasi in re præsentì disceret, quo tandem modo istiusmodi de rebus publice esset differendum. Hæc vera est origo & ratio Historicarum Orationum apud Veteres. Quæ ratio quum apud plerosque hujus temporis Populos prorsus nulla sit, certe nusquam fere amplius res sit Politicis cum ipso Populo, & ideo exiguus reperiatur hodie Orationum Politicarum in Rep. usus, idcirco Nostri Temporis Scriptores mea sententia rectius se soli Historiæ fideliter & cum judicio conscribendæ applicant, quam ut compositis ab se Orationibus, quæ tam exilem nunc habent usum, narrationem rerum subinde interrumpant. De Anglis, apud quos in amplissimis illis Gentis suæ Conciliis sæpe usu venit, ut O-
ra-

rationes de quibuscunque rebus satis copiosæ dicantur, aliter paulo sentio, & ordine istic puto facturum Scriptorem, si genuinas aut vere dictas, vel præcipuas illarum, in Historiis suæ Gentis quoque exhibeat, sed contractas in potissimarum rerum summam, & in suum redactas sty- lum, nisi velit Commentarios colligere, quos etiam fieri & servari, utile est, sed qui non sunt Historiæ.

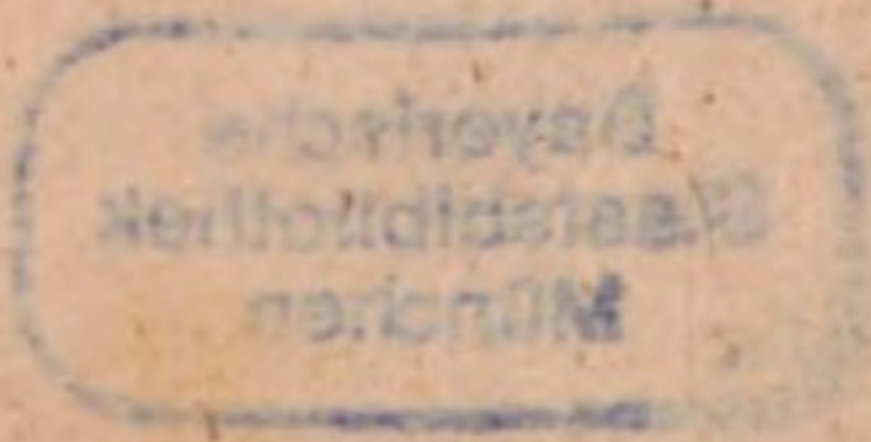
Verum ut redeamus jam ad Curtium, Vir Acutissimus tradit, ex componendis ejusmodi Orationibus id vitii quoque oriri, ut, *si contingat Scriptorem non satis esse peritum rerum, temporum, aut locorum, non Mendacia modo, sed & Repugnantia Naturæ rerum proferantur.* Cujus rei si quis velit exemplum, ex bono Curtio duplex & quidem insigne dabit. Prius est de Orsine, Pafargadarum Satrape, qui Alexandro cum amplissimis muneribus occurrit, neque ip-
sum

sum tantum, sed & ejus Amicos omnes supra ipsorum vota coluit, verum Bagoæ spadoni, qui Alexandrum obsequio corporis devinxerat sibi, nullum honorem habuit, admonitusque à quibusdam, quam Alexandro ille cordi esset, respondit, *Amicos Regis, non Scorta, se colere: nec moris esse Persis, mares ducere, qui stupro effeminarentur*, apud Curtium x, 1. Scilicet hoc est *responsum rei ipsi contrarium*, seu *rerum naturæ repugnans*, quod Curtium finxisse censet VirCl. vel ex alio non prudentiore *exscripsisse*. At quo argumento? Nempe ait, *ita loqui non potuit homo Persa, qui sciebat, Darium, ultimum Persarum Regem, alii Bagoæ regnum debuisse, & cum memorato consuesse*. Orsines autem, *nobilis Persa, & ad amplissimos honores eventus, id ignorare non potuit*. Vis ergo argumenti hæc est. Fuit Bagoas quispiam in Aula Persica, Eunuchus quidem, sed simul Militum

G Dux,

Dux, Homo sceleratus & bellicosus, qui quum sub Ocho contra Ægyptios belligerante copias duxisset, amicitia cum Mentore, egregio & belli gerendi peritissimo Persarum Duce, constituta, potentissimus evasit, & ita tandem ipsum Ochum veneno sustulit, filiumque ejus natu minimum Arsamen ad Regnum produxit, oppressis hujus fratribus natu majoribus, sed quum neque hunc satis morigerum experiretur, eum quoque occidit, & sic Dario Codomanno regnum conciliavit, denique, quum & huic venenum postea parasset, ab eo fuit eodem illo veneno occisus, ut refert hæc omnia Diodorus Siculus libro xvii. Ergo jam naturæ rerum repugnat, ut nobilis Persa, apud Macedonas, neque ita palam, aut apud quosvis promiscue, sed apud *quosdam*, quos suis muneribus devinctos sibi jam favere putabat, contemptim diceret, *Amicos Regis se colere, non Scorta*. Atqui sub illo ipso

O.

Ocho, quum Bagoas iste à Rege ad Pelusium præsidio obtinendum missus, fidem Græcis à Lacrate Thebano, qui itidem sub hoc Rege militabat, datam non servaret, ab illo vi repulsus & profligatus est, Lacrates autem à Bagoa accusatus, à Rege est absolutus & laudatus, teste Diodoro lib. XVI. Adeo etiam ille Lacrates Bagoam hunc, sive Amicum, sive Scortum Regis, impune sprexit. En aliud Argumentum. Bagoas ille, qui Alexandro in deliciis erat, fuerat idem Dario: Ergo nullus nobilis Persa, in Pasargadis habitans, ab Aula remotus, potuit esse tantæ vel severitatis, vel ferociæ, & imprudentiæ, ut apud Homines alterius gentis, confidens in super meritis suis & muneribus, jactaret temere suam suæque gentis severitatem, diceretque, sive vero, sive falso, diceret tamen; *Amicos Regis, non Scorta, se colere: nec moris esse Persis, mares ducere, qui stupro effeminarentur.* Quid ergo? An in naturam Hominum non cadit, vel

immodica quædam severitas, vel
magnifica ejus ostentatio, vel stoli-
da & imprudens ferocia? An naturæ
rerum repugnat, ut quis ex. gr.
Nobilis Gallus ex Normannia, vel
Aquitania, in sermonibus impruden-
ter & severe vitia Aulæ increpet, aut
Amicas Regum? At vero ipsum Ca-
rolum Borbonium in Aula agentem,
ferunt, coram Rege Francisco, cum
quo parum feliciter ludebat pila,
quum ideo ab illius Amica, Stempa-
rum Principe, ludentes ex fenestra
spectante, subinde irrideretur, indi-
gnatione ergo, sed imprudentissima,
correptum, jussisse *Meretricem compe-
scere linguam*, eamque impruden-
tiam alapa ab Rege accepta luisse,
& hanc inter causas alienati à Francis-
co Borbonii, ac ad Carolum Imp.
transeuntis fuisse. Quid de Bironii
adversus suum Regem Henricum IV.
non imprudentia, sed insolentia &
ferocia stolidissima dicam, quæ in
nervum & supplicium tandem eru-
pit?

pit? Sed & jam antea an. 1597. quum Rex ille amoribus deditus venisset cum Amica ad obsidionem Ambiani, legimus *Regem coactum brevi hoc scandalum dimittere ex oculis militum, non tantum propter eorum susurros, qui ad illius usque aures perveniebant, sed etiam propter Bironii objurgationes, qui non cogitabat, nihil esse periculosius, quam suprema Principis amores increpare, ut ait Mezeræus. Quid jam? An & ille mentitur, & naturæ rerum repugnantia fingit? Perquam illustre etiam exemplum est Crudelis & Turcici Imperatoris, Victoris & Juvenis, Mahometis illius, qui Constantipolin occupavit, & qui fratres suos jam occiderat. Et tamen ille quum deperiret Græcam concubinam, Irenen, resque esset inter Turcos usitatissima, concubinas habere & amare, an veriti sunt Prætoriani Milites in sermonibus & susurris suam eo nomine testari indignationem, aut an timuit Bassa præci-*

puus libere prorsus ea de re agere cum suo Sultano? Impune illi quidem tulerunt sermones hosce & increpationes, quarum maxima pars, ut solet, in Concubinarum illarum contumeliam redundavit haud dubie. At longe plura dari possent exempla eorum, quibus ista libertas vel severitas infelicissime cessit, non minus, quam Orsini. An ergo *ita loqui non potuerunt* Borbonius, Bironius & Bassa iste, quippe qui neque ipsi *ignorare poterant* Amicarum apud Reges & Principes suos potentiam? An rejiciet igitur Vir Cl. etiam illa exempla, ut conficta? Non putem, quia recentiora sunt & à Recentioribus tradita, quibus paulo plus indulget, quam Veteribus. Nam prout apud plerosque homines, duo quum idem faciunt, id tamen non est idem, sic apud hosce Censores, pleraque Veterum pro absurdissimis habentur, quæ tamen in suæ Gentis & Ætatis Scriptoribus admittunt illi & pro-

probant. Sed falsum est, dicet for-
 san, quod *Persis non fuerit moris,*
mares ducere, qui stupro effeminen-
tur. Sit ita. An nunquam ergo fal-
 sa magnifice apud alios jactantur?
 An nunquam illi, qui alias præ se
 gentes despiciunt, & pro barbaris
 habent, (ut olim fecerunt Græci &
 Romani, at proximis sæculis Itali
 primum, dein Galli) suam supra
 verum & verisimile extollunt? At
 unde liquet esse falsum? Videamus
 iterum *Logices* illius *præcepta,*
quæ Grammatici, ut ait, ignorant.
 Nempe Bagoas fuit in deliciis apud
 Regem Persarum: Ergo *falsum* est,
 & *naturæ rerum repugnat,* Persas re-
 liquos, & in iis severiores potissi-
 mum, non habuisse tales pro maribus:
falsum, dixisse quemquam Persam,
 moris non esse suæ genti, tales du-
 cere mares. Quasi quis ita Logicas
 rationes subduceret: Romæ etiam in-
 ter Nobilissimos fuere non pauci, qui
 in adolescentia leguntur pudicitiam
 suam

suam aliis prostravisse: Ergo falsum est, & naturæ rerum repugnat, Romanos id flagitium increpuisse; falsum est, quod Suetonius ait, unum tale Nicomedis contubernium *grave* fuisse & *perenne* Cæsari *opprobrium*, & *ad omnium convicia expositum*: Dolabellam in judicio eum ideo appellasse *Pellicem Reginae*: Bibulum, Collegam ejus, in Edictis Consularibus proscriptisse eum, *Bithynicam Reginam*: Curionem Patrem dixisse eum *Stabulum Nicomedis*: immo in Senatu, quum Cæsar dixisset, insultaturum se deinceps inimicorum capitibus, respondisse quendam per contumeliam, *Non facile hoc ulli FEMINÆ fore*. Nam ea certe nihil differunt ab responso Persæ istius. Vides ita, Lector, quæ & qualia sint hæc argumenta & ratiocinia. Certe iis si Grammaticus, vel etiam Veterum quispiam, esset usus, diceretur ille continuo, *nullas habere certas veri aut falsi, probandi aut impro-*
bant-

bandi, notas, præcepta Logices ignorare, ratiocinari miserabili modo, quæ Grammaticis à Viro Cl. ingesta supra ostendimus. Vides etiam, quam iniquo inflammati studio rapiantur illi Veterum Censores ad exagitanda in iis quævis. Denique vides, quo recidat insigne hoc exemplum, unde liquet Curtium rerum imperitum non mendacia modo, sed & repugnantia naturæ rerum protulisse. Et tamen dimittit hoc exemplum V. C. dicendo, Nemo jam non videt, Curtium finxisse responsum rei ipsi contrarium.

Alterum exemplum est ex eodem Curtii capite sumptum, ubi *Alexander paulo ante mortem, infinita animo complexus, statuerat, omni ad Orientem maritima regione perdomita, ex Syria petere Africam, Carthagini infensus: inde Numidia peragrata, Gades & Hispanias adire, & sic per aut præter Italiam reverti Epirum. Igitur Mesopotamiæ Prætoribus imperavit, materia in Libano monte ca-*

sa, devectaque ad Urbem Syriæ, Thapsacum, ingentium carinas navium ponere, Septiremes omnes esse, deducique Babylonem. Ad hæc jam notat V. C. Non dicam, mandari potius hoc debuisse Syriæ Prætori, in cujus præfectura situs erat mons Libanus. Verum id quidem, & fecisset ita Alexander haud dubie, si nullas habuisset causas aliter agendi, quas varias habuisse potuit. Etenim potuit Syriæ Prætor aliis tunc rebus jussu Alexandri fuisse occupatus; potuit etiam fuga sibi consuluisse, ut multi tunc fecerunt Prætores, qui, dum Alexander in Indiam aberat, provinciis libidinose, avare, crudeliter præfuerant, & ideo redeunte illo, maxime quum quidam ex istis Prætoribus propterea jam essent puniti, sibi metuentes in fugam se dederant, testantibus Diodoro, Plutarcho, Arriano. Certe Curtius, qui causam istius rei, quam apud Græcos non inveniebat, de suo addere
&

& confingere noluit, non ignoravit Libanum esse Syriae, siquidem materiam ex eo monte in *Urbem Syriae*, Thapsacum, ad Euphraten devectam dicit. Sed & jam antea Libanum in *Syria*, & Tyri obsidione commemoraverat. Gravius vero intonare pergit V. C. *Sed quis non videt, ineptire nostrum Rhetorem, qui Septiremes in Euphrate instruit, ut ex Syria petat Africam.* Addit in margine: *Qui sciunt, quid sit Septiremis, Euphraten tantas naves ferre potuisse, non facile concedent.* Sed & dein ait, *eas non fuisse aptas Euphratis & Tigridis alveis.* Necesse est, ut Vir Doctus vel enormis magnitudinis putet fuisse illas naves, vel tenues plane fluvios, Euphraten & Tigrin: quum Nero fossam in Italia ab Averno Ostiam usque deprimere tentaverit, qua contrariae quinquere-
mes,

mes, altera alteram possent præterire, si singulas septiremes non caperet Euphrates. Quid de Navi Thalamego dicam, qua Ægyptii Reges in Nilo navigarunt, cujus latitudo fuit xxx cubitorum, at altitudo ferme xl. Vide Athenæum lib. v. p. 204. & 205. copiose eam describentem. Major est, fateor, Euphrate Nilus, sed & longe major Septiremi Thalamegus ista, quippe cujus ambitus erat plethrorum quinque. Sed quid moramur? Tiberis ferre potuit navem Septiremi plusquam altero tanto, si non plane majorem, certe pluribus Remorum ordinibus instructam. Æmilius enim victo Perseo, ultimo Macedonum Rege, *regia Nave ingentis magnitudinis, quam XVI. versus Remorum agebant, adverso Tiberi ad Urbem est subvectus*, apud Livium XLV. 35. vel, ut Plutarchus, Ἀνέπλετο τὸ Θύβειν ποταμὸν ἐπὶ τῇ βασιλικῇ ἐκχαλιδεύεσσι. Si ergo Tiberis Romam usque ferre potuit navem, quæ *Sexdecim*

decim Ordinibus remorum agebatur, an Euphrates, maxime inter Thapfacum & Babylonem, ubi est amplissimus, & tot alios jam recepit fluvios, non admitteret Septiremem, seu septem Ordinibus instructam? Adeo Tiberi tenuiorem faciemus Euphraten, qui omnium in Asia fluviorum ad Meridiem post Indicos est maximus? Diserte Strabo lib. xvi. p. 739. cum Euphraten & Tigrin maximos dixisset fluvios, subjicit, καὶ τοὺς Ἰνδικὰς ἔτοι λέγοντες δουτερθάειν κατὰ τὰ ὁπία μέρη τῆς Ἀσίας, Post Indicos Hic dicuntur esse Secundi in Australibus Asiae partibus. Quanta ergo illa est affirmandi confidentia, vel audacia potius? Quin, si maxime Euphratis alveo non essent aptæ septiremes, vel sic nihil hic foret difficultatis. Etenim Vir Cl. ita pronò & cæco rapitur studio ad reprehendenda quævis in Veteribus, ut eorum verba non consideret, nec videat satis, quid dicant. Certe enim ita loquitur, quæ-

quasi putet Curtium voluisse, has septiremes factas, ut iis ultro citroque in Euphrate potissimum navigaretur, & ita altera alteram aliquando præternavigaret. At nihil horum dicit aut significat Curtius, vel alius quisquam. Navium istarum nullus erat in Euphrate futurus usus, quippe cujus omnia utrimque jamdudum erant perdomita. Domanda restabant maritima Asiæ, & maxime Arabiæ; ea his navibus petebantur, atque ideo *materia in Libano cæsa devehi* debebat *Thapsacum*: ibi tantum *Carinæ ingentium navium poni*, non ergo integræ & omnibus suis remis ac armamentis instructæ naves; illæque inde *Deduci Babylonem*, ut Curtius, seu κατακομιδῆναι τῷ ποταμῷ, *devehi fluvio*, ut Strabo p. 741. καταπλῦσαι εἰς Βαβυλῶνα, *navigare Babylonem*, ut Arrianus lib. vii. p. m. 485. Vides, Lector, nullam prorsus in his Curtii verbis hæerere ineptiam, nedum *aliquid rerum naturæ repugnans*. Ve-

Verum ineptum id elicit V. C. etiam ex eo, quod Curtius *Septiremes in Euphrate instruxerit, ut ex Syria petat Africam: & crediderit ex Euphrate posse brevissima via Carthaginem navigari.* At quanta hæc est iniquitas, vel malignitas? Etenim Curtius exposuit primo consilia Alexandri, *infinita animo complexi, quorum primum erat, omnem ad Orientem maritimam regionem perdomare, dein demum ex Syria Africam petere & Carthaginem.* Inde porro *Numidiam peragrarè, cursum Gades dirigere, Hispanias adire, &c.* Hæc omnia postquam simul exposuisset, subjicit imperium Alexandri in rem proxime faciendam: **IGITUR** *Mesopotamiæ Prætoribus imperat, ut Septiremes illas, vel earum Carinas potius exstruant, & Babylonem deducant.* Quo quæso pertinere hoc potest, nisi ad primum istorum consiliorum, ad perdomanda Orientis maritima, quod primum omnium fa-

facturus erat Alexander, & his quidem navibus, ut non Curtius modo, sed & Strabo p. 741. Plutarchus *Alex.* p. 702. & Arrianus lib. vii. p. 485. 486. tradunt. Res adeo est manifesta, ut ipse V. C. eam viderit, sed quasi occlusis consulto oculis videre noluerit. Operæ pretium est, ut ipsius verba ordine exhibeamus, nostris cum Notis: *At eam classem, inquit, paratam fuisse in Arabas* (immo & εἰς ἅπασαν τὴν Ὠκελίαν, ut ait Plutarchus, æque ac Curtius *in omnem maritimam ad Orientem*) docet Arrianus (& Strabo) *Verum hoc fortasse vult Curtius hisce verbis, Omni ad Orientem maritima Regione perdomita: quibus verbis designari potest Arabia.* (Verissime id voluit Curtius, & ita invenit apud Græcos: nam Arabia restabat fere sola ex omni ad Orientem maritima regione, certe præcipua erat ex iis, quæ in Asia ad mare supererant perdomanda. Atque adeo satis liquido

ve-

verum hic vidit Vir Cl.) *Verum digna res erat, quæ pluribus exponeretur, ut omnis ambiguitas tolleretur.* (En, quo recidat etiam alterum illud *insigne exemplum* gravissimæ accusationis, quod Curtius etiam repugnantia rerum naturæ scripserit!) *Alioqui ea peccavit* (non ergo peccavit, quum *voluerit* utique idem, quod Arrianus, atque alii Græci, qui *Arabiam* hic nominarunt, nisi forte in eo, quod non satis copiose ex sententia Viri Cl. rem exposuerit, aut nominatim *Arabiam* non expresserit. Quorsum ergo, quæ sequitur, iniqua accusatio?) *Curtius in Geographiam, quæ facile persuadent, eum credidisse, ex Euphrate posse brevissima via Carthaginem navigari.* (Patet satis ex superioribus, vidisse Virum Cl. quod verum erat, sed studuisse id in speciem absurdi detorquere: immo vero noluisse eum videre, quod videbat, & maluisse, quo jure, qua injuria, exagitare Curtium, id patebit

H

jam

jam ex iis, quæ prioribus subjicit) *Certe hoc eum voluisse suadet magnitudo navium, quarum hic meminit; majoribus enim non solebant vulgo navigare mare mediterraneum, nec aptæ erant Euphratis & Tigridis alveis.* Postrema enim hæc, quæ continent quasi probationem erroris Curtiani, abunde refutavi in superioribus. Quid Curtius *certe voluerit*, id liquet ex re ipsa, ex consensu aliorum Auctorum, denique ex confessione Viri Cl. At ita liquet etiam clarissimum in modum, *duplex hoc insigne exemplum* nihil habere ejus, quod habere debebat, quodque magno hiato erat promissum, hoc est, nihil habere absurdi, nihil alieni à vero aut verisimili, nihil rerum naturæ repugnans. Cui ergo rei rectius, si verum volumus, *insigne* illud comparabimus, nisi parturienti monti, unde nullus, ne minimus quidem, prodierit mus?

Hæc omnia ad unum illud Caput de Stylo Curtii, ne quid intactum
re-

relinqueretur, æque ac reliqua exagitato, notavimus. Cetera istius capitis sunt hyperbolicæ tantum vel Oratoriæ locutiones, vitia haud magni profecto momenti. Veluti quod inter *Rubri maris accolæ*, ignota etiam ipsi Dario *Gentium nomina* dicantur, quasi absurda aut incredibilis res esset, Regem quendam Persarum existisse olim, qui non ad amissim nosset omnes provincias populosve tam late patentis Imperii, aut hodie Reges unius Regni, ex. gr. Germaniæ, Hispaniæ, &c. qui non exacte scirent omnes Regni istius Comitatus, inprimis quando plures sunt sub unius Dynastæ ditione, vel Præsidis præfectura. Porro quod Alexander, Uxore Darii apud se defuncta, cum flentibus mulieribus fleverit & ipse, de quo jam egimus supra. Quod *Pæne extra terminos Solis* traxerit eum avidus vetustatis animus, de qua locutione videri velim Cella-rium, Virum Eruditissimum ad Curt.

IV. 14. 24. Hæc enim, & similia, parum digna sunt, quæ extra ordinem & ex professo notentur in Veteri Auctore tanquam vitiosa. In Notis ad eum, & ad singula ejus loca, observari talia possent, si tanti tamen ea sint, nec alia multo majoris momenti notanda vel illustranda occurrant.

Progrediemur nunc ad Res ipsas, & alterum Curtii Locum, de quo egimus ad Ælianum XII. 37. Etenim Curtius VII. 3. *Paropamisadas ait gelidissimum Septentrionis axem ex magna parte spectare*, addens dein multa ad describendum frigus & nivem istic repertam, quæ Vir Cl ait *omnem superare ineptiam*, atque adeo *nescivisse Curtium, sub quo climate siti essent Paropamisadæ*. Ego vero Curtium extra omnem hic culpam esse positum ostendi, quippe qui nihil rerum de suo voluerit nec debuerit Historiæ Veteri aspergere. Quod ut rectius intelligatur, & quia hoc pertinet ad pleraque illarum rerum,

rum,

rum, quas in Curtio notavit Cl. Clericus, sciendum est, Auctorem hunc à me considerari, & considerandum esse ab omnibus, non, ut qui Novam primus scripserit Historiam, neque vero, ut qui Veterem nova variarum rerum accessione locupletaverit, aut quibusdam in locis emendaverit ex repertis ab se & erutis in lucem tunc demum Commentariis, sed, ut qui Veterem jam tunc, & Græcam, sed valde illustrem Historiam civibus suis vernaculo sermone exposuerit, haud dubie ut ingenii sui & styli Historici specimen quoddam daret, atque ita Interpretem magis egerit alienæ & alienigenæ ac Veteris Historiæ, quam suæ aut Novæ Scriptorem. Quo posito, quod est certissimum, clarum etiam hoc est, satis eum suo fecisse officio, si, quæ Græci hac in Historia tradiderunt, fideliter Latina lingua expresserit, modo non sint aperte falsa, aut minime verisimilia. Nec enim decet Historicum talem,

vel potius Interpretem, de singulis aliquantulum forsan dubiis, aut sibi suoque tempori inusitatis, controversiam continuo movere, aut in disputationes identidem digredi, & conjecturis vel inanibus ratiunculis, quales vidimus in illo *insigni duplici exemplo*, & in hac videbimus Paropamisadarum Historia, refellere, quæ ab illis, qui rebus gerendis interfuerunt, vel proximis vixere temporibus, memoriæ sunt prodita. Sicuti non omnia temere credere aut pro certis affirmare, sic æque neque omnia temere in dubium vocare aut prorsus negare debemus. Quædam etiam in medio sunt relinquenda, & cujusque Lectoris judicio permittenda. Quod ita senserit Curtius, quod ita fecerit quoque, diserte satis ipse declarat IX, 1, 34. dicens: *Equidem plura transcribo, quam credo: nam nec affirmare sustineo, de quibus dubito, nec subducere, quæ accepi.* Quid potest elegantius dici, quid
re-

rectius? Neque ignoravit V. C. hæc illius verba, verum *frequentius hoc dictum oportuit*, ait p. 583. Id vero putidum foret & ineptum, toties eadem repetere, nec satis habere, semel ea vel bis monuisse. Sed & nescimus, quid fecerit in duobus prioribus libris, qui interciderunt, & maxime in præfatione operis, ubi talia præcipue moneri solent. Quin refutat etiam IX, 5, 21. Clitarchum & Timagenem, de Ptolomæo narrantes ea, à quibus ipse tamen Ptolomæus se afuisse tradiderit, licet si adfuisset, ad ejus id pertinuisset gloriam: atque addit tunc hanc querelam: *Tanta componentium vetusta rerum monumenta vel securitas, vel, par huic vitium, credulitas!* Ex quibus manifestum, non ita credulum fuisse, ut omnia temere reciperet, immo vero excussisse eum, & secutum maxime, Historicos fide dignissimos, h. e. Viros Illustres, qui ipsi rebus gerendis partim interfuerunt,

partim præfuerunt, ut fuit ille Ptolemæus Lagi F. postea Rex Ægypti.

Sequitur jam ex his, inique prorsus accusari Curtium, quando ea refert, quæ accepit à suis Auctoribus, qui, vel inter quos certe, tales fuerunt, quales modo commemoravi. Et in hunc censum referenda sunt omnia, quæ Vir Cl. in Caput Tertium & Sextum *Judicii* sui contulit. Veluti, quod est eorum omnium primum, pag. 573. 574. ubi, quum dixisset Curtius in prælio ad Issum, *cæsa esse Persarum peditum centum millia, decem vero millia interfecta Equitum: Incredibilis, ait, per se est ille numerus, nam Persæ non erant plane pecudes: Et incredibilior erit, si tam pauci (Scil. circiter ducenti) ex parte Alexandri ceciderint. Sed dein, Fateor, inquit, ab aliis Historicis non multo minorem numerum Persarum cæsorum, nec majorem mortuorum Macedonum proditum esse. Quid ergo*

ergo faceret Curtius, si ita reperit suos apud Auctores? Forſan neque ipſe credidit, ſed tranſcripſit, quia ſubducere nolebat, quæ reperit, & refutare non poterat. Deuiſſet, ait Vir Doctus, *ſignificare*, ſe non credere iſti numero. Ille vero ſatis habuit, ſemel aut bis in univerſum monere lectores ſuos, ſe non omnia, quæ tranſcribat, credere, ratus haud dubie, hoc ubique repetere, anxie fore & putidæ diligentie, quæ multum haberet oſtentationis. Deinde an adeo incredibile eſt ex tanto exercitu collectorum undique hominum tantum numerum fuiſſe cæſum, ut uno incredibilitatis argumento rejici omnino debeat? At vero ſemper fere magnus fuit olim cæſorum numerus, & ratio eſt in promptu. Etenim Veteres in præliis congregiebantur cominus, & manus re vera conferebant. Hinc quando victi jam in fugam erant verſi, maximus eorum cædebat numerus à victoribus, qui veſti-

giis illorum hærebant: inprimis vero, si tanta esset turba fugientium, h. e. aliquot centenorum millium. Hi enim simulac ad angustias viarum accedebant, partim elidebantur à suis, seu à suorum multitudine, partim conculcabantur ab Equis, partim cædebantur ab Hostibus, revera tanquam pecudes, quippe qui inermes jam erant, abjectis in fuga armis, ut essent ad fugiendum expeditiores. Ex victoribus autem nulli fere post prælium interibant. Romanorum quoque ad Cannas quinquaginta millia sunt cæsa. Si altero tanto major fuit numerus Persarum, qui periere, fuit etiam plus altero tanto major illorum exercitus; atque ideo rei naturæ congruens erat, ut longe etiam plus altero tanto caderet. Quid dicet Vir Cl. de tot præliis in S. Scriptura memoratis? Consideremus vel unum illud inter Abiam & Jeroboamum, qui octingenta Israëlitarum millia in aciem duxit, sed recepit tantum trecenta, reliquis, h. e. ipsis quingentis millibus Israëlitarum

rum ab Abia uno illo prælio cæsis, ut traditur in Græco æque ac Hebraico textu 2. Paralip. XIII, 17. licet, quod insuper hic notandum est, Abias ne tantum quidem numerum militum, quantus fuit cæsorum Israëliitarum, suo in exercitu habuerit. Nulla ergo erat causa accusandi isto nomine Curtium. Et hoc ipsum, quod primum istic Auctori nostro impingit Clericus, speciminis loco esse velim, unde de sequentibus illorum Capitulorum exemplis feratur iudicium.

Similiter ergo, ut ad *Paropamisadas* jam revertamur, si, quæ de iis tradidit Curtius, eodem tradiderunt modo prius Græci, & ii maxime, quos ille excutere & sequi fuit solitus, nihil est, quod Curtium accusemus, etiamsi illa minus forsan forent vera. Nam quid ille de Paropamisadis scire potuit, nisi ex istis Scriptoribus, qui res Alexandri memoriæ prodiderunt? quum solo Alexandri & mox Seleuci Nicatoris tempore penetrarint Græci
in

in illas regiones, aditu dein per Parthorum imperium intercluso. Curtius, ut dixi, interpretem egit illius Historiæ, nec quidquam ad eam de suo attulit, nisi stylum & compositionem. Quod autem nihil de Paropamisadis scripserit, nisi quod ex illis Græcis & Antiquis fuerit haustum, ostendi ad Ælianum. Nam plane, quo modo Curtius, eodem & Diodorus Siculus lib. xvii. pag. 605. Paropamisadarum sedes & frigora describit, ut appareat liquido, non propriam fuisse Curtii illam descriptionem, sed ex antiquioribus sumptam, & ex iisdem, unde eam sumpsit quoque Diodorus. Addidi & Ælianum, qui itidem frigora seu nives hujus Historiæ commemorat, licet male in *Bactriana* fuisse tradat, quum fuerint omnium aliorum consensu in itinere ad Bactrianos, ad quos Alexander transiit proxime per montem Paropamisum, & Paropamisadarum sedes: denique Strabonem, qui ex ipso

ipſo *Eratosthene*, Geographo maximi nominis proximis poſt Alexandrum temporibus, & ex ipſis *Alexandri Itineribus*, quum ille Beſſum in Baſtrianam uſque perſequeretur, Paropamiſadas nobis commemorat, perque eam regionem quum contenderet ad Baſtrianos, de Alexandro breviter ait, Κεχιονόβλητο, ὥς τε χαλεπῶς ὠδυνέτο, *nive perſuſus eſt, ut difficultate cum magna iter faceret.* Adde hiſ ipſum Arrianum, qui itidem, quum Alexander Beſſum ſequeretur uſque in Baſtrianam, dicit lib. III. p. 229. Eum Drangas, & Arachotos, & proximos Arachotis Indos, qui revera erant Paropamiſadae, (ut liquet ex Strabone, Diodoro, & Curtio, qui pariter in hoc itinere Paropamiſadas, ut Arrianus hoſce Indos, jungunt proxime Arachotiſis ſeu Arachotis, & ab altera parte Baſtrianis: ſed vel maxime ex eo etiam, quod Plinius Paropamiſadas non tantum collocat itidem inter Arachotiſios & Baſtrianos

lib.

lib. VI. cap. 23. sed etiam Indis, ut hic loci Arrianus, adscribit cap. 21. Veri ceteroquin Indi erant ultra fluvium Indum, quem demum transiit post victum Bessum, domitosque Bactrianos & Sogdianos) subegisse: at quomodo? *ξύμπαντα δὲ ταῦτα ἔθνη ἀφ' ἑλίου τε πολλῆς καὶ ξυρὰ πορείας τῆς ἐπιτηδείων, καὶ τῆς στρατιωτικῆς ταλαιπωρίας ἐπῆλθε. Omnes autem illas gentes per multam Nivem, & in rerum necessariorum inopia, ac militum ærumna, aggressus est. Sed & dein, quum Bessus proxima Caucaſo, h.e. Paropamisso, vastasset, ne Alexander per montem illum ad se perveniret, ille vero, ut ait Arrianus p. 232. nihilo minus profectus est, χαλεπῶς μὲν ἀφ' ἑλίου τε ἑλίου τε πολλῆς, καὶ ἐνδείας τῆς ἀναγκαίων, ἥτοι δὲ ὁμῶς, difficulter quidem per multam Nivem, & in rerum necessariorum inopia, progressus est tamen. Vides, Lector, ab omnibus Scriptoribus, qui itineris istius meminere, uno consensu tradi summam*

nam rei, h. e. Alexandrum, antequam in Bactrianam perveniret, in proximis regionibus, vel potius montibus ad meridiem vel occidentem Bactrianæ sitis, h. e. in Paropamisadis, montis Paropamisi acolis, maximum pertulisse frigus, & reperisse istic vicos nive plane conditos, atque adeo tali in regione cum maxima rerum penuria & difficultate fuisse conflictatum. Hoc vero est inter nos unice controversum. Nam de singulis Curtii verbis non disputamus, quæ sane Rhetorici aliquid & hyperbolici videntur continere, at non magis, quam illa Diodori Siculi d. l. ut adeo Curtius etiam ea in parte videatur secutus suos Græcos, & Historiæ nihil, ne illud Rhetoricum quidem, de suo hic adpersisse. Sed & Vir Cl. non Rhetoricam hic accusat, sed ipsam rei summam negat, & *Paropamisadas sub clementissimo cæli climate*, talibus ergo frigoribus & nivibus minime ob-

obnoxio, *degisse* identidem inculcat.

Quid ergo ille adversus hæc omnia, quæ attuli modo ex tot aliis Scriptoribus? Nempe, nihil hæc excusare Curtium, *non agi, an præeuntes habuerit vanos homines, non debuisse neque illum, neque Diodorum,* (nam Strabonem relinquit intactum) *sequi tam turpiter errantes ac ineptientes.* Magnifica audis & Magistralia prorsus verba. At si roges, quos ergo sequi debuerit, remitti te videbis ad eos, qui nulli nunc sunt, & qui quid de Paropamisadis olim scripserint, æque incertum est Clerico, ac omnibus aliis. *Potuisset, ait, eos, quos secutus est, emendare ex iis, quos Plinius vocat Mensores Itinerum Alexandri.* At an illi alia tradiderunt de Paropamisadis, aut Curtianis contraria? Ego vero illud nego & pernego. Viri Cl. erit, qui ad hos folios provocat, ostendere ergo, quid illi nobis adversum prodiderint. Neque

que enim ita Grammaticos pro fungis plane aut stipitibus habere debet, ut credat idoneos, qui patiantur se magnificis adeo verbis, nullo prorsus rerum fundamento subnixis, ablegari. Nam quid aliud, quam verba nobis dat & lectoribus suis? quando ait, *debuisset sequi non tam turpiter errantes, sed Mensores Itinerum Alexandri*. Quis enim rerum ignarus hæc legens non crederet, existare alios Auctores, qui melius ex sententia Clerici scripserint de Paropamisadis, maxime autem constare, illos *Itinerum Mensores*, sive quod integri ad nos pervenerint, sive quod aliquod eorum fragmentum ab aliis citatum allegari possit, prodidisse diversa à Curtianis? quum tantum absit, ut ex iis, qui minime supersunt, proferri quid possit contra Curtium, ut è contrario, quod nos ex Strabone pro Curtio attulimus, id videatur haustum ex illis ipsis *Itinerum Mensoribus*. Certe enim Stra-

bo d. l. p. 723. de Paropamisadis
agens citat Ἀσιατικὰς σταθμὰς, *Asiati-
ca Itinera*, seu *Mansiones*: ubi Ca-
saubonus, *Itineraria Diognetis &
Bætonis intelligit*, quos *Plinius vo-
cat Itinerum Alexandri Mensores*.
Quapropter quando ego ostendi con-
sensum tot Auctorum cum Curtio,
nisi Vir Cl. commonstraverit ipsis
Auctorum verbis, alios in contraria
à Curtio abiisse, recte ego *clientem*
meum, ut ille ait, defendi, etiam si
in re ipsa forsan Error aliquis inesset,
qui tunc non Curtio foret imputan-
dus, sed consensui Græcorum, quorum
Historiam ille Latina exposuit Lingua.

At Ego insuper nullum in re ipsa Er-
rorem inesse contendo, quo tamen
uno niti videtur Vir Doctus, quando
tam confidenter increpat, Curtium a-
lios & meliores debuisse sequi, quasi
non Potuissent illi eadem, quæ Cur-
tius, scripsisse de Paropamisadis, ut
quæ certissime fuerint falsa. Quin
adeo id sibi persuasit V. C. ut indi-
gne-

gnetur, quod ausus fuerim istum Curtii locum tueri. *Si quis possit, ait in Præfat. ad Ped. Albinov. talia serio defendere, idem omnia omnium peccata facile defendet. Et dein, Pergit nihilo secius tam Manifesto Errori patrocinari. Iterum, quum esse videam, qui gravia & aperta delicta putet posse defendi, magis ac magis intelligo, debuisse scapham scapham vocari. Tanto igitur magis serio & mihi erit agendum, ut ostendam, si scapham velimus scapham vocare, non esse hunc Curtii, sed ipsius Clerici, errorem manifestum. Agitur de re facti, utrum Alexander & Macedones in Paropamisadis altissimas invenerint nives, & gravissimum pertulerint frigus, nec ne. Hoc Curtius ait, & adsentientes sibi habet omnes Græcos, qui supersunt, & itinera ac bella Alexandri memorarunt: negat Clericus, nullius auctoritate adjutus, nisi unius forsan Ptolemæi, qui tamen non negat factum illud, sed Paro-*

pamifadis *gradus altitudinis septentrionalis minus quadraginta*, h. e. mollius tribuit cœlum, quam ut tantis videantur frigoribus fuisse expositi. Utris credemus, si alterutri necessario errarunt? Priscisne Scriptoribus, uno consensu hoc factum referentibus, & ita ex iis corrigemus Ptolemæi numeros & tabulas, demittentes ad molle adeo cœlum Paropamifadas? An uni Ptolemæo, & ex eo solo repudiabimus fidem tot Antiquiorum Scriptorum, diserte & pariter id factum testantium, & in Paropamifadis frigus præcipuum agnoscentium? Grammatici prius præferrent, siquidem in hisce Graduum numeris sæpissime peccavisse cum Auctores ipsos, tum librarios, certum est, (Vide Plinium VI. 17. *In quibusdam exemplaribus Diversi Numeri reperiuntur. Et ibid. Exemplaria aliquot adjiciunt V. M. passuum*) ac superiori etiam sæculo per Jesuitas in Orientem profectos est deprehensum, multarum istic regionum situs

tus in nostris quoque Tabulis malead-
huc notatos. Posterius si arripere ve-
lint, viderint illi, qui credunt, *sui mune-
ris esse, iudicium juventutis excolere,
nec pati, ab ea legi Veterum monumenta
ad instar Grammaticorum.* Sed neque
necesse est ex Curtii verbis, omnes Pa-
ropamisadas gelidum septentrionis
axem spectasse aut sensisse, quum id
tantum dicat de *magna eorum parte,*
& ista proprie, in qua illud frigus
tunc senserunt Macedones, quum-
que *Meridianam quoque regio-
nem* illis tribuat, longe sine dubio
clementiorem.

Sed fuerit fane tota regio sita in
climate ceteroqui molliore, an ideo
verum esse nequit, quod Veteres de ea
tradiderunt? quum utique certissimum
sit, Paropamisadas, à monte Paropa-
miso sic dictos, habitasse potissimum
in ipsis montibus. Non modo No-
men eorum id docet, sed & diserte
Strabo lib. II. p. 130. οἱ τὰ ὄρη κατέ-
χοντες Παροπαμισάδας, *qui montes inca-
lunt*

lunt *Paropamisadæ*. Et lib. XV. p. 724. Παροπαμισάδαι, ὧν ὑπέγκει ὁ Παροπαμισὸς ὄρη, quibus imminet mons *Paropamisus*. Et dein 725. init. simpliciter de tota regione, ἐπὶ δ' ὀρεινὴ, est autem montana. Ammianus Marcellinus lib. XXIII. cap. 6. *Paropamisadas montium defectibus inclinatos* ait, h. e. in lateribus & radicibus montium habitare. Ipse etiam Curtius hoc ipso in loco de *Paropamisadis* agens, tribuit illis *nudum montis*, quasi in eo tota esset regio, *dorsum*. *Tuguria*, ait, *latere primo struunt*, & quia sterilis est terra *materiæ*, in *nudo* etiam *Montis dorso* usque ad *summum ædificiorum fastigium* eodem *laterculo* utuntur. Tanto magis mirum est, Cl. Clericum ex proximis ante hæc ipsa verbis increpare Curtium, quasi crediderit *Paropamisadarum agros à Mari Indico ad Septentrionalis ferme Asiæ littora porrigendos*. Verba Auctoris sunt: *Gelidissimum Septentrionis axem ex magna*

*gna parte spectant: Meridiana regio ad mare Indicum vergit. Tuguria latere &c. quæ modo habuimus. Inde vero an conficiendus tam ridiculus sensus, qualem illis tribuit Clericus, tantum, credo, ut magis ridiculum faciat Curtium? An quia Paropamisadarum regio Meridiana dicitur ad Indicum mare vergere, eo ipso dicitur extendi usque ad illud Mare? Ita vero etiam in Arriorum regione Rupes una, cujus circuitus 32. stadia tantum comprehendit, ab Occidente ad extremos usque Orientis fines extendenda erit. Nam plane ut hic, ita utramque phrasin de ea quoque adhibet Curtius VI, 6. *Prærupta rupes erat, qua spectat Occidentem, eadem, qua vergit ad Orientem, leniore submissa fastigio, perennem habet fontem.* Et similiter Vallis in aditu Hyrcaniæ VI, 4. *Illos, qua vergit ad Septentrionem, Hos, ad Occasum conversa, prospexit.* Sed & sic de Jovis Hammo-*

nis sede, IV, 7. *qua vergit ad Occidentem.* Nemo tamen dixerit ideo, porrigi eam sedem usque ad extremum Occidentem. Sic ergo neque illa est Curtii mens de Paropamisadis, sed eos, in monte vel montibus Paropamisi habitantes, spectare Septentrionis axem, & gelidissimum quidem, quia in eorum latere, quod septentrioni erat obversum, maxime habitabant, & quia montes hi valde erant excelsi, atque ideo fere extrema Septentrionis prospectare credebantur, ac simul nullum ab Austro calorem ea parte accipientes, gelidissimum à Septentrione recipiebant frigus: reliquos vero in Meridiano latere Montis habitantes obversos esse prospectu suo, & vergere declivi fastigio, in eam partem, ubi erat Mare Indicum, ad quod minime tamen pertingebant, sicut neque ab altera parte ad ipsum Septentrionis axem.

Quia ergo in montibus habitabant
maxi-

maxime ad Septentrionem versis, & iis cellissimis undique erant septi, sed potissimum à Meridie & Occidente, inde factum est, ut quocunque tandem in climate positi, plurimam pertulerint nivem & frigus gravissimum. Ea enim est natura montium altissimorum in latere versus Septentrionem. Hinc Strabo d. l. jungit hæc duo, ἐπὶ δὲ ὄρεινῃ, καὶ κεχιονόβλητο, ὥς τε χαλεπῶς ὠδύετο. *Est autem regio Paropamisadarum montana, & nive perfundebatur, ut difficulter progredetur Alexander.* Sed & hinc Mons iste, etiam *Caucasus* fuit dictus à Macedonibus, notiore ipsis nomine, sed detorto ex vero nomine, quo dicebatur proprie ab accolis *Graucasus* h. e. *Nive Candidus*, teste Plinio VI, 17. init. Plane sicuti & nomen montis *Imaus* in eodem climate & tractu, *lingua incolarum Nivosum significabat*, ut idem Plinius in extr. ejusdem capitis testatur. Sed conferamus cum hoc itinere Alexan-

dri per montes Paropamisadarum, inter Hannibalis ex Gallia Narbonensi per fluv. Druentium & Alpes istius tractus in Taurinos & Italiam, qui montes istic sunt summum quinque, vel secundum Ptolemæum quatuor gradibus propiores Septentrioni, quam Paropamisus. Accedit quod eodem tempore anni accidit utriusque iter occidente jam sidere Virgiliarum. Confer Strabonem lib. XV. p. 724. extr. & Liv. XXI. 35. At vero apud Livium XXI. 31. videas dici *infames frigoribus Alpes, Nives cælo prope immistas, pecora torrida frigore, animalia inanimaque omnia rigentia gelu, omnia nive etiam recenti oppleta, nive rigentes nervos, membra torpida gelu.* Vide inprimis cap. 36. & 37. nam omnia exscribere non lubet. Ita in Alpibus; at dein in ipsa Italia, quum per Apenninum transire vellet in Etruriam tempore verno, cap. 58. *Aqua levata vento, quum super gelida montium juga concreta esset, tantum*

tum nivosa grandinis dejecit, ut omnibus omissis procumberent homines tegminibus suis magis obruti quam te-
 eti, tantaque vis frigoris insecuta est, ut ex illa miserabili hominum jumentorumque strage quum se quisque attollere ac levare vellet, diu nequiret, quia torpentibus rigore nervis vix flectere artus poterant. Si ita se in Apennino, intra 43. gradum apud Ptolemæum, tempore verno res habuit, quid absconi in eo, si ineunte Novembri in montibus Paropamisadarum intra 40. gradum tantum nivis & frigoris experti sunt Macedones. Nam, si Straboni credimus lib. XVII. per eos transiere ὑπὸ πλειάδων δύσιν, h. e. ut Livius ait d. l. occidente jam sidere Virgiliarum. Occasus autem ille hiemem inchoat, & in III. Idus Novembris incidere consuevit, ut ait Plinius Nat. Hist. II, 47. Sed & quum istic hiemasset, Ἀρχεμιάσας δὲ αὐτόθι, (nam & in Paropamisadis cultiora erant loca, in quibus largo com meatu
 re-

recreatus Alexandri exercitus, ut ipse Curtius VII, 3, 18. ait, hiemare poterat) & urbem sui nominis condidisset, tum demum transiit per ultimum ab ea parte montem in Bactrianos. Ex quo patet etiam illud, male à Clerico in *Judicii* sui cap. 7. p. 645. hoc iter in Paropamisadas *tribui initio veris*, quando ex Paropamisadis in Bactrianos processit Alexander.

Liquet ex his, neutiquam *superare omnem ineptiam*, quod Græci Scriptores, & ex iis Curtius, narrant, immodicum frigus & immanem nivis copiam infestasse Macedones mense Novembri in montibus altissimis, in molliori ceteroqui climate sitis, & maxime in eorum lateribus aut radicibus Septentrionem spectantibus, quum sæpe etiam nunc usu veniat peregrinantibus, ut in eodem climate, immo in unius montis Septentrionali latere frigus gravissimum, in altero æstus maximum sentiant. Illustris Burnet-
tus,

tus, Episcopus Sarisberiensis, unus sit instar omnium. Ille ergo in *Itineris* sui Epistola II. quum in Rhætis, & eorum præcipua Urbe, Curia, dixisset pag. 131. quia *undique est montibus circumdata*, ideo *æstatem esse brevem*, nivem mensibus *Majo & Junio nondum liquefactam*, sed & novam denuo cadere jam mense *Septembri*, dein ex ea urbe progrediens in Italiam per montem testatur diserte p. 180. se in diversis ejus montis lateribus maximum frigus & æstum per tulisse; *au lieu, que de l'autre costé de la montagne nous gelions de froid, la chaleur du Soleil nous parut là insupportable.* Ex qua diversitate patet natura montium, nec eandem esse aëris clementiam ubique in eodem climate, sed & illud, non adeo ineptum esse, ut, sicut ait V. C. *Judicii* p. 548. *omnia ἀτοπήματα multis parasangis antecedit*, quod Curtius, qui in parte quadam Paropamisadarum, & in montibus istis altissimis,

mense

menſe Novembri immane frigus memoraverat, idem in quibuſdam *Sogdianorum locis*, vel campis, *deſertis*, ſterilibus, ſiccis, arenofis, tempore æſtatis, maximum *Solis æſtivi vaporem*, quo omnia iſtic torreantur, memoret lib. VII. cap. 5. Sunt ſane Sogdiani ad ſeptentrionem Paropamiſadarum ſiti, ultra Oxum maxime fluvium; hi tamen campi citra hunc fluvium exſtitere, ut manifeſtum ex §. 13 18. Quin incerta etiam eſt iſtic lectio *Sogdianorum*, quum MSti & Editi ante Glareanum habeant *Suſitanorum*, quod potuit eſſe nomen obſcurioris inter, aut juxta, Bactrianos populi. Sed fuerint Sogdiani etiam citra Oxum, certe hæc deſerta fuerunt, & haud dubie in inferiore ac remotiore tractu à fluvio, quum in ripis tantorum fluminum terra non facile reperiatuſ tam ſicca & deſerta. Ita vero erunt hi campi circa gradum 43. latitudinis Septentrionalis, eodem in climate,
quo

quo meridiana Gallia, aut Septentrionalis Italia. In hoc autem climatis tractu, aut in illis Galliæ & Italiæ partibus, si reperirentur campi quadringentorum stadiorum ficci, arenosi, deserti, *in quibus ne modicus quidem humor existat*, istic vero, an adeo absurdum foret, deprehendi aut narrari *immodicum terræ fervorem* media æstate, ut proinde exercitus per eos interdium duci vix possit? Crediderim equidem, Græcos, ut pleraque expeditionis suæ incommoda, ita & hunc camporum vaporem, & Paropamisadarum frigus, oratoria αὐξήσας aliquantulum extulisse, eosque iecutum Curtium, sed rerum summam, cujus in Auctore ita ex professo exagitando ratio potissimum haberi debebat, veram fuisse, & nihil continere ἀτόπῃς, nedum ut omnia ἀτοπήματα multis parafangis superet, nullus dubito, certe nullam ejus tantum ex climatis & situs argumento rejiciendæ aut explodendæ rationem video. Sed

Sed videtur Vir Doctissimus ne-
tquam admittere in eodem tractu
majorem quandam diversitatem cœli
& soli. Nam etiam increpat eodem
cap. 2. *Judicii*, §. 8. Curtium, quod
situm Hammonis Oraculi lib. IV. cap.
7. ita describat, *ut liqueat, illi ignotum
fuisse clima cœli*, quia nempe in interiori
Libya agnoscat *cœli miram temperiem
verno tempori maxime similem*. Hæc
increpat, licet fateatur eadem de hac
oraculi istius sede tradere Diodo-
rum Siculum lib. XVII. Sed, ait,
*Arrianus haud paulo accuratiore ju-
dicio præditus, quam uterque, Cur-
tius scil. & Diodorus, ejusmodi nu-
gas omittit*. At ille Arrianus lib. III.
p. m. 161. *Sedes Hammonis, ait, omni
ex parte vastas solitudines, & den-
sas ac siticulosas arenas, habet. Ipsa
autem in medio posita, & exigui spa-
tii, fructiferis arboribus, oleis &
palmis, est plena, & sola ex circum-
jacentibus roscida, ἐνδρῶσσι*. Jam
vero ubi terra est tam roscida & fer-
tilis,

tilis, oportet istic molliorem etiam
aëris esse temperiem, quam in vici-
nis undique, fabulosis & sterilibus, lo-
cis. Florus I. 16. de Campania
ait, *Nihil mollius cælo. Sed & addit,*
nihil uberius solo, denique bis floribus
vernat. At longe aliter se res ha-
bebat in vicinis Samnitibus, ubi as-
perius erat cœlum simul & solum. Sed
& Geographi frequenter notant in
exponendis integris nationibus, mo-
do solitudines & arenas, modo cul-
tam & fertilem terram. Immo *Are-*
nas ambientes eam, haud alio modo,
quam insulas Mare, scil. ambit, ut ait
Plinius VI. 20. Sic de Palmyra,
Urbe clarissima, lib. V. cap. 25.
Palmyra Urbs nobilis situ, divitiis
soli, & aquis amœnis: vasto undique
ambitu. Harenis includit agros; ac
veluti terris exempta à rerum natu-
ra. At ipsa in Africa vel maxime
id passim ita reperias, quam ideo
Strabo lib. II. p. 130. ait esse *Par-*
dali similem: κατὰ πικτός γὰρ ἐστὶ τῶν

K
οἰκίῃ

οἰκήσῃσι διερχομέναις ἐρήμῳ καὶ ἀνύδρῳ γῇ,
*interpuncta enim est cultis locis, quæ
 circumdantur deserta & siticulosa
 terra.* Jam vero dic fodes, Lector,
 annon in istis cultioribus locis, vel
 ex. gr. in Urbis Palmyrenæ uberi so-
 lo & amœnis aquis, mitior debeat
 esse cœli temperies, quam in deser-
 tis circa arenis? Si ea est alibi natura &
 temperies cœli, quidni eadem etiam in
 Hammonis sede, licet undique vastas
 habeat & fabulosas solitudines, tem-
 peries fuerit, eaque verno tempori
 maxime similis, quum fervor aëris
 istic esset minor, ac hyemis nihil sen-
 tiretur? Sed objicit V. C. *Quis nisi
 plane ἀγνωστος ἔσται & ignorat, eam non
 esse temperiem interioris Libyæ circa
 vigesimum gradum latitudinis Septen-
 trionalis.* At quis docuit eum, se-
 dem Hammonis fuisse in interiore adeo
 Libya, & maxime circa istum gra-
 dum, quum Ptolemæus, cujus, ut
*Alexandrini, ac proinde eorum loco-
 rum peritioris, auctoritatem in his ip-
 se*

se pag. proxima laudat, Ammonis sedem diserte collocet lib. IV. ipso in puncto gradus 28. Inspiciantur etiam Tabulæ ejus, & consideretur intervallum ac discrimen cœli solique inter utrumque (20. & 28.) gradum, & patebit Viri Cl. error. Sed hi sunt fructus festinatæ illius scriptionis, quæ tamen nusquam minus locum habet, quam in alienis laboribus ita acerbè castigandis. Quid plura? Patet abunde, temerariam esse hanc quoque Crisin, quum Curtius in descriptione istius Oraculi secutus sit & interpretatus, ut ex Diodoro liquet, Græcos Alexandri M. Comites in illud iter, ac res, quæ ab illis memoriæ fuit prodita, possit utique esse vera. Nec enim id requirebatur à Curtio, ut Historiam Veterem & Græcam, quam suis civibus vernaculo volebat sermone exponere, ubique in dubiis corrigere tentaret, quod præstare haud poterat, & quo factò Historiam contaminasset, præsertim si eo, quo Cl.

Clericus, corrigendi omnia & reprehendendi pruritu laborasset.

Quod ad *finitimarum gentium situm*, quem Hammonis oraculo dedit Curtius, notat eum quoque Vir Cl. sed post Glareanum, Raderum, Freinshemium, Tellerium Cellarium, qui omnes id fecerunt opportuno loco, h. e. in Notis suis ad ipsum Auctorem, ut adeo in eo, & plerisque Geographicis à Viro Doctiss. prolatis, nihil fuerit causæ, quare quis ita extra ordinem & ex professo tale *Judicium* conscriberet. Nam in illis Geographicis minus accuratum fuisse Curtium, satis jam ab aliis dictum fuerat & probatum. Nisi ergo nova Curtii errorum argumenta proferantur, nihil agitur, nisi actum jam ab aliis oportuniori loco. Sed & nulla in re Veteres in universum magis sunt nobis inferiores, quam in eo, quod situm terrarum & regionum minus recte cognoverint tradiderintque: quum Græci & Romani vix

navigaverint extra Mare Mediterraneum, cujus littora ideo satis habebant explorata, at interiora regionum ultra, quam armis suis pervenerant, vix norant, aut nosse poterant: quippe quæ demum cœperunt ultimis hisce tribus sæculis, post factam in Indiam & Asiæ Africæque extremæ littora navigationem, & sic commercia inter diversissimos populos constituta, atque inde cœptas tutius ac ideo frequentius fieri nostrorum hominum peregrinationes, Europeis innotescere. Græci ante tempora Alexandri, vel summum ante Artaxerxis Mnemonis tempora, & Cyri junioris expeditionem contra illum, interiora Asiæ maxime supra Euphraten, multo magis Africæ mediterranea, ignorabant, nisi quod integras nationes in utrisque terris sitas, Assyriam, Mediam, Hyrcaniam, Indiam, &c. dein Arabiam, Æthiopiam, Lybiam, Numidiam, Mauritaniam, utcunque scirent. Quin etiam post expeditionem

K 3 nem

nem ad Caspium mare factam adeo ignoravit illud ipse Alexander & ejus Comites, ut classe missa inquirere voluerit, utrum ex Ponto Euxino, an vero ex Orientali Oceano ad Indos, oreretur, ut docet nos Arrianus lib. VII. p. m. 477. Immo Strabo lib. I. pag. 14. & lib. XI. p. 508. diserte extremos Asiæ Orientalis populos, Hyrcanos, Bactrianos, &c. per l'arthorum demum imperium, eorumque commercium cum Romanis, ceteros vero omnes à Maris Mediterranei littoribus remotiores, per Romanorum arma demum cognitos, melius certe, quam fuerant antea, tradit.

Ceterum de *Libya*, ubi Hammonis fuit oraculum, audiamus, quæso, diligentissimum Strabonem, Curtii æqualem, qui certe itidem sub Tiberio scripsit. Ille ergo lib. II. p. 131. *Incolunt Libyam gentes pleraque ignotæ: neque enim multis eam ingredi datur exercitibus, neque viris*

*viris alienigenis. Ipsi vero indigenæ
& pauci ad nos perveniunt, & non
vera, neque omnia dicunt. Et lib.
XVII. p. 839. Similiter ignorantur
ea, quæ sunt supra Hammonem, h.
e. ad ejus meridiem sita. Immo nec
Æthiopiæ fines, nec Libyæ, dice-
re possumus, neque qua Ægypto ad-
jacent, neque qua Oceano. Sed & ex
eo, quod Auctores accurate fines
singularum gentium istic distinguere
non potuerunt, factum est, ut hanc
ipsam Hammonis sedem alii in *Libya*,
alii in *Cyrenaica*, alii in *Marmari-
ca*, collocarint, ut jam à Doctis In-
terpretibus Curtii est monitum. Ni-
hil itaque mirum, neque Curtium,
vel Eos, quos secutus est, rerum A-
lexandri Scriptores, satis accurate Æ-
thiopiæ & Libyæ fines hic distinxisse,
dum itidem, ut Diodorus Siculus,
populos utrimque ad illud Templum
ritos, vocat *Æthiopas*, qui tamen
certe postea *Libyæ* fuerunt adscripti.
Neque ex Ptolemæo quæ adfert V.*

C. ad castigandum Curtium magno-
 pere pertinent, quippe qui, ut ple-
 rique Scriptores, communia totarum
 gentium vel nationum nomina tantum
 commemoravit in terris illis adeo
 ignotis, quum Ptolemæus postea
 gentes illas diviserit in varios popu-
 los, tractus, nomos, eorumque om-
 nium propria referat passim nomina,
 sed quorum plurima apud nullos
 reperiuntur Historiarum Scripto-
 res. Quid plura? Incertior in tan-
 tis tenebris ante Curtium, quod ad
 interiora Africæ, & ideo iniquior,
 hæc quoque est accusatio. Certius est,
 quod ipse V. C. non satis intellexerit
 verba Diodori, quæ cum Curtio &
 Ptolemæo contulit. Sic autem ille
 de Hammonis sede: *Ἐκείνοι καὶ τὴν*
μεσημβρίαν καὶ δύσιν Αἰθίοπες καὶ δὲ πρὸς
ἄρκτον Λιβύων Νομαδικὸν ἔθνος, καὶ τὸ πρὸς
πρὸς μέσσην ἀνήκον τὰ τῶν Νασαμάνων
ὀνομαζόμενον ἔθνος. Vertit hæc V. C.
circum habitant ad Meridiem & Oc-
casum Æthiopes; ad Septentrionem
Li.

Libyum gens erratica, ad mediterraneum vero tractum porrecta gens, quæ dicitur Nasamonum. Addit, Postrema verba minus accurata sunt: nam Mediterraneus tractus & Meridianus idem sunt, & Nasamones potius ad occasum erant collocandi. Verum est Mediterranea Africæ nobis esse magis Meridiana, sed in his attendendum semper quam maxime ad id, quo respectu unumquodque ita dicatur. Certe μεσόγειος à Diodoro non refertur hic ad Hammonis sedem, ut credidit Vir Cl. sed ad Nasamonum initia, quorum sedes incipiebat ad Septentrionem fere Hammonis à Syrtibus, seque extendebat ad Meridiem in interiora terræ, ut adeo revera etiam secundum Diodorum non tantum ad Septentrionem Templi Hammonis confederint, sed & saltem ex parte aliqua ad Occasum, dum à Septentrione Occidentali per flexum quendam circa Hammonem se porrigebant satis longo tractu in Meridiem,

diem, seu dum longius recedebant à littorali tractu ad mediterranea. Sensum hunc & nexum Vir Cl. non perspexit: certe in versione minus accurate expressit. Vertenda enim erant postrema; *ad septentrionem*, scil. Templi, *habitat Libyum gens, quæ Nomadum more vivit, & gens quæ dicitur Nasamonum, quæ ad mediterraneum Africæ tractum pertingit.* Sed negare videtur V. C. etiam illud, quod *ad Septentrionem* quoque habitaverint Nasamones. Nam quum Curtius Nasamones vocasset *Gentem Syrticam*, notat, *Ad occidentem incolebant Nasamones, qui an vagarentur ad Syrtes usque, nescio.* At vero non Curtius tantum, sed & Plinius diserte V. 5. *In ora Syrtis Nasamones, quos antea Mesammones Græci appellavere, ab argumento loci medios inter harenas sitos.* Adde reliquos, quos laudat ad hunc Curtii locum, Doctissimus Cellarius. Porro fuerunt Nasamones *gens Libyæ*, ut di-

diserte Strabo lib. XVII. p. 836. οἱ παλαιότεροι Νασαμῶνες, Λιβυκὸν ἔθνος, qui & p. 838. obducit eos Syrti & Cyrenaicæ simul, & primos inter *Libyas* memorat. Hi vero Libyes ad Septentrionem Hammonis ab ipso collocantur Ptolemæo. Denique ut Curtius, ita & Diodorus diserte Nasamones *ad Septentrionem* Hammonis locat, quod tamen de angulo ejus Occidentali potissimum accipio, & inde extendit in mediterranea per latus Hammonis Occidentale: quo ipso conciliantur, & qui ad Syrtim, atque ita aliquo modo versus Septentrionem, & qui in mediterraneis ad Occasum Hammonis, ut facit certe post Curtii tempora Ptolemæus, eos ponunt.

Longius abduxit nos Paropamisadum situs, alio aliud, ut solet, quasi trahente & producente in medium. De Paropamiso tamen, in quo & ad quem illi habitarunt, unum adhuc est addendum. Nempe accu-
fan-

santur Macedones ab ipso Eratosthene, (vide Arrianum lib. V. pag. 318. & 322. ut & Strabonem lib. XI. pag. 505.) quasi hunc Paropamisum non tam per errorem, quam per adulationem ad gloriam Alexandri ampliandam, *Caucasum* dixerint, & fluvium Jaxartem in Caspium mare decurrentem, *Tanain*. Illos vero quia in eo secutus fuit quoque Curtius, exagitur & ipse eo nomine à Cl. Clerico. Ast Ego nullam istic adulationem, nihil certe gloriæ ea re auctæ reperio, si, quando Alexander in extremis Orientis finibus montem Paropamisum superavit, & ad fluvium Jaxartem pervenit, illos insigniverunt consulto, & præter verum, nominibus Fluvii & Montis, qui non longe aberant à Græcia & Thracia. Immo imminuere hoc erat gloriam Alexandri, quasi extremum fere operum ejus fuisset, superasse Caucasum, qui erat inter Caspium mare & Pontum Euxinum, & ad Tanain per-

pervenisse, qui supra Pontum Euxinum Europam ab Asia separabat. Neque ad firmandam adulationis istius fidem facit quidquam celebritas *Caucasi*, quam memorat Strabo, quum longe gloriosius fuerit Alexandro, superasse montes & terras plus xxx. stadiorum millibus à vero Caucaſo, ut ipse ait, distantes, quam celebrem illum Caucaſum, ad quem Jason jam pervenerat. Censeam igitur nihil hic consilio factum, sed Macedonas, quum audirent Paropamisum apud Indiam, vel præcipuum ejus jugum, ab accolis *Graucaſum* appellari, ut supra ostendimus ex Plinio, illos ergo, vel credidisse hunc esse illum Caucaſum, fama & ex Poëtarum fabulis adeo celebrem, sed quem ipsi non viderant, nec attigerant, vel nomen peregrinum & inauditum antea extulisse sono proximo, & sibi notiore. Sic hanc ipsam Urbem, aut ejus initia, *Lugduni* nomen non dubito accepisse apud Romanos ex

eo, quod verum & Belgicum nomen in aliud sibi notius, celeberrimæ in Galliâ Italiæ proximâ Urbis, flexerunt. Similiter Pannonios Ovidius in Ponticis vocat *Pæonas*, vocabulo ex Macedonia petito. Immo ita Servatorem quoque nostrum non *Christum*, sed *Chrestum*, dixere Romani, tantum, quia hoc nomen sæpius in Historiis Græcorum occurrebat. Aliter se res habuisse videtur in *Tanais* nomine Jaxarti dando. Nam neque illud putem à Macedonibus ortum, sed ab accolis: Macedonas autem arripuisse illud nomen præ altero, tanquam notius: Apud Scythas vero communiter omnes majores fluvios *Tana* vel *Dana* aut *Danau* dictos: id porro nomen Græcos in sua lingua, terminatione sibi solita, pronunciasse *Tanais*, Romanos *Danuvius* vel *Danubius*. Certe idem fuisse nomen *Danubii* ex Germania per Pannoniam & Daciam in Pontum Euxinum se exonerantis, & *Tanais* ab septen-

tentrione per Mæotin in eundem Pontum se effundentis, vix dubito. Accedit hisce jam tertius hic Fluvius, qui ab Oriente & Septentrione in Caspium decurrit mare, & in Historiis Alexandri eo quoque nomine insignitur, præter aliud ipsi proprium, quod erat *Faxartes*: ut adeo *Tanais* nomen videri possit appellativum fuisse nomen, vel certe habuisse significationem in plures fluvios convenientem. Sed quæcunque fuerit ratio vel occasio istorum Nominum Monti & Fluvio istic impositorum, hoc certum est, non Curtium modo, sed & plerosque alios Scriptores, Romanos æque ac Græcos, ea retinuisse, ut ita etiam hic nimium accusandi præ ceteris Curtii studium prodat V. C. quando ait *Judicii sui p. 562. longe maximus error Curtii in eo situs est, quod Pontum Euxinum subinde miscet cum mari Caspio, & Caucasum cum Parapamiso. Scio eum à Græcis*

cis nonnullis Scriptoribus, qui haud aliter errarant, deceptum fuisse; sed nisi imperitus Geographiae fuisset, nunquam sibi tam turpiter imponi esset passus. Certe Eratosthenes hunc errorem dudum recte animadverterat, cui mirum est, Arrianum, judicii ceteroqui subacti Historicum, veritum esse assentiri, cum res esset manifesta, nempe de Caucaſo. Scilicet Curtius potissimum vapulare debuit, si ve proprio siue communi cum reliquis sui temporis errore erraret, quamvis illa res de Caucaſo neutiquam sit tanti erroris manifesta, ut ostendimus.

Ita vero multiplici & vario jam specimine, cujus occasionem nobis dederunt Paropamisadarum frigora, ostendimus, quam acerba, immodica, & iniqua, etiam in Geographicis & Astronomicis Viri Doctissimi in Curtium sit Crisis; unde tamen confici nolim, Auctorem ergo hunc mea ex sententia nusquam in iis errasse,
quum

quum communiter Veteres, nedum Curtius, qui secutus est Vetustissimos, h. e. Alexandro æquales vel ætate proximos, regionum à Mediterraneo mari longius recedentium situm neutiquam habuerint satis exploratum, ut supra jam dixi. Sed plura quærit Criticus vitia, quam re vera existunt, & exagitat etiam, quæ minime sunt vitia, vel summum, quæ tantum aliquid habent Rhetorici seu Hyperbolici. In quibus autem vere erravit Curtius, ea, si non plane, certe pleraque, omnia jam notarunt alii, oportunione, ut dixi, loco. Ceterum ubi à stylo Curtii, qui sæpe nimis est Oratorius, & Geographiâ, quam non satis ubique habuit perspectam, discedimus, tum vero Reliqua, à Viro Doctissimo solo notata, exigui prorsus sunt momenti, & ejus fere generis, quæ pro diversitate opinionum alius probabit, alius improbabit. Nisi quod cap. 4. *Judicii* accusat Auctorem etiam hoc

nomine, quod uno eodemque in loco sæpe tradiderit sibi repugnantia, seu ita descripserit res, ut verba nullum habeant idoneum sensum, vel non conveniant cum eo, quod dicere voluerat Curtius. Accusatio, quæ nullam profecto habet veri speciem. Nam quid magis paradoxum, quam ut homo, qui, ut ipse Clericus ait cap. 8. init. Historiam hanc *selegit* potissimum, *ut elegantiam styli & facultatem dicendi ostentaret*, & qui ceteroquin ubique satis perspicue & feliciter sensa animi expressit, scripserit, quæ nec ipse nec alii possent intelligere? Neque hoc nomine statim exagitandæ sunt Descriptiones rerum antiquarum aut inusitatarum, ex quibus veram atque integram earum formam animo figurare aut concipere confestim non possumus. Vix unquam aut usquam reperiuntur Descriptiones tam perfectæ, ut eam continuo cujuslibet menti præstent. Sumamus Veterum Naves,
Vc.

Vehicula, Vestes, & infinita id genus alia, quæ passim utique memorantur à Scriptoribus, & quorum tamen quamplurima manent nobis obscura & controversa. Quin hæc causa est, quod tam studiose undique nunc conquirantur ex antiquis lapidibus ipsæ rerum priscarum effigies, ut, quod Descriptionibus verborum ad liquidum rei intellectum deesse solet, Figuris illis suppleatur.

Primum vero, quod in Curtio istius generis notat Vir Clarissimus, est descriptio Curruum Falcatorum, quæ occurrit IV, 9, 5. *Ex summo temone hastæ præfixæ ferro eminebant; utrimque à jugo ternos direxerant gladios; & inter radios rotarum plura spicula eminebant in adversum: aliæ deinde falces summis rotarum orbibus hærebant, & aliæ in terram dimissæ, quicquid obvium concitatis equis fuisset, amputaturæ.* Si Descriptio hæc aliquid haberet falebrofi & implicati, cogitandum fuisset hic longe

ge potius, quam in *virtute virium* explodenda, de emendatione critica, præsertim quum magna etiam lectio-
num varietas hic in MStis reperiatur. Schefferus de *Re Vehicul.* II, 15. p. 193. pro *orbibus* maluit *axibus*, forsitan haud male. Facile etiam potuit v-
cula quædam excidisse, quæ si su-
perfuisset, sensum nobis exhiberet planum & facilem. Certe foret li-
quidus satis, si legeremus, *aliæ dein-
de falces summis rotarum orbibus hæ-
rebant æquatæ, aliæ in terram &c.*
Sic certe apud Livium XXXVII. 41. *binæ eminebant falces, altera æ-
quata jugo, altera inferior in terram devexa.* Item ab *axibus rotarum u-
trimque binæ, eodem modo diversæ, deligabantur falces.* Brissonius de *Regno Pers.* lib. III. sola distinctio-
ne juvat Curtium. Legit enim vel
citatur, & *inter radios rotarum plura
spicula eminebant. In adversum aliæ
deinde falces &c.* Ego vero illud *in
adversum*, hic ex proximo repeten-
dum putem, tanquam *omissum* per
El.

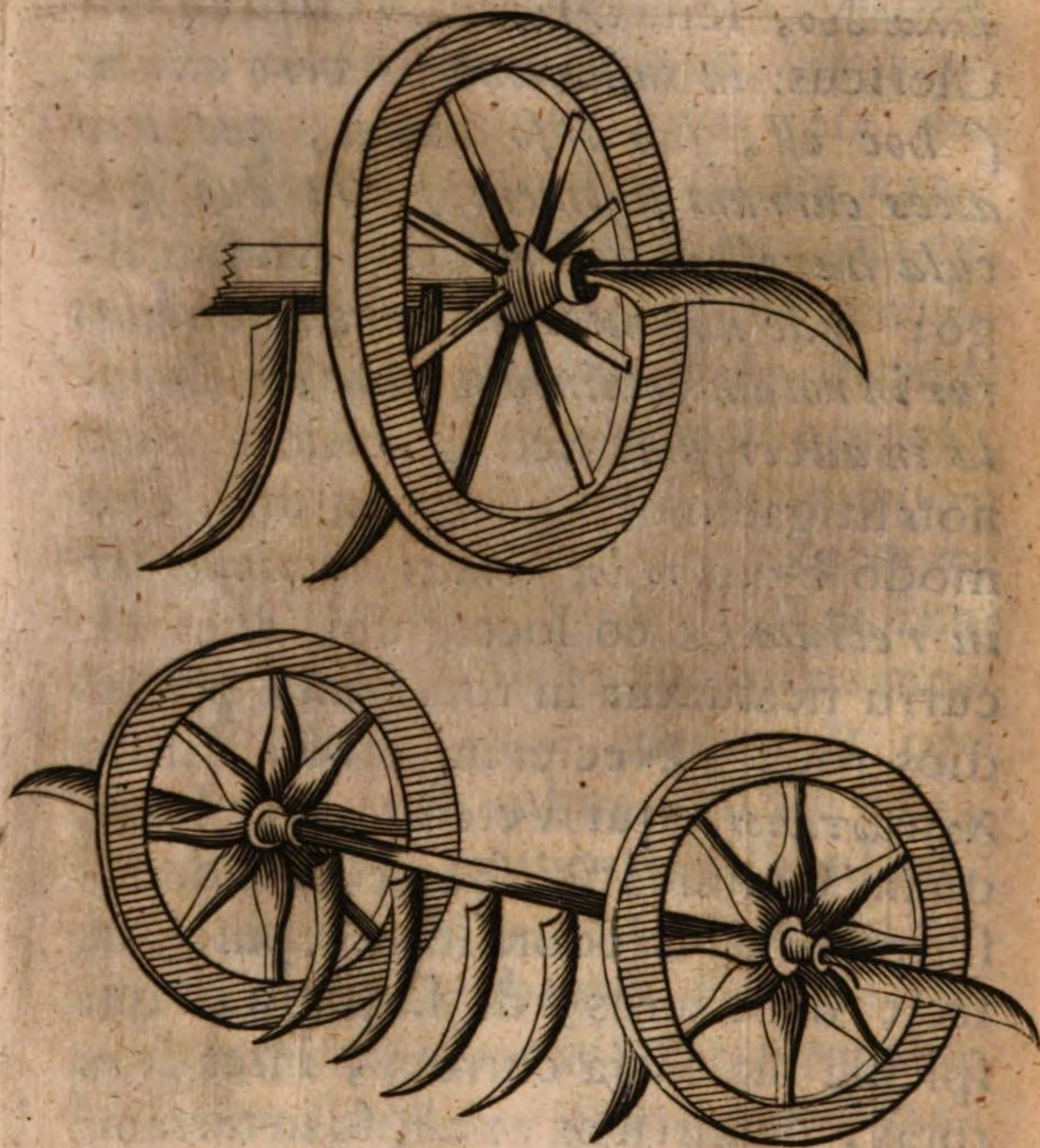
Ellipsin, ne idem bis dicatur. Et sic horum verborum sine ulla mutatione sensus erit plane oportunus. Scilicet, Falces utræque hærebant summis rotarum orbibus, sed aliæ itidem, ut illa spicula inter radios eminentia, *in adversum*, h. e. recta prominentes ex loco, ubi hærebant, seu directæ protenus inde in oppositos isti loco hostes; aliæ ex eo loco in terram flexæ. Certe isthæc distinctio vel oppositio inter *alias* & *alias* falces intelligi omnino, & ita ex his verbis elici debet, vel locus non est integer satis. Quod si illud *in adversum* loco movere, & post *falces* reponere, per Codices liceret, omnia forent plana ac perspicua.

At Vir Doctiss. non hanc, sed *alias* movet difficultates sensuum quorundam, qui nullam facultatem facti, & ideo neque intellectum habent ullum. *Inter Radios*, ait, *nihil potest eminere, quod motum currus non sufflaminet.* Oportuit dicere, non

*inter radios eminuisse spicula, sed ex
canto seu apside rotæ. In quo se-
quitur Schefferum, qui itidem in his
hæret, & figuram rotæ ex Curtiana
descriptione exhibet de Re Vebic. II,
15. p. 194. nihilo meliorem, quam
est illa Raderi ad Curtium, aut Ste-
wechii ad Vegetium, quas ipse re-
jicit. Pinxit isthuc spicula ex can-
tho eminentia, & nescio quæ alia ex
modiolo inter radios surgentia in al-
tum, quæ nullum profecto habere
poterant usum. At vere & proprie
inter radios eminere in adversum po-
tuerunt spicula, quæ tamen motum
rotæ non impedirent, scilicet, si fixa
fuerunt in posteriore parte ipsius mo-
dioli, quæ est inter currum & or-
bem rotæ, post radios. Isthuc fixa,
& inter radios eminentia, simul uti-
que cum modiolo, & ipsa rota, ac
radiis, circumagebantur, atque ita
motum currus minime sufflaminabant,
& tamen simul, quicquid gyro suo e-
rat obvium, graviter vulnerabant.
Sed & scire lubens velim, quo mo-
do*

do intellexerit V. C. Diodorum, cuius descriptionem *Curtianæ* respondere hac in parte ipse fatetur. Ille ergo sic ait lib. XVII. p. 531. *ὅθεν δὲ ταῖς κατακλίσεσι τῶν ἁξόνων ἐπὶ ὁθείας ἄλλα δύο, scil. ἐξέκειτο.* Vertit ea Cl. Clericus: *in inflexionibus vero axium (hoc est, sub ipso curru, quo loco axes currum sustinent) alia duo spicula hærebant in rectum.* Malim Ego: *inde ubi axes ex curru demittuntur in rotam, eminebant alia duo spicula in adversum.* Sed de versione nunc non litigabimus. Quæro tantum, quo modo ἐξέκειτο ἐπὶ ὁθείας, *eminuerint in rectum* ex eo loco, ubi axes ex curru flectuntur in rotam, nisi per radios rotæ. Nec enim credo Virum λογικώτατον, qui Veteres aliter legit, quam Grammatici solent, hanc descriptionem Diodori ita accepisse, ut fecit Schefferus, d. l. p. 194. qui spicula ista infra currum, inter duas rotas, demittit ex axe ipso in terram: sine ullo usu aut facultate vulnerandi quenquam, nisi forte proprios equos

currum trahentes, ut liquebit cuilibet rem consideranti ex figuris ab illo ex Diodoro & ex Xenophonte, æque infelicitè & absurde, effectis, quas ideo subjeci.

Et videtur sane etiam Cl. Clericus non satis rem considerasse, quocunque tandem modo legat Veteres, siquidem *credit* p. 589. *hæc* Diodori, *aut similia, non satis à Curtio intellecta, præbuisse ei descriptionis absurde occasionem*, quum tamen illa Diodori potius à Scheffero, quem laudat V. C. contra Curtium, sint male intellecta, & ex Curtio rectius explicari debeant. Neque enim aliter commode satis accipere possumus hæc *spicula eminentia in rectum ex inflexionibus axium*, quam ut per, aut *inter radios eminuere in adversum*, ut ait Curtius, & quidem ex posteriore parte modioli, ubi axes utrimque se demittunt, ut per eam partem in rotas, seu earum integrum modiolum, immittantur. Fuerunt enim hæc spicula Diodori transversa, seu ex lateribus currum eminentia in directum, ne quis ea putet ex axibus sub curru eminuisse juxta temonem inter & ultra Equos. Nam dicuntur si-

milia prioribus, quæ utrimque ex jugo in transversum eminebant, habebantque ἐπιπροφύω δ' ἀκμῆς πρὸς τὴν κατὰ πρόσωπον ἐπιφάνειαν h. e. *obversam in adversos hostes aciem*, per totam scil. longitudinem eminentis spiculi, tanquam si gladius esset. Ita vero & hæc, longiora quidem & latiora erant, sed habebant τὴν ΤΟΜΗΝ ὁμοίαν τοῖς πρὸς τερον, h. e. *scissuram*, seu *aciem similem prioribus*, quæ transversa erant, & quorum pars hostibus obversa erat acuta, atque ideo scindebant potius, quam forabant.

Ceterum rogat jam porro V. C. *quid in Curtio sibi velit In Adversum? An potuerint eminere spicula, nec tamen in adversum esse directa?* Immo vero potuerant flecti aut demitti in terram, ut falces, quæ sequuntur. Sed & idem sibi vult apud Curtium *in Adversum*, quod apud Diodorum ἐπ' ὀπίσθας, *in Rectum*. Deinde, pergit, *quid sunt Summi Rotarum Orbes.* *An summa pars cantbi?* Sed in
rotæ

rotæ cantbo neque summa pars est, neque infima, dum rota movetur, quia vicibus omnes cantbi partes sunt summæ & infimæ. Magni sane momenti objectio! Quasi scilicet describatur necessario currus, ut est in motu & cursu, neutiquam vero, ut quiescens se spectandum aut considerandum præbet: Immo quasi *summus* hic omnino notet celsissimum, & non extremum. Quidni enim *summi rotarum orbes* interpretemur hic extremi, æque ac hoc eodem in loco, *ex summo temone* eminere dicuntur hastæ, quod quid est aliud, quam *ex extremo temone*? Similiter Ovid. Metam. II. 107. *aurea Summæ Curvatura Rotæ.* Hinc porro *in terram demissæ* quædam fuerunt falces. Sed *quomodo*, rogat, *ex cantbo rotæ potuerunt demitti falces in terram, quæ ejus motum non impedirent.* Neque ullius momenti hæc est objectio. Nam non ait Curtius, falces extra extremos rotarum orbes emissas, quo pacto

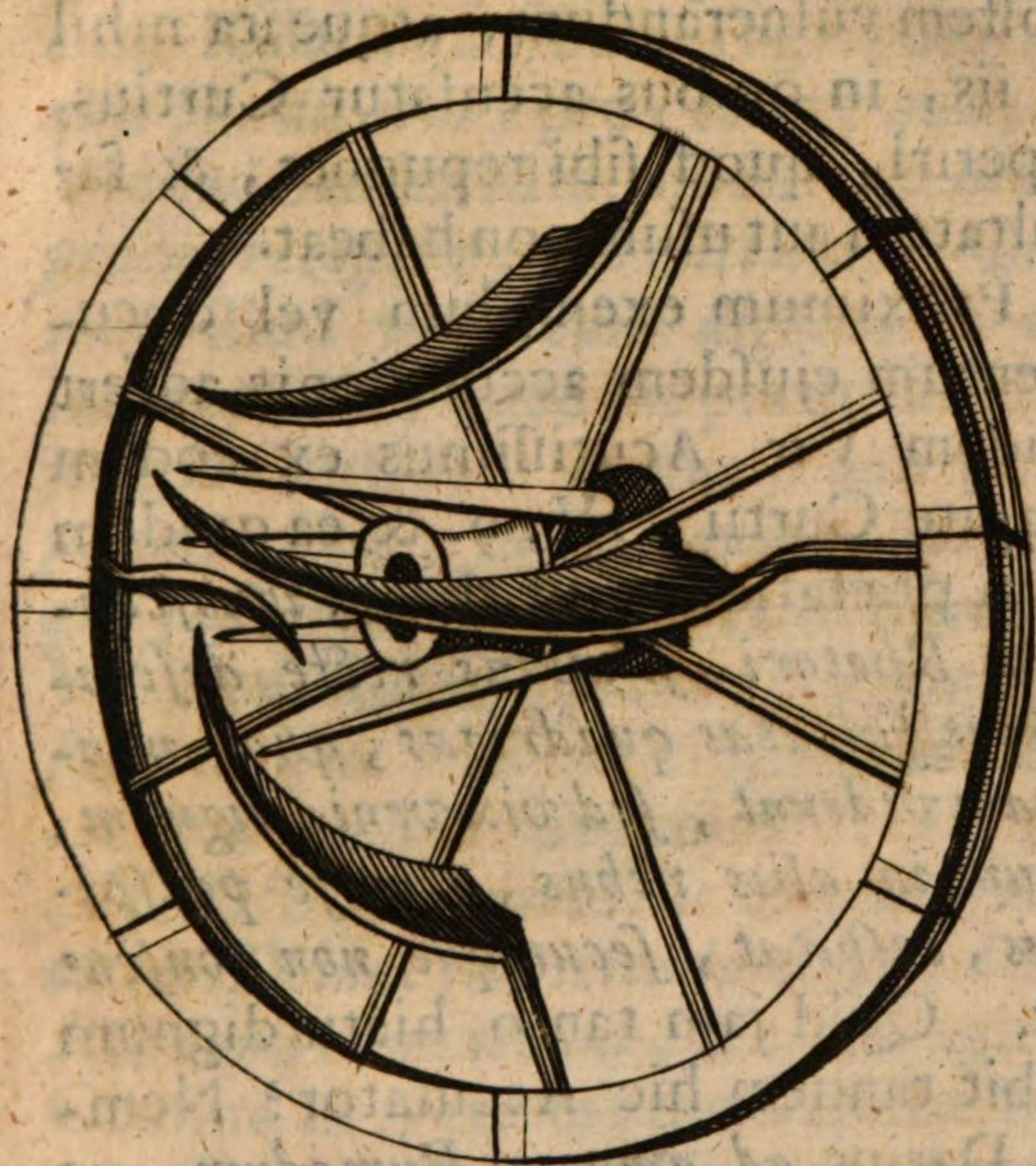
pacto sane rotæ circumagi non possent. Sed si concipiamus rem, ut oportet, fuerunt hæ falces à summis & extremis rotarum orbibus demissæ introrsus, h. e. ut prominerent quidem longe ultra axem, sed intra circulum rotæ, quando certe motum rotæ non impediabant. Aliud poterat contra hanc phrasin opponi; dicendum scilicet Auctori fuisse, potius *in axem*, quam *in terram*, demissas falces, quia prout rota volvebatur, illæ ipsæ falces modo poterant videri demissæ versus terram, modo ab terra surgentes in altum, semper autem quasi tendentes in axem. Et hac una de causa, non refragarer valde illis, qui cum Scheffero malint has falces demittere ex *summis rotarum*, non *orbibus*, sed *axibus*. Ita enim non circumagerentur cum rota, nec variam acciperent formam, sed eandem sive in adversum directæ, sive in terram demissæ, retinerent semper. Sed videtur Curtius descriptam

nobis dedisse rotam , prout quiescens , summâ sui parte maxime conspiciendam se præbet, atque adeo considerasse eam ab illa potissimum parte , qua recte exposita , etiam inferior pars facile intelligebatur , quippe quæ erat eadem , nisi quod falces , quæ ab superiori parte videbantur demissæ , ab inferiore viderentur surgere. Accedit , quod Suidas disertè Dario contra Alexandrum tribuit falcatas quadrigas , easque tales , ut in ipso rotarum orbe undiquaque hærerent falces : τὰ προχῶν ἦσαν εἰς τὸ κύκλον περικαλλεῖς δρέπανα , h. e. *erant in orbem rotarum undique fixæ, vel nexæ, ære falces* , Fuerunt ergo falces hæ , non in axibus , sed in ipsis rotis , earumque orbibus fixæ , ut apud Curtium : sed & cum rotis circumagebatur , atque ideo *modo pedes , modo manus , modo arma cum humeris infestabant trahabantque* , ἐλαυνομένηων γὰρ τὰ δρεπάνων , οἱ μὲν τὰ ποδῶν , οἱ δὲ τὰ χειρῶν , οἱ δὲ ἐκ τῶ ὀπλῶν
αἰμα

κατὰ μέτρον ἐσώποντο. Sic Suidas, cum quo conferri velim de varietate vulnerum Diodorum lib. XVII. p.

534.

Ita vero commonstratum est, nihil vere *sibi repugnans* reperiri in toto hoc loco, nihil, in quo cogitare debeamus & *intelligere*, non tam quod dixit, quam quod dicere voluit Curtius, ut ait Vir Doctissimus. Quod ut clarius appareat, subjeci Figuram Rotæ Falcatæ ex descriptione Curtii, cum qua facile patiar conferri Schefferianam d. l. & quas ille explodit, Raderianam ac Stewechianam, quæ neque mihi satisfaciunt.

Videmus hic *spicula inter radios rotae eminentia*, quæ cursum ejus non impediunt: videmus *falces ex summo rotae orbe directas in adversum*, &

& alias inde *dimissas versus terram*, utraque pariter idoneas ad obvium hostem vulnerandum: atque ita nihil in iis, in quibus accusatur Curtius, reperiri, quod sibi repugnet, & facultatem aut usum non habeat.

Proximum exemplum vel documentum ejusdem accusationis adfert ibidem Vir Acutissimus ex eodem Capite Curtii, IV, 9. & ea quidem cum præfatione, ut dicat, *ignoscendum Rhetori, si minus recte descripserit falcatas quadrigas, quas nunquam viderat; sed vix venia dignum, quum in aliis rebus, per se perspicuis, cespitat, secumque non consentit.* Quid jam tanto hiatu dignum dabit tandem hic Accusator? Nempe Darius *ad amnem Bumadum*, ut ait Curtius, *Castra posuit.* *Oportuna explicandis copiis regio erat, equitabilis & vasta planicies: ne stirpes quidem & brevia virgulta operiunt solum, liberque prospectus oculorum etiam in quæ* (nam sic lego pro *etiam quæ.*

quæ. Sæpissime enim Pronomen Demonstrativum per Ellipsin omittitur ante Relativum. Sall. Jug. 108. *ob quæ prædicabat*, pro, *ob ea, quæ pr.* Vide ad Sanctii Min. p. 128. 130. &c.) *procul recessere*, permittitur. Crimen illud *vix venia dignum* in eo jam consistit, quod his præmissis subjungat Curtius: *Itaque si qua campi eminebant, jussit æquari, totumque fastigium extendi.* Hæc enim, ait Vir Acutissimus, *plane esse contraria superioribus*, & ut consentirent dicendum fuisse: Ubique PROPE-MODUM equitabilis & vasta planicies: Deinde subjiciendum: *Qua VERO campi eminebant*, &c. Sic agitur Censura in Veteres! Sic vapulat bonus Curtius, licet *similia pene habeat Arrianus* de eadem planicie, ut ipse Vir Cl. fatetur. Sed tamen *vix venia ille dignus est*, tantum quia *equitabilem* dixit vastam planiciem, in qua tamen aliquid, hic aut illic, paululum eminebat. Nemo itaque

M dixer

rit deinceps, *Fluvium profundum, Urbem pulchram, Regionem fertilem*, nisi omnia Fluvii istius sint ubique prorsus profunda, nec usquam vadosa, nisi omnia Urbis sint plane pulchra, nec ullus in ea vicus parum niteat, nisi tota Regio ubique fertilitatem, nihil usquam infecundi, præferat. Quin explodamus deinceps hanc regulam, quæ tradit, a posteriori parte fieri vulgo denominationem. Neque tamen hæc ipsa ad excusandum Curtium, sed tantum ad iniquitatem & acerbiteriam accusationis istius ostendendam, profero. Curtius enim neutiquam eandem *equitabilem planiciem* mox dixit *faulebrosam, asperam, aut equitibus minus oportunam*, sed tantum, *SI QUA CAMPI eminebant*. Campi ergo erant, etiam si qua forte emerent. Sed *aquari* tamen eos *jussit* Darius; non, quod equitabiles non essent, certe levioris armaturæ Equitibus, sed quia vel minima inæqua-

qua-

qualitas aut asperitas Curribus Falcat-
tis, in quibus maximam Darius po-
sitam habebat spem, erat importuna
vel adversa. Dilerte Vegetius III, 24.
*Difficile Currus Falcatus planum
SEMPER invenit campum, & levi
impedimento retinetur, atque ideo ad-
dit, primo magnum intulisse terrorem
Romanis, at postmodum fuisse derisui.
Quod autem propter Currus Falca-
tos maxime æquaverit campos, docet
nos Arrianus lib. III. p. m. 173. ubi
ait, Darium consedisse εν χώρῳ ὁμαλῇ
παίτῃ, in loco ubique æquabili: καὶ γὰρ καὶ
ὅσα ἀνόμαλα αὐτῷ ἐς ἵππασίαν, ταῦτα δὲ
ἐκ πολλῶν οἱ Πέρσαι τοῖς τε Ἀρμασιν ἐπε-
λαύνειν θύπετῇ πεποιήκεσαν, καὶ τῇ ἵππῳ ἵπ-
πάσιμα, nam & quæcunque erant istic
inæqualia ad equestrem agitationem,
ea jam dudum fecerant Curribus fa-
cilia ad invehendum, & equitatu ad
equitandum. Confer pag. 188. ubi
ait, quum Alexander totam fere pla-
nitiam jam pervasisset, (Pessime istic
vertuntur hæc Græca, καὶ ἐγγύς ἦν ἡ
M 2 ἐξάλ-*

ἐξαλλάσσειν τὸ ὁδοπεποιημένον πρὸς τὴν Περσῶν χώραν, *jamque propemodum ad eum locum pervenerat, quem Persæ adæquaverant; quum sensus sit certissimus, jamque prope erat, ut superaret, seu transiret, illum locum) veritum Darium, ne si ille ad loca inæqualia, & non æquata, processisset, inutiles sibi forent Currus, qui erant hi Falcati. Quod autem priore loco addit Equitatum, id facit eo, quod Darius plerisque tunc habebat cataphractos Equites. Diserte Curtius hoc ipso in Capite, IV, 9, 3. Equitibus Equisque tegumenta erant ex ferreis laminis serie inter se connexis. Sic vides, Lector, in nihilum recedere acerrimam hanc Censuram.*

Sed en aliam: *Meminit postea Curtius etiam editi collis & montium. Verba illius sunt IV, 12, 18. Mazæus in edito colle, ex quo Macedonum prospiciebantur castra, conserat: Mox Macedones eum ipsum collem, quem deseruerat Mazæus,*

occupaverunt. Nam & tutior planicie erat, & inde acies hostium, quæ in CAMPO explicabatur, conspici poterat. Sed caligo, quam circa humidi effuderant Montes, universam quidem rei faciem non abstulit, ceterum agminum discrimina atque ordinem prohibuit perspicere. Multitudo inundaverat Campos, fremitusque tot millium etiam procul stantium aures impleverat. Ad hæcce notat Censor. Hæc contraria sunt: nam Collis & Montes impediunt prospectum. Egregie vero! Videtur autem respicere superiora, liberque prospectus oculorum etiam in ea, quæ procul recessere, permittitur. Quasi scilicet vasta non possit esse planicies, nec permittere liberum prospectum oculorum etiam in remota procul loca, nisi eadem planicies sit infinita, & nullis usquam Collibus aut Montibus terminetur. At vero confederat jam Darius in illius extrema parte; ad alteram accedebat Alexander,

sed superare debebat prius montes vel colles, quibus illa claudebatur. Quum in iis esset collibus, interjecta fuit inter ipsum & Darium ista planicies, adeo late patens, ut caperet aciem tam immensi exercitus, quem ducebat Darius supra decies centenorum millium, immo aciem & concursum duorum exercituum. Ista ergo annon satis ampla fuit, nec satis liberum habere potuit prospectum, nisi removeantur etiam illi colles, per quos transeundum erat Alexandro, ut in istam planiciem descenderet? Hæc-cine ergo *contraria sunt*, vastam esse planiciem, quæ liberum permit-tat prospectum etiam in ea, quæ pro-cul recessere, eamque tamen termi-nari tandem collibus quibusdam?

Verum tædet hisce immorari. Lecto-ris sit existimatio vel ex uno hoc specimine, sed tamen & ex tota hac Dissertatione, quanta acerbitate & iniquitate cum Veteribus agant hi Censores: quam studeant eos, non,
ut

ut oportebat, commoda & iusta interpretatione explicare, sed cavillationibus iniquissimis implicare potius & exagitare; quam captent omnia, etiam minutissima quæque, etiam ubi nihil est, quod reprehendi ulla possit specie. Scripseram autem ad Ælianum, *si ea severitate, captando etiam minutissima quæque, cum aliis ageretur, nihil fore in rebus humanis, quod non facile, hinc illinc arripiendo singula, exponi ludibrio possit.* Respondet V. C. in præfat. ad Pedonem, *non esse levia, quæ ab se reprehendantur in Curtio, neque esse Grammatica peccata, quæ gravia esse non possint, nisi apud Grammaticos, sed contra Astronomiam, Geographiam, & rectam Rationem admissa. Rem hanc esse adeo perspicuam, ut sine pertinacia negari nequeat. Et ideo Cordatioribus omnibus nullam Artis Criticæ partem magis probatam, quam suum illud Examen Curtianæ Historiæ.* Quid per Gramma-

tica illa, ab Geographicis, atque adeo
ab Historicis, distincta, intelligat, ne-
scio fane, quum utique etiam Stylum
Curtii, & ejus ἀκρολογία, reprehende-
rit, qualia Ego certe ad Grammati-
ca retulissem. Per me tamen licet, ut ea
quoque illius habeantur generis, quæ,
si vere essent peccata, contra rectam
Rationem forent admissa, atque adeo
Grammaticis longe graviora. At
quantæ est gravitatis? quod in Cur-
tio notatur *Equitabilis planicies*, quum
ex sententia Cl. Viri debuisset dici
propemodum equitabilis planicies. Ad-
de & considera in hanc partem ple-
raque superiora. Quin verissime di-
ximus jam sæpe, si à Geographicis
quibusdam, quorum pleraque oportu-
niori loco jam ab aliis fuerant a-
nimadversa, & locutionibus vel de-
scriptionibus aliquot nimis forsan
Rhetoricis, discedamus, reliqua fe-
re à Viro Cl. proprie & ita extra or-
dem notata vel nullius esse momenti,
vel à Curtio sumpta ex illis Græcis,
quos

quos sequi debuit, & Latina Lingua suis Popularibus, tanquam Interpreter alienæ Historiæ, expressit, vel denique communia esse illi cum plerisque aliis istius temporis.

Dixi etiam ad Ælium, *Crisin* hanc Viri Doctissimi esse *acerbam nimis*, & *nimis quæsitam*, qua si quis in tales vicissim uteretur Censores, longe major illi & rectior nasceretur *seges talium Notarum*. Ille vero negat esse *acerbam nimis*, præsertim, quum videat esse, qui gravia & aperta Curtii delicta putet posse defendi. Utrumque judicet Lector ex iis, quæ hic à me disputata sunt speciminis loco per singula fere Capita istius tam acerbæ & iniquæ Criseos. Nam omnes & singulas illius Notas recensere, tædio foret & Mihi & Lectoribus. Neque vero operæ id pretium duco, quum ex hoc specimine satis pateat cuilibet, quid de toto *Judicio* in Curtium conscripto ferendum sit *judicii*. Quam in rem non refu-

gio cujuslibet sententiam, modo non imperitia, præjudicio, aut factioso spiritu affectuum in Veteres agitetur, cujus generis homines ille *Cordatiores* vocat. Quod ad *Censores*, ad quos *respiciam*, eos sibi ignotos profitetur V. Cl. nec ad se id pertinere censet. Ego vero cum ceteros, qui longe etiam minorem ad Veteres castigandos eruditionem, parem vero confidentiam, adtulerunt, tum maxime ipsum Clericum intellexi. Nam certum esse jubeo Virum Cl. si illius, ut alia taceam, *Compendium Historiæ Veteris*, quod Curtiano operi scripturæ & materiæ genere est proximum, eodem modo vellemus examinare, longe majorem nos & certiore talium Notarum habituros segetem, & partim inscitiam, cum Historiæ, quam tamen istic proficitur, tum Chronologiæ, nec tam in annorum minutiis, quam in serie rerum, partim negligentiam quoque & socordiam, plurimis & clarissimis documentis accusaturos. Sed non
lu-

lubet nunc hanc operam suscipere, neque opus aliunde petere, quod in proximo habemus, quum Vir Cl. in hoc ipso *Judicio* cap. 9. p. 696. istius certe negligentiae liquidum dederit specimen, dum ex *Seneca de Benefic. I. 13. Megarenses*, scribit, *Alexandrum per legatos civitate sua donasse*, & cum irriderentur ab illo, respondisse, *nulli unquam se civitatem dedisse, nisi ipsi, & Herculi*: id quod tamen Seneca, non de *Megarensibus*, sed de *Corinthis* tradidit. Neque Megarenses ea fuerunt dignatione aut fortuna, tempore, vel Herculis, quando Atheniensium Regibus erant subiecti, quare & à Minoe filii necem Athenis occisi vindicante obsessa fuit eorum urbs & destructa: vel Alexandri M. quando ab Atheniensibus fuerunt jam attriti & debilitati. Aliud exemplum negligentiae nobis exhibet *Bibliotheca* ipsius *Selecta*, ubi hunc ipsum Pedonem Albin, vel suas in eum Notas Curasve re-

recenset. Dicit enim pag. 186. ad-
jecisse se Pedonis Elegiæ ad Li-
viam de morte Drusi, duos Num-
mos, alterum ipsius Drusi, *alterum*
ejus Uxoris, Antoniae, percussum ab
Imp. Claudio, nepote ejus; seu Gallice:
Et l'autre est de sa femme Antonia, frap-
pée par l'Empereur Claude, son petit
filis. At vero ignorare nemo potest,
Imp. Claudium fuisse Drusi & Anto-
niæ *Filium*, non *Nepotem*, qui saltem
legerit Suetonium Claud. c. 1.

Sed omnem excedit modum, nul-
lamque recipit excusationem, quod
Alii in Viri Cl. Parrhasianis jam no-
tarunt. Id etenim ejusmodi est, ut,
si tale quid Curtius aut Alii Veteres
admisissent, abjicerentur mox ab
hisce Censoribus infra socordiam
Puerorum nostri temporis, nec ex-
putare queam, quo pacto fieri po-
tuerit, quod tamen factum videmus,
ut in re tam manifesta ederet V. C.
tam manifestum negligentiae docu-
mentum. Nempe Victorius Sirius
re-

refert, Regem Ludovicum XIII. im-
 pendisse quatuor horas colloquio, atque
 ideo, quum nimis serum esset ea nocte,
 quæ erat insuper nebulosissima, mense
 Decembri, reverti eo, unde vene-
 rat, & ubi reliquerat lectum, abiisse
 ergo Parisios, atque ibi a Regina
 acceptum cæna & lecto: eamque no-
 ctem, addit dein, fuisse Franciæ
 felicissimam, siquidem ea per istam
 occasionem & circumstantiarum seriem
 (s'infanto il Dolphino) conceptus sit
 Delphinus. Hæc Cl. Clericus acce-
 pit de nato Delphino. Nam ait, lo-
 qui ita Sirium de la nuit, dans la-
 quelle Louis XIV. nâquit: de nocte,
 qua natus est Ludovicus XIV. Ac
 quis non videat vel ex additis re-
 rum circumstantiis, loqui Sirium
 de nocte, qua Rex concubuit cum
 Regina Parisiis mense Decembri,
 quo concubitu genitus & conceptus
 fuerit Delphinus, ac inde novem
 mensibus post, h. e. sequentis anni
 mense Septembri, natus. Et tamen
 hæc

hæc ipsa verba Sirii, tam clara & perspicua, exhibet *Parrhas* To. 1. p. 136. cum hac præfatione: *Quelque-fois, quoi qu'on ait tous les secours nécessaires, pour savoir la vérité d'un fait, la negligence fait commettre de tres grandes fautes. Par exemple Vittorio &c.* Subjicit deinde relatis Sirii verbis: *Siri pouvoit facilement savoir, que Louis XIV. estoit né non en Decembre, mais en Septembre, & non à Paris, mais à S. Germain en Laye. Une faute, comme celle la, ne peut être, que l'effet d'une tres grande negligence.* At qui ipse tam turpiter errat in re liquidissima, inque ea alium tam graviter reprehendit erroris expertem, cujus tandem illud est negligentia? Deberent sane istius generis specimina modestiorem & parciolem in alienis temere exagitandis quemlibet reddere. Libertatem judicandi, si quisquam est, qui amet, is ego sum. Sed aliud est, decora uti libertate, aliud

aliud immodica agitari libidine increpandi quævis & quosvis, immo integros hominum ordines, quasi quis Principis inter Eruditos vices agat, & omnium coercendorum potestatem acceperit, inque ipsum nihil humani cadat. Nullus apud me tantæ auctoritatis est Scriptor, si ab Sacris discessero, quem in iis, quæ scripsit, nullum humanæ imbecillitatis monumentum reliquisse putem, siue ille sit ex Antiquis, siue ex Recentibus. Neque facilius quidquam est etiam mediocriter erudito, quam Viros quoque eruditissimos vellicare, eorumque veros etiam errores apprehendere aliquando & ostentare posse. Neque datur in humanis rebus quidquam, quod non iis, qui Satyras scribere volunt, materiam præbeat idoneam, inprimis, si integros sumant hominum ordines sibi exagitandos, quibus tamen vitia singulorum imputari non debebant. Sed & recte atque ordine facerent Satyrici, si prius se ipsos

fos examinarent, & ab hoc principio ad reliquos progredierentur. Ita certus sum, liberalius illos & modestius cum aliis acturos. Veritatem omnibus præferre, nec cujuscunque auctoritati eam submittere debemus. Recte Quintilianus X. 1. *Neque id statim legenti persuasum sit, omnia, quæ magni Auctores dixerint, utique esse perfecta. Nam & labuntur aliquando, & oneri cedunt, & indulgent ingeniorum suorum voluptati, nec semper intendunt animum, & nonnunquam fatigantur. Sed addit: Modeste tamen & circumspecto judicio de tantis Viris pronunciandum est, ne, quod plerisque accidit, damnent, quæ non intelligunt. Qui ita omnia reprehendunt, & inveteratæ estimationis Auctores tam lubenter explodunt, plerumque id agunt, ut soli habeantur laude digni: vel certe ad suum judicium, quasi ab erroribus humanis immune, omnia aliena volunt conformata, quod arrogan-*

gantiæ est haud vulgaris. Ego de Cl. Clerici ingenio, judicio, diligentia, & eruditione, nunquam sequius sensi, aut locutus sum, sed supercilium Viri, & fastum, quo Veteres & Recentes, Christianos Patres æque ac Alios, inconsulto prorsus modo, confidenter adeo spernit ubique & abjicit, id vero, ut ex animi sententia loquar, intolerandum mihi semper est visum, præsertim, quum ipse etiam in scribendo nimium festinasse, & ita incidisse in graviora, vel certe æque gravia, scientiæ, judicii, scripturæ, vitia, quam quæ jure in aliis increpat, aut primus reperit, fatis sæpe ab attento Lectore deprehendatur.

F I N I S.

Perizonius, Jacobus,

Q. Curtius Rufus restitutus in integrum et vindicatus

Lugdunum Batavorum 1703

A.lat.b. 965

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10245308-2